

Työttömyyden muuttunut diskurssi eduskuntakeskusteluissa vuosina 1992 ja 2014

Miikka Koski

507543

Pro gradu –tutkielma

Markku Jokisipilä

23.02.2019

TURUN YLIOPISTO

Filosofian, poliittisen historian ja valtio-opin laitos, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

KOSKI, MIIKKA: Työttömyyden muuttunut diskurssi eduskuntakeskusteluissa vuosina 1992 ja 2014

Pro gradu –tutkielma 76 s., 3 liitettä

Poliittinen historia

Helmikuu 2019

Työtä koskeva politiikka on noussut 1990-luvun alusta alkaen suomalaisen politiikan ytimeen. 1950-80 – luvuilla Suomi koki pitkän ja miltei yhtäjaksoisen talouskasvun, jonka aikana Suomi nousi agraariyhteiskunnasta yhdeksi maailman vauraimmista ja hyvinvoivimmista valtioista. Suomen talous koki historiallisen jyrkän talouden taantumaa 1990-luvun alussa, jota kutsutaan lamaksi. Laman seurauksena Suomen työttömyysluvut nousivat ennennäkemättömän korkealle. Vuonna 2014 Suomen työttömyysluvut olivat vakiintuneet ja tilannetta voidaan sanoa rakenteelliseksi työttömyydeksi, koska 1990-luvun alun laman jälkeen työttömyysluvut Suomessa jäivät pysyvästi korkeammalle tasolle.

Tässä pro gradu –työssä vertaillaan kahta opposition hallitukselle tekemään välikysymystä työllisyystilanteesta ja niitä seuranneita täysistuntokeskustelua vuosilta 1992 ja 2014 itse tekemäni diskurssianalyysin jaottelun avulla. Olen taustoittanut puolueiden ideologista kehittymistä dosentti Rauli Mickelssonin Puolueiden historia –teoksen avulla ja Suomen työttömyyspolitiikan kehitystä professori Jorma Kalelan Työttömyys suomalaisessa yhteiskunnassa 1900-luvulla –teoksen avulla.

Vertailen talous-sosiaalista ja alueellista diskurssia käsitteleviä kansanedustajien puheenvuoroja itse kehittämäni diskurssitaulukon avulla. Diskurssitaulukkoa olen hyödyntänyt kirjoitusta tukevana työkaluna ja olen täydentänyt sitä laadullisen sisällönanalyysin avulla.

Tämän tutkielman tarkoitus on toimia kartoituksena tämän päivän työttömyyspoliittiseen keskusteluun, johon liittyy olennaisena osana talous-, sosiaali-, ja aluepolitiikka Suomen erityisolosuhteiden vuoksi. Suomi edustaa pohjoismaista sosiaalista universalismia kannattavaa hyvinvointivaltiota, jonka harjoittama talouspolitiikka on muuttunut 1990-luvun alusta lähtien muun muassa Euroopan unionin jäsenyyden ja yhteisen finanssipolitiikan myötä. Kaupungistumisen vuoksi aluepolitiikka saa entistä enemmän painoarvoa jokaisella politiikkasektorilla Suomessa.

Pro gradu –tutkielmani mukaan suomalainen hyvinvointijärjestelmä on muuttunut työttömyyspolitiikan osalta 1990-luvun alusta. Keskustelu eduskunnassa on muuttunut rakenteellisemmaksi, eli edustajat kykenevät erottamaan ilmiön eri osia. Puolueista erottuvat liberaalit ja konservatiiviset toimijat, sekä kriitikot ja rakentavan keskustelun kannattajat.

Asiasanat: työttömyys, puolueiden historia, yhteiskuntapolitiikka, alueellisuus, talouspolitiikka, sosiaalipolitiikka

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	1
1.1 Tutkimuskysymykset ja metodologia. Keskeisimmät käsitteet	2
1.2 Aiempi tutkimus	6
2. Suomalaisen työllisyyspolitiikan kehittyminen itsenäisessä Suomessa	8
2.1 1960-70 –lukujen siirtymävaihe kohti markkinaehtoista työttömyyspolitiikkaa – talouden ehdoilla?.....	8
2.2 Katsaus ”Suomen kolmen suuren puolueen” kehitykseen.....	14
2.3 Taloushistoriallinen katsaus vuoteen 1992	19
2.3.1 Sosialidemokraatit tuttujen konstien äärellä – keynesiläisyys työllisyys- ja talouspolitiikan linjana.....	22
2.3.2 Aktiivinen alueellinen työvoimapolitiikka – keskusta alkioalaisuuden toteuttajana...	25
2.3.3 Kokoomus ”Suomen suurin remonttiliike”? – talous, julkistalous ja ”ikuinen valtiovarainministeripuolue”	26
2.2.4 ”Tulevaisuus hukassa vuonna 1992?” – Suomi rakenteellisten muutosten edessä vuonna 2014	28
3. ”Katastrofityöttömyyttä” selättämässä.....	31
3.1 Julkistalouden kestävyys: rakennemuutoksia vai leikkaamista?	33
3.1.1 Kansantalous: monetarismi, postkeynesiläisyys	34
3.1.2 Velkaantuminen	38
3.2 Eriarvoistumisen kierre – suhdanne- vai rakennetyöttömyyttä?.....	43
3.2.1 Nuoriso passivoituu.....	45
3.3 Työn muutos: aktiivinen työvoimapolitiikka	47
3.3.1 Aktiivinen työvoimapolitiikka	47
4. Alueellinen Suomi	50
4.1 Keskiössä oma alue edustajan puheissa	50
4.2 Valtion tulisi kohdella alueita tasa-arvoisesti	57
4.3 ”Kansa pitää kepittää eurokuntoon”?	60
4.3.1 ”EY-rahaliitto kurjistaa taloutta”	62
4.3.2 ”EY-jäsenyys kurjistaa työttömyyttä”	64
6. Johtopäätökset	66
Lähdeluettelo	70
Liitteet.....	73

1. Johdanto

1980- ja 1990-lukujen vaihde oli suomalaisen yhteiskunnan kannalta suurten mullistusten aikaa. Vuonna 1987 säädetty ulkomaisten valuutta- ja lainamarkkinoiden vapautuminen ja samaan aikaan jatkunut kahdenkeskinen kauppa Neuvostoliiton kanssa toi hetkellisen jyrkän nousukauden Suomeen. Ilmiötä on kuvattu ”kulutusjuhlaaksi”, joka saavutti loppunsa viimeistään vuonna 1992, kun kansallisen pankkikriisin, Neuvostoliiton kaupan luhistumisen ja viennin heikentymisen seuraukset nostivat Suomen työttömyysasteen historiallisen korkealle tasolle. Suomalaisessa historiankirjoituksessa 1990-luvun alkua kuvataan lama-aikana, joka koetteli hyvinvointivaltion kestävyyttä. Piikki työttömyyden kasvussa koettiin myös vuoden 2008 jälkeen, koska vahvasti työllistävät vientivetoiset teollisuuden alan yritykset esimerkiksi elektroniikka- ja metsäteollisuuden alalla ulkoistivat tuotantoaan ”halpatuotantomaihin”.

Työttömien määrän ennennäkemätön kasvu näkyi luonnollisesti myös eduskuntapuolueiden linjan muutoksina. Vuoden 1991 eduskuntavaalien jälkeen hallituksen muodostivat keskustan Esko Ahon johdolla keskusta, kokoomus, RKP ja Suomen kristillinen liitto. Yhteiskuntapoliittisen tutkimuksen piirissä 1990-luvun alkua pidetään ajankohtana, jolloin suomalaista julkishallintoa alettiin kehittää uuden julkisjohtamisopin mukaisesti. Uusi julkisjohtamisoppi kuuluu uusliberalistiseen aateperheeseen ja se voidaan kiteyttää julkisten palveluntuottajien roolin kyseenalaistamisella ja palvelutehtävien ulkoistamisena joko julkisyhteisön omistaman liikelaitoksen alaisuuteen tai julkisyhteisön kontrolloiman yrityksen tuottamaksi. Uuden julkisjohtamisopin vaikutuksiksi voidaan lukea myös ideologinen muutos, jossa julkisia toimijoita ohjataan yksityisiltä toimijoilta lainattujen mallien mukaisesti. Muun muassa vasemmistolaista ajattelua edustavan professori Heikki Patomäen mukaan Ahon hallituksen valtiovarainministerin Iiro Viinasen esittämä leikkauslista on yksi ”räikeimmistä” esimerkeistä uusliberalismin toteuttamisesta Suomessa. Niin sanottu ”juustohöyläpolitiikka” eriarvoisti uusliberalismin kriitikoiden mukaan entisestään suomalaisia. ”Juustohöyläpolitiikka” on 1990-luvun alussa popularisoitu

talouspolitiikan käsite, joka vähensi hyvinvointivaltion rahoitusta tasaisesti jokaiselta hallinnon alalta ja jonka tavoitteena oli kohdella suomalaisia tasapuolisesti¹.

Tarkastelen pro gradu –työssäni työttömyyden muuttunutta diskurssia eduskuntakeskusteluissa vuonna 1992 ja 2014. Tarkemmin eriteltyinä huomioni keskittyy ministerien ja kansanedustajien vuoropuheluun, ja niistä johdettavissa oleviin yleistyksiin, eli diskursseihin ja vuoropuheluun. Vuonna 1992 opposition muodostivat Suomen Sosialidemokraattinen puolue (sd.), vasemmistoliitto (vas.), vihreät (vihr.), Suomen maaseudun puolue (smp.) ja Liberaalinen kansanpuolue (lib.). Hallituksen muodostivat siis poliittista keskustaa ja oikeistoa edustaneet puolueet – keskusta (kesk.), kokoomus (kok.), Suomen ruotsalainen kansanpuolue (rkp.) ja Suomen kristillinen liitto (skl.) – minkä vuoksi Ahon hallitusta voi kutsua porvarihallitukseksi. Vuonna 2014 opposition muodostivat Kataisen ”six-pack” –hallituksen ulkopuolelle jääneet keskusta ja perussuomalaiset (ps.).

Kansanedustaja Antti Kalliomäki (SDP) esitti 11.2.1992 Ahon hallitukselle välikysymyksen *työllisyystilanteen parantamiseksi tarvittavista toimenpiteistä*², jota käsiteltiin eduskunnan seitsemännessä ja kahdeksannessa täysistunnossa 18.2.1992 ja 19.2.1992. Puheenvuoroja näissä kahdessa täysistunnossa käytettiin 207. Vuonna 2014 kansanedustaja Kimmo Tiilikainen (kesk.) esitti Kataisen hallitukselle välikysymyksen ”työttömyystilanteesta Suomessa”³, jota käsiteltiin eduskunnan 51. täysistunnossa yhteensä 145 puheenvuoron verran.

1.1 Tutkimuskysymykset ja metodologia. Keskeisimmät käsitteet

Ensisijainen tutkimuskysymykseni on, miten kansanedustajat käsittelivät työttömyyttä esittämässä puheenvuoroissaan? Miten kansanedustajien pitämät puheenvuorot heijastavat esittämisaikojensa yleisiä olosuhteita, sekä yhteiskunnallisia, taloudellisia ja poliittisia tilanteita? Historiallisesti ajateltuna vuotta 1992 voidaan pitää yhteiskuntapoliittisen paradigman muutoksena. Ahon johtama porvarihallitus oli haastamassa sosiaalista universalismia ja valtiojohtoisuutta korostavan

---

¹ Kiander, 1998.148.

² PTK 3/1992.

³ VK 3/2014.

hyvinvointivaltiojärjestelmän ja oli muuttamassa valtiokeskeisesti johdettua mallia yhteiskuntakeskeisellä mallilla. Yhteiskuntakeskeisyydellä tarkoitan siirtymistä ”aktiivoinnin retoriikkaan” ja yksilön kannustamiseen tähtäävää hallintoa, jossa korostuu nimenomaan ylhäältä johdetun mallin sijasta yksilön vastuita ja velvollisuuksia korostava malli. Tämän vuoksi vuoden 1992 keskustelusta on hedelmällistä nostaa esille, millä tavalla opposition kansanedustajat puolustivat valtiokeskeistä mallia, sekä millä tavalla oppositio nostaa työttömyyskysymyksen sosiaaliset ongelmat esille?

Suomi on Euroopan unionin maista viidenneksi laajin, minkä vuoksi aluepolitiikka on läpileikkaava teema jokaisella politiikan alalla. Tämän vuoksi nostan toisessa käsittelyluvussani esiin alueellisuuden työttömyyspolitiikan osana. Erityisesti keskustan maalaisliiton perinnön jatkajana nostaa esille alueellisen näkökulman. Suomen sisäisten alueiden vastakkainasettelun lisäksi alueellisuus merkitsee kansallisen ja kansainvälisen intressin vastakkainasetteluna, jota ylläpiti Euroopan integraatioon kriittisesti suhtautuneet Suomen Maaseudun puolue ja Vasemmistoliitto vuonna 1992, sekä vuonna 2014 perussuomalaiset. Edellä mainittujen seikkojen vuoksi täysistunnoissa käytyä keskustelua tarkasteltaessa otan näkökulmaksi, kuinka kansanedustajat hahmottivat työvoimapolitiikan suunnan aluepolitiikan valossa, millä tavoin kansanedustajat nostavat alueellisuuden Suomen alueiden välisenä vastakkainasetteluna, sekä Euroopan integraation kansallisena ja kansainvälisenä vastakkainasetteluna. Näitä näkökulmia tarkentaakseni pohdin, nähdäänkö Suomen kansainvälistymiskehitys lähtökohtaisesti positiivisena vai negatiivisena asiana?

Havainnoin noin 450 sivuista primääriaineistoani diskurssianalyysin avulla. Diskurssianalyysi voidaan kiteyttää lauseeseen ”*sanat muodostavat todellisuuden*”. Aineistoa perusteella nostan käsittelylukuihini taloudellisen-sosiaalisen vastakkainasettelun avulla, jossa muutosta perustellaan joko taloudellisen kestävyysavulla, ja tätä taas kritisoidaan sosiaalisuutta ja inhimillisyyttä korostavan diskurssin avulla. Toisessa käsittelyluvussa nostan esiin alueellisen diskurssin, jossa vastakkain ovat kansallinen ja kansainvälinen intressi EU:n tasolla, sekä kaupungit ja maaseutu Suomen sisällä. Diskurssianalyysi toimii minulle ensisijaisesti laadullisen analyysin työkaluna.

Lähdin työstämään kahta täysistuntokeskustelua havainnoimalla täysistuntokeskusteluja, jonka jälkeen keräsin taloudellisen-sosiaalisen diskurssia

edustavat kansanedustajien puheenvuorot yhteen, sekä alueellisuutta käsittelevät puheenvuorot. Tämän jälkeen olen jakanut ”ylädiskurssia” edustavat puheenvuorot kvantitatiivisesti taulukkoihin, jotka toimivat työkaluina kirjoitusprosessissa. Tämän jälkeen analysoin aineistoni laadullisen sisällönanalyysin avulla.

Liitteessä 1 oleva diskurssitaulukko selventää taloudellis-sosiaalisen diskurssin rakentumista täysistuntokeskusteluissa. Olen jakanut kyseiset puheenvuorot ensin kolmeen ylädiskurssiin, jotka olen edelleen jakanut täsmällisempiin aladiskursseihin. Ylädiskurssin *kansantaloudellinen kestävyys* alla olen pohtinut keynesiläisyyden ja monetarismin ilmentymiä, yleisemmin kansantalouden kehittämistä ja velkaantumista. *Eriarvoistumisen* ylädiskurssin alla on eritelty yleisten eriarvoistumista käsittelevien puheenvuorojen lisäksi myös nuorison asemaa täysistuntokeskusteluissa. Kolmannen *työelämän muutos* ylädiskurssin yhteydessä on eritelty muun muassa työnarvostuksen vähenemistä ja työelämän muutosta käsitteleviä puheenvuoroja, mutta tarkemmin aktiivista työvoimapolitiikkaa käsitelleitä puheenvuoroja.

Liitteenä 2 oleva diskurssitaulukko selventää kansanedustajien pitämien alueellisuutta koskevien puheenvuorojen sisältöjen eroja. Puheenvuorot voidaan jakaa kahteen yläluokkaan: ”oman alueensa edustajana” - ja ”valtion tulisi kohdella alueita tasapuolisesti” diskursseihin. ”Oman alueensa edustajana” jakautuu osaltaan maakunnalliseen ja -seudulliseen, sekä infrahankkeita ja energiapolitiikkaa käsitteleviin diskursseihin. ”Valtion tulisi kohdella alueita tasapuolisesti” ylädiskurssi jakautuu taas maakuntien positiiviseen erityiskohteluun, valtion yhtiöittämisestä ja työllisyysohjelmia käsitteleviin diskursseihin.⁴

Havainnoin välikysymyksiä seurannutta täysistuntokeskustelua professori Kyösti Pekosen esittämän demokratiatutkimuksessa käytetyn *uskotun parlamentaarikon* ja *edustettavien edustajan* roolituksen avulla. Pekosen mukaan kansanedustajat on mahdollistaa jakaa *uskotuiksi parlamentaarikoiksi* sekä *edustettavien ja puolueen valtuutetuiksi*. Pekosen mukaan uskottu parlamentaarikko ei ole sidottu äänestäjien tai puolueen tahtoon, vaan hänellä on vapaa mandaatti päättää asioista oman harkintansa mukaisesti. Pekonen erittelee **uskotun** roolia seuraavasti: ”(1) uskottu etsii koko kansankunnan etua. (2) Hän perustaa käsityksensä yleisestä edusta pikemmin omaan kuin äänestäjien tai puolueen harkintaan. (3) Uskottu ei alistu helposti sanktioille, vaan

---

⁴ LIITE 2

*pyrkii toimimaan kansalaishyveiden edellyttämällä tavalla.” Valtuutetun roolin erittelyssä Pekonen taas nostaa esille, että **valtuutettujen** oletetaan ”(1) pyrkivän toteuttamaan ennen kaikkea valitsijoiden etuja (äänestäjät, puolueet) . (2) sitoutuvan oman päätösvaltansa sijasta edustamaan suoremmin valitsijoiden käsityksiä näiden eduista tai puolueen tekemiä tulkintoja valitsijoiden eduista ja (3) olevan näistä syistä myös alttiimpia ulkoisille sanktioille.”⁵*

Työttömyys yhteiskunnallisena kysymyksenä Suomessa politisoitiin viimeistään työväenliikkeen muotoutumisen Suomen sosialidemokraattiseksi puolueeksi jälkeen. Asiaa on sivuttu Eero Kuusen vuonna 1921 julkaistussa väitöskirjassa *Talvityöttömyys*, jossa Kuusi esittää, että SDP:n saadessa suurimman puolueen paikan Suomen ensimmäisissä eduskuntavaaleissa vuonna 1907, aloitettiin suomalaisen yhteiskuntapolitiikan ensi askeleet. ”Työväenliikkeen nousun seurauksena tuli työttömyyden kaltaisten yhteiskunnallisten epäkohtien korjaamisesta suomalaisen politiikan keskeinen kysymys”.⁶ Työttömyyskysymyksen politisoitumisen seurauksena eduskunta asetti erityisen työttömyyskomitean pohtimaan työttömyyden roolia yhteiskunnassa. Komitea esitti vuonna 1911 lausunnon *koska työttömyyden aiheuttivat sen hetkiset tuotantotavat, niin yhteiskunta on velvollinen ratkaisemaan työttömyysongelman ja tarttumaan toimenpiteisiin*. Lausunto voidaan tulkita työttömyyskysymyksen mukaan ottamisena viralliseen yhteiskuntapolitiikkaan.

Työttömänä pidetään työttömyysturvalain (1290/2002) mukaan *henkilöä, joka ei olen työsuhhteessa tai työllisty yhdenjaksoisesti päätoimisesti yli kahta viikkoa yrittäjä tai omassa työssä. Työttömänä pidetään lisäksi kokoaikaisesti lomautettua, 4 luvun 1 ja 1 a §:ssä tarkoitettua henkilöä sekä henkilöä jolla on lomautukseen rinnastettava syy työnteon ja palkanmaksun keskeytymiseen*⁷.

Työttömyystutkimus jakautuu työttömyyden tutkimiseen ja työttömien tutkimiseen. Työttömyyttä tutkitaan taloudellisesta näkökulmasta muun muassa taloustieteen oppiaineessa ja työttömyyden taustaa ja sen ehkäisyä tutkitaan sosiaalipolitiikan oppiaineessa.

---

⁵ Pekonen, 2011. 23.

⁶ Kalela 1989, 29.

⁷ Työttömyysturvalaki 2 luku, 1§, 2002

Työttömyyden rakenteellistumista on määritelty Tilastokeskuksen kehittämispäällikkö Pekka Myrskylä, joka esittää artikkelissaan *Työvoiman kasvu hiipui lamaan*, että 1990-luvun alun laman jälkeen rakenteellisesta työttömyydestä on tullut pysyvä ilmiö. Myrskylä selittää 1990-luvun alun ”shokkitilaa” osittain ikäluokkien suuruudella, koska 1970-80 –luvuilla toisen maailmansodan jälkeen syntyneet suuret ikäluokat olivat työelämässä ja samaan aikaan vuosisadan alussa syntyneet pienet ikäluokat poistuivat työelämästä. 1990-luvulla työttömyydestä tuli rakenteellinen kysymys, koska 5-10 prosenttia jokaisesta ikäluokasta jää koulun päättämisen jälkeen työttömäksi. Myrskylän mukaan laman käsi on pitkä, koska vuonna 2008 työkäisistä naisista 6 prosenttia ja miehistä 8 prosenttia oli työttömänä, vaikka työvoiman kysyntä on lisääntynyt.⁸ Toisin sanoen on kyse kohtaanto-ongelmasta, jossa työelämän kysyntä ja tarjonta eivät kohta. Myrskylä ei ota kantaa alueelliseen kysyntään ja tarjontaan, mutta uskon, että osasyynä tässä ettei työ ja työttömät ole samalla paikkakunnalla.

1.2 Aiempi tutkimus

Jorma Kalela esittelee vuonna 1989 ilmestyneessä tutkimuksessaan *Työttömyys 1900-luvun suomalaisessa yhteiskuntapolitiikassa* suomalaisen työttömyyspolitiikan hallinnollista muotoutumista 1900-luvun alusta 1980-luvulle saakka. Kalelan kronologisesti rakentuva tutkimus esittelee tarkasti eduskunnan voimasuhteiden vaikutuksia kunkin vuosikymmenen aikana tehtyihin työttömyyspoliittisiin päätöksiin. Hän pyrkii myös selvittämään, miten julkinen valta on 1900-luvun Suomessa suhtautunut palkkatyöhön. Hän tarkastelee myös, miten palkkatyön puutetta, eli *työttömyyttä* on arvioitu.⁹ Kalela esittää, että 1950-60 –lukujen taitteesta alkaneet suuret yhteiskunnalliset muutokset: Suomen muuttuminen agraariyhteiskunnasta teollisuusyhteiskunnaksi sekä Suomen sisäinen maassamuutto, toimivat myös työttömyyspoliittisena kehityskulkuna ”talonpoikaisesta Suomesta” teollistuneeksi Suomeksi. Kalelan mukaan julkinen näkemys kääntyi kannattamaan ”teollistunutta Suomea” viimeistään ensimmäisen öljykriisin aikaan vuonna 1973.¹⁰ Kalelan teos toimii oivana taustoittava teoksena kuvaillessa työllisyys- ja työttömyyspolitiikan muovautumista hyvinvointivaltiojärjestelmän osana.

---

⁸ Myrskylä, 2010.

⁹ Kalela, 1989. 13, 14.

¹⁰ Kalela, 1989. 16, 17.

Kyösti Pekonen tarkastelee vuonna 2011 julkaistussa teoksessaan *Puhe eduskunnassa* eduskunnan valtaa ja auktoriteettia. Edustuksellisen demokratian klassikoiden, muun muassa John Stuart Millin mukaan parlamentin tärkein tehtävä on tuottaa puhetta ja valittujen edustajien tehtävänä on keskustella äänestäjien äänellä. Toisaalta nykypäivänä ”mykkä eduskunta” on saanut usein kansan tuomion suomalaisessa mediassa. Pekonen pyrki vastaamaan teoksessaan *missä kannattaa puhua, kenelle kannattaa puhua ja miten kannattaa puhua*. Pekosen kansanedustajilta teettämän kyselytutkimuksen mukaan erityisesti täysistunnoissa pidettävät puheenvuorot koetaan usein turhaksi, koska ne eivät muuta kenenkään mielipidettä ja ne kärjistyvät usein puolueiden vastakkainasetteluun. Usein merkityksellisimmät keskustelut käydään kyselytutkimuksen mukaan valiokunnissa tai muualla ”verhon takana”.¹¹ Pekonen korostaakin valiokuntakeskustelun merkitystä vallankäytön välineenä. Tutkimus on toteutettu kansanedustajille tehdyn haastattelututkimuksen perusteella arvioiden kansanedustajien suhtautumista puheeseen ja sitä kuinka keskusteleva eli *deliberatiivinen* instituutio eduskunta on. Tutkimus sijoittuu demokratian *deliberatiivisen* tutkimuksen suuntaukseen ja toimiikin erinomaisena työkaluna kansanedustajien puhemotiivien arvioinnissa. Pekonen nostaa esille täysistuntopuheiden ”teatraalisuuden” julkisuuden paineesta, mikä on eräs argumenteista, joilla arvioidaan kansanedustajien motiiveja puheentuottajina.

Ekonomistien Jaakko Kianderin ja Pentti Vartian teos *Suuri lama – Suomen 1990-luvun kriisi ja talouspoliittinen keskustelu* (1998) paneutuu 1990-luvun laman talouspoliittisiin juurisyihin, taustoittaa pääpiirteittäin 1980-lukua edeltänyttä talouden linjaa ja selittää seikkaperäisesti lamavuosien poliittista kehitystä. Teos edustaa taloustieteellistä tutkimusta, joka yrittää selittää 1990-luvun lamaan johtanutta kehityskulkua historiallisesti. Tämän vuoksi voidaan sanoa, että teos edustaa taloushistoriallisen tutkimuksen perinnettä. Tämän lisäksi teosta voi luonnehtia osin kulttuurihistorialliseksi, koska se yrittää selittää myös ”ajan henkeä” juppeineen ja valuuttakeinottelijoineen.

Turun yliopiston valtio-opin dosentti Rauli Mickelsson taustoittaa teoksessaan *Suomen puolueet – Vapauden ajasta maailmantuskaan* (2015) suomalaisten puolueiden historiaa Ruotsin vallan ajasta tähän päivään, sekä miten vanhat poliittiset liikkeet ovat kehittyneet tämän päivän puolueiksi. Mickelsson on jaotellut toisen maailmansodan

---

¹¹ Pekonen, 2011. 8.

jälkeistä aikaa Zygmunt Baumanin *raskaan modernin* ja *notkean modernin* termien avulla¹². *Raskasta modernia* voi luonnehtia ajatteluksi, jossa jatkuva kasvu ja teollisuuden tuottavuuden kasvu ovat ajattelun ytimessä. *Notkeaa modernia* taas voi kuvailla ajatteluksi, jossa valtion hallinnon tulisi olla mukautumiskykyinen uusiin trendeihin ja vallitsevan kehityksen tulisi olla myös muilta arvoiltaan kestävä. Mickelsson esittää, että Suomessa elettiin raskaan modernin kultakautta vuoteen 1965 saakka, jolloin Suomen poliittiset puolueet etsivät toisistaan vastakkainasettelua. Vuodesta 1966 vuoteen 1978 saakka elettiin tulevaisuus- ja ohjelmapuolueiden aikaa, mikä johtui ennen kaikkea suurten ikäluokkien politisoitumisesta. 1980-luvun alusta alkaen jatkuvan talouskasvun ajatus haastettiin ennen kaikkea ympäristöliikkeen toimesta. Tästä eteenpäin elettiin notkean modernin aikaa, jolloin kaikessa kasvussa huomioitiin entistä useammin päätösten seuraukset. Hyödynnän Mickelssonin teosta puolueiden kehityksen ja ideologioiden taustoituksessa.

2. Suomalaisen työllisyyspolitiikan kehittyminen itsenäisessä Suomessa

Työllisyyspolitiikka kulkee talouspolitiikan kanssa käsi kädessä. Yleisesti voidaan sanoa, että jokaista suomalaista puoluetta yhdistää huoli työttömyyden kasvusta ja sen *rakenteellistumisesta* suomalaisessa yhteiskunnassa. Suomalaisia puolueita erottavat kuitenkin keinot työttömyyden hoidosta, näkemykset miten talouspolitiikan pitäisi muuttua, sekä näkemys siitä, mitkä asiat ovat johtaneet työttömyysasteen nousuun. Perinteisesti vasemmistopuolueet ovat kannattaneet laajaa valtiojohtoista ja keskitettyä hyvinvointijärjestelmää kun taas oikeistopuolueet ovat lähtökohtaisesti kannattaneet liberalistista vapaaehtoisiin maksuihin ja sopimuksiin perustuvaa järjestelmää. Yleistys kulminoituu keskustapuolueessa, jossa on sisäisesti vahva vasemmisto- ja oikeistosiipi, joiden voimasuhteet vaihtelevat puolueen oppositio- ja hallitusvastuun välillä.

2.1 1960-70 –lukujen siirtymävaihe kohti markkinaehtoista työttömyyspolitiikkaa – talouden ehdoilla?

---

¹² Mickelsson, 2015. 20-21.

Ruotsalainen politiikan sosiologian Göran Therborn esittää teoksessaan *Miksi jotkut kansat ovat työttömämpiä kuin toiset* (1986) johtopäätöksensä, jonka mukaan kasvava joukkotyöttömyys ei ole 1970-80 -luvuilla tapahtuneen teknologisen kehityksen väistämätön seuraus. Hän perustelee väitettään osoittamalla, että teknologisen kehityksen työllisyysvaikutukset eri maissa poikkeavat selvästi toisistaan. Therborn esittää teesinään, että eroavaisuudet liittyvät kunkin maan työvoimapolitiikan kulttuurisiin ja ideologisiin puitteisiin.¹³

Jorma Kalelan mukaan ”kansalaissodan lopputuloksen määrittämät asetelmat eivät enää antaneet suuntaa suomalaiselle politiikalle kun syksyn 1944 mukanaan tuomat kolme suurta poliittista muutosta vakiintuivat 1960-luvulla”.¹⁴ Jatkosodan jälkeiset kolme suurta muutosta olivat suhde Neuvostoliittoon, kommunistien aseman vakiintuminen, ja ammattiyhdistysliikkeen vaikutusvalta. 1960-luvulle tultaessa Neuvostoliittoon ja kommunismin pelkoon sidoksissa olevat asiat eivät enää olleet kaikkiin poliittisiin ratkaisuihin vaikuttaneita tekijöitä.¹⁵ Sen sijaan Suomessa vakiintuivat tulopoliittiset kokonaisratkaisut - niin sanotut tupo-neuvottelut - joissa työntekijä- ja työnantajaosapuolet sekä valtiollinen osapuoli sopivat keskitetysti valtiontalouden suuntaviivoista seuraaviksi vuosiksi¹⁶. Tupo-neuvottelujen ansiosta suomalainen talous- ja elinkeinopolitiikka muuttui ennustettavammaksi ja vientiteollisuuden kannalta paremmaksi investointien kannalta.

1960-luvun yhteiskuntapolitiikan ”raamattuna” voi pitää Pekka Kuusen vuonna 1961 julkaisemaa *60-luvun sosiaalipolitiikka*, jossa Kuusi määrittäi koko suomalaisen hyvinvointivaltiomallin rakentamisen suuntaviivoja. Kuusen mukaan suomalaisten sosiaaliluokkien vastakkainasettelu oli ohi, ja Suomessa oli keskityttävä kansantulon kartuttamiseen talouskasvua edistämällä. Kansantulon kartuttamisen oli oltava yhteiskuntapolitiikan ”kokoava tavoite”¹⁷. Kuusen mukaan talous- ja sosiaalipolitiikka olivat toisiaan täydentäviä, eivät poissulkevia asioita, ja hyödyttivät jokaista kansalaista sekä kohensivat kansantulon kartuttamisen mahdollisuuksia. Kuusen ajatusten taustalla oli nopeasti kasvava kansainvälinen talous, mikä alkoi toisen maailmansodan jälkeen ja jatkui lineaarisesti vuoden 1973 ensimmäiseen öljykriisiin saakka. Kuusen ajatusten

---

¹³ Kalela, 1989. 13.

¹⁴ Kalela, 1989. 175.

¹⁵ Kalela, 1989. 175.

¹⁶ Kalela, 1989. 175.

¹⁷ Kalela, 1989. 179.

ansioista suomalaisen yhteiskuntapolitiikan ajatukseksi vakiintui massoihin perustuvan politiikan sijasta ”ihmiskeskeinen yhteiskuntapolitiikka”, joka vaikutti esimerkiksi osaltaan työvoimatoimistojen syntyyn. 60-luvun sosiaalipolitiikan ansioksi voidaan lukea myös, että työmarkkinoiden valtiollista sääntelyä alettiin arvioida ”kansantuloajattelun” mukaisesti. Työttömyydestä ei enää keskusteltu ”yhteiskunnallisena haittailmiönä” vaan sen hoitoa ajateltiin taloudellista kasvua tukevana työvoimapolitiikkana¹⁸.

Nykypäivän näkökulmasta Kuusen ajatuksia voisi pitää postkeynesiläisinä, jonka mukaan työttömyyttä tuli ennaltaehkäistä muun muassa kansalaisten osaamistason nostamisen avulla. Kansalaisten monipuolisen osaamisen avulla talouden suhdanteista riippuvat ”kriisit” eivät lamauttaisi koko kansantaloutta, sillä teoriassa työttömäksi jäänyt voisi työllistyä nopeastikin toiseen ammattiin. Käytännössä Kuusen ja hänen seuraajiensa ajatukset eivät estäneet 1990-luvun lamaa, koska suuri osa suomalaisista oli peruskoulutuksen varassa.

Tulopoliittiset kokonaisratkaisut muuttivat myös toteutetun työvoimapolitiikan suuntaa. Ennen valtiollisina hätäaputoiminä teetetyt maaseudun kohentamistoimet muuttuivat aktivoimistoimiksi kaupungeissa. Tähän vaikutti Kuusen 60-luvun sosiaalipolitiikan lisäksi Terho Pulkkisen vuonna 1956 ilmestynyt väitöskirja, jonka pääteesinä oli valtion ja kuntien keinottelu työttömyysrahastoilla. Pulkkisen mukaan ”*työlinja ehkäisi työvoiman liikkuvuutta ja esti ammatillista kouluttautumista*”¹⁹. Työlinjalla tarkoitetaan valtion teettämiä hätäaputoimia maaseudulla sekä suuria infrahankeita ympäri Suomen.

Koulutus nousikin aktiivisen työvoimapolitiikan yhdeksi tärkeimmistä keinoista. Vuonna 1968 toteutettiin peruskoulu-uudistus, joka korvasi vanhan kansakoulujärjestelmän, jonka heikkoudeksi voidaan lukea esimerkiksi sen luoma epätasa-arvo perheiden lasten kesken. Alueellisesti asteittain toimeenpantu peruskoulu-uudistuksen lisäksi eduskunta sääti useita ammatillisen koulutuksen reformeja 1960-80-luvuilla.

---

¹⁸ Kalela, 1989. 182

¹⁹ Kalela, 1989. 185.

Aktiivista työvoimapolitiikkaa tuki pääministeri Rafael Paasion hallituksen vuonna 1966-1968 säätämä *laki työttömyyskorvauksesta*²⁰. Työttömyyden hoidon muuttuminen ”työlinjasta korvauslinjaksi” vaikutti erityisesti maaseutu-kaupunki – vastakkainasetteluun, sillä työttömyyskorvauksen saadakseen työttömän oli oltava valmis vastaanottamaan työtä asuinalueeltaan. Toisin sanoen korvauslinja lisäsi työvoiman liikkuvuutta alueiden sisällä. Korvauslinjan synty nopeutti osaltaan myös maaseudun omavaraistalouden murenemista, sillä valtion hätäaputoista oli saatu usein vastineeksi tuotteita, ei rahaa.

Paasion korvauslinjan syntyyn vaikutti poliittisen intressin siirtyminen sisäpolitiikasta ulkopolitiikkaan. Suomi solmi EFTA-maiden kanssa niin sanotun Finn-Efta – sopimuksen vuonna 1961, josta Kalelan mukaan voidaan alkoi Suomen talouden liberalisoituminen²¹. Kansainväliseen talousjärjestelmään liittyneen Suomen oli luotava puitteet työvoimalle, joka oli tarpeen tullen valmis muuttamaan maan sisällä työn perässä. Ennen kaikkea tämä oli investointipolitiikan edellytys, jotta Suomi olisi näyttäytynyt kansainvälisille sijoittajille vakaana ja houkuttelevana investointikohteena²². Suomen talouspolitiikan hidas muuttuminen vaikutti siis myös työllisyyspolitiikkaan, koska kansainvälisen talousjärjestelmän osana myös Suomen tuli uudistua.

Julkishallinnon kehittämiseksi Paasion ensimmäinen hallitus asetti lokakuussa 1968 valtion virkamiehistä kootun komitean miettimään ”*erityisen työvoimaministeriön perustamista*”.²³ Julkisia työllistämishankkeita hallinnoitiin kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön alla, johon kuului työttömyyspolitiikan lisäksi valtion liikennepolitiikka. Tämä kertoo hyvin työttömyyden hoidon luonteesta ja sen toteuttamista ”lappio-/työlinjan” avulla. Kulkulaitosministeriön lisäksi työttömyyttä hoidettiin sosiaalihuoltoministeriössä, minkä vuoksi työttömyyden hoito näyttäytyi monimutkaiselta kansalaisen silmin.

1970-luvulle tultaessa yhä useampi kansallinen tutkimus osoitti, ettei *työmarkkinoiden tasapainohäiriötiloja poisteta pelkästään työvoimaa sopeuttamalla*²⁴. Vuonna 1974

---

²⁰ Kalela, 1989. 188.

²¹ Kalela, 1989. 191.

²² Kalela, 1989. 192.

²³ Kalela, 1989. 196.

²⁴ Kalela, 1989. 198.

valmistui ensimmäinen työvoimapolitiittinen ohjelma työvoimaministeriön valmistelemana, mikä osoitti, että ”yhteiskuntatalouden rakenteen muutos oli edennyt niin pitkälle, ettei työvoiman alueellista liikkuvuutta voitu tehostaa”. Ohjelman mukaan Suomessa tuli edistää ”entistä tehokkaampaa vaikuttamista yritystoiminnan alueelliseen sijoittumiseen”.

1970-luvulla muuttui myös työttömyyden luonne. Kun ennen työttömyys kosketti kouluttautumattomia ja enimmäkseen maaseudun köyhälistöä, 1970-luvulta alkaen työttömyys alkoi koskettaa kaikkia sosioekonomiseen taustaan katsomatta. Suhdannetyöttömyydestä siirryttiin rakenteelliseen työttömyyteen, kun se alkoi koskettaa jokaista henkilöä alueellisuudesta, koulutustaustasta ja iästä riippumatta. Rakenteellista työttömyyttä ratkaistiin enimmäkseen aluepolitiikan keinoin²⁵. Aluetutkija Hannu Katajamäen mukaan 1980-luvun Suomessa oli kaksi työttömyysongelmaa: kehitysalueiden ”syvä työttömyys”, joka johtui puhtaasti työpaikkojen puutteesta, sekä kaupunkiseutujen ”uustyöttömyys”, joka johtui työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaanto-ongelmasta²⁶. Muun muassa näin kahdeksi eroteltua työttömyysongelmaa alettiin hoitaa vuonna 1988 säädetyllä työllisyyslailla, joka jakautui kahteen osaan. Ensimmäisessä osassa säädettiin työhön sijoittamisesta, jota sovellettiin helpommin työllistettäviin hakijoihin, sekä työllisyysmäärärahojen käytöstä, jota sovellettiin vaikeasti työllistettäviin kansalaisiin²⁷. Kalela kutsuman ”*temppeujen ajan*” lain tarkoituksena oli aiempaan verrattuna työllistää työnhakija omalle työssäkäyntialueelleen ja vähentää työmarkkinoiden lohkoutumista, joka johtui teknologisesta murroksesta ja johti osatyömarkkinoihin ja kysynnän ja tarjonnan lakiin²⁸. Näiden lisäksi lain tarkoitus oli vastata uusiin ammattitaitovaatimuksiin ja niiden muuttumiseen.

1970-80 –lukujen haasteet olivat ajankohtaisia edelleen 1990-luvulla, koska eduskunnassa käytyjen puheiden pohjalta voidaan todeta, että Suomessa esiintyi alueellista eli Katajamäen nimittämää ”syvää työttömyyttä”. Suurin ongelma 1990-luvun alun lamassa oli Katajamäen luokittelema ”uustyöttömyys”, koska työvoimaintensiivialueilla muun muassa Etelä-Suomessa kasvaneisiin työttömyyslukuihin ei oltu osattu varautua.

---

²⁵ Kalela, 1989. 199.

²⁶ Kalela, 1989. 200.

²⁷ Kalela, 1989. 201.

²⁸ Kalela, 1989. 201.

Verrattuna 1900-luvun alkuun palkkatyön merkitys yhteiskunnan perustana oli korostunut entisestään. Kun vuosisadan alussa suurin osa suomalaisista oli elänyt omavaraistaloudessa, teollistuneessa ja taloutensa palveluihin perustavassa Suomessa miltei jokainen sai palkkansa rahana. Tämän vuoksi työttömyys nähtiin 1980-luvulla poliittisen ongelman sijasta myös taloudellisena ongelmana. Kalela jaottelee 1980-luvun työttömyyttä ennen kaikkea kaupunki-maaseutu –vastakkainasettelun avulla, koska työttömyyden hoito erosi maatalousvaltaisen ja teollistuneen palvelu-Suomen välillä²⁹. Tämä lisäksi yhteiskunnan yksilöityminen oli kehittänyt työvoimapolitiikkaa entistä asiakaslähtöisempään suuntaan, mitä voi pitää myös yhteiskunnan uusliberalisoitumisena.

Kalelan mukaan ”oman työvoiman saamisesta myydyksi tuli toimeentulon ehto” 1980-luvulla³⁰. Samaan aikaan ammatillisesta järjestäytymisestä oli tullut itsestänselvyys ja palkkatyön rytmittämä elämä oli vakiintunut luonnolliseksi tilaksi. Suomi oli tasa-arvoistunut taloudellisessa mielessä huimasti, mutta sosiaalisen tasa-arvon avulla tulkittuna työttömyys oli edelleen yksi suomalaisen tasa-arvon ongelmista. Kalela näkee, että työttömyys oli yhteiskunnallisesti epänormaalia (1980-luvulla) ja siihen liittyvän tutkimuksen mukaan työtön pyrki jatkamaan palkkatyössä totuttua päivärytmiä mahdollisimman pitkälti. Työttömyyden pelättiin leimaavan ihmistä ja näin vaikeuttavan työllistymistä tulevaisuudessa.

1980-luvun työttömyystutkimus oli jakanut yhteiskunnan näkemykset työttömistä kahteen kategoriaan. Niin sanotun *pinnaritulkinnan* mukaan työttömät olivat kasvotonta kortistokansaa, joita leimasi alkoholismi ja päihteiden käyttö. *Pinnaritulkinta* on osoitettu myöhemmin myytiksi. Toisen tulkinnan mukaan työttömät olivat *työn vieroksujia* ja työttömyydestä seurasi työmoraalin heikkeneminen. Kolmannen niin kutsuttu *uhritulkinta* näki työttömyyden psykologisena ilmiönä. Uhritulkinta näki, että työttömät ovat kykenemättömiä toimimaan joukkona tai yksilöinä.³¹ Työttömyyttä käsitelleen sosiologian voidaan nähdä vaikuttaneen suomalaiseen työllisyyspolitiikkaan, koska kaksi ensimmäistä tulkintaa asettavat työttömyyden osittain työttömän omaksi

---

²⁹ Kalela, 1989. 207.

³⁰ Kalela, 1989. 209.

³¹ Kalela, 189. 210-211.

syyksi, kun taas kolmannen uhritulkinan mukaan valtion tulisi ottaa vastuu työttömän elämän ohjaamisesta.

Työttömyyttä käsittelevä tieteellinen lähestymistapa oli kehittynyt ennen kaikkea palkkatyön yleistymisen seurauksena. Suomalaisen kansantalouden muuttuminen omavaraistaloudesta rahataloudeksi ja työsuhteiden muuttuminen palvelussuhteista palkkasuhteiksi muuttivat osaltaan työttömyyttä koskevan politiikkaa. Suomen talouden kansainvälistyminen ja elinkeinojen monipuolistuminen pakottivat päättäjät muun muassa muuttamaan työttömyyden hoidon julkisista hätäaputoista aktiiviseen työhön ohjaukseen ja ruokapalkalla tehdyistä töistä työttömyyskorvaukseen, joka luotti kansalaiseen omaan aktiivisuuteen työhaussa. Työttömyystutkimuksen kehitykseen vaikutti osaltaan myös kansalaisten koulutustason nousu ja ”suurten ikäluokkien” tulo työmarkkinoille.

Suomalainen yhteiskunta oli myös kehittynyt entistä yksilökeskeisemmäksi 1980-luvulle tultaessa. Kun 1960-luvun alussa oli tavallista tehdä esimerkiksi talkootyötä ja ihmisten yhteisöt pitivät toisista huolta, 1980-luvulle tultaessa Suomessa harjoitettiin yksilökeskeisempää politiikkaa, joka vaikutti osaltaan yksittäisten kansalaisten elämään. Yksilökeskeisyys vaikutti työttömyyspolitiikassa esimerkiksi työvoimatoimistojen kehittämiseen ja niiden palveluihin. Työttömiä alettiin kutsua asiakkiksi työvoimatoimistoissa ja heidän tarpeitaan alettiin kutsua palveluiksi.

Työttömyyden hoitoon vaikutti myös suomalainen kunnianhimoinen koulutuspolitiikka, joka eriytti työmarkkinoita. Tämä *professionalisoituminen* asetti osaltaan haasteita työttömyyden hoidolle. Teollisuuden ja palveluiden eriytyminen sekä yhä paremman ammattitaidon vaatimus vaikeuttivat erityisesti kouluttautumattomien työnhakijoiden työllistymistä: tässä kohdassa on muistettava, että 1980-luvulla suuri osa suomalaisista oli käynyt ainoastaan kansakoulun. Työmarkkinoiden lohkoutuminen oli yksi Kalelan esittämistä haasteista, joita 1980-luvun Suomessa esiintyi.

2.2 Katsaus ”Suomen kolmen suuren puolueen” kehitykseen

Dosentti Rauli Mickelsson esittää, että vuoden 1905 suurlakko ja sitä seurannut eduskuntauudistus vuonna 1906 olivat suomalaisten puolueiden perusta. Ennen

eduskuntaudistusta Suomen säätyvaltiopäivät olivat järjestäytyneet Suomalaiseksi ja Ruotsalaiseksi puolueiksi, joita erottivat kysymys kielestä. Ei voitu kuitenkaan puhua nykyajan puolueista, koska edustajilla oli loppukädessä suuri autonomia omasta kannastaan asioihin.³²

Suomen sosialidemokraattisen puolueen juuret ovat työväenliikkeessä, joka alkoi vaikuttaa Suomessa viimeistään 1860-luvulla teollistumisen ottaessa ensi askeleita. Työväenpuolueen vuoden 1899 perustamista edelsi niin sanottu wrightilainen työväenliike, joka pohjautui ajatukseen, jossa omistaja on vastuussa työntekijöistään. Tehtaanomistaja Viktor Julius von Wrightin tavoitteena oli poistaa alkaneen teollistumisen epäkohtia esimerkiksi parantamalla työväestön lukutaitoa. Mickelssonin kuvaus wrightilaista työväenliikettä paternalistiseksi, ”*jossa tehtaanomistaja huolehtii alaisistaan isän tavoin*”. Suomalaisen puolueen senaattori Yrjö Sakari Yrjö-Koskinen oli myös huolissaan myös työväestön oloista, mutta ennemmin tavoitteena oli parantaa oloja ”*oikeudetonta sosialistista kiihottelua vastaan*”³³.

Suomen Keskustan edeltäjä Maalaisliitto syntyi vuonna 1906 ennen kaikkea maaseudun köyhempien talonpoikien ja muun maaseudun väestön äänenkannattajaksi. Ennen eduskuntaudistusta vuonna 1906 maaseutu jakautui vanhasuomalaisten ja nuorsuomalaisten kannattaja-alueisiin³⁴. On ilmeistä, että yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden myötä ennen säätyihin kuulumattomat maalaiset muodostivat Maalaisliiton kannattajapohjan. Mickelssonin mukaan maalaisliiton ideologiassa keskeistä on niin sanottu ”maahenki”. Maahenki tarkoittaa uskoa maanviljelyyn elinkeinona ja maaseutumaisen elämäntavan paremmuuteen³⁵.

Yksi maalaisliittolainen ja keskustalainen syväidentiteetti on *alkiolaisuus*, joka on saanut nimensä maalaisliittolaisen ”oppi-isän” Santeri Alkion mukaan. Alkio korosti ajatuksissaan individualismia ja uskoi yksilön olevan avainasemassa yhteiskunnan kehityksessä. Kansanedustaja Seppo Kääriäinen on todennut Alkion ajattelusta, että yksilön kehitystarve ja kehitysedellytykset on pantava kaiken valtiollisen uudistuksen pohjaksi”³⁶. Alkion ajattelussa korostuivat myös kristillisuus ja isänmaallisuus.

---

³² Mickelsson, 2015. 55-79.

³³ Mickelsson, 2015. 46-48.

³⁴ Mickelsson, 2015. 67-68.

³⁵ Mickelsson, 2015. 68.

³⁶ Mickelsson, 2015. 69.

Muut maalaisliittolaiset ja keskustalaiset syväidentiteetit ovat *kalliolaisuus*, joka korostaa asianhoitoa ja pragmaattisuutta, *sunilalaisuus*, joka korostaa maaseutu- ja maatalouspoliittista edunvalvontaa, sekä *pykäläläisyys*, joka ilmeni herranvihana niin oman puolueen sisällä kuin muita puolueita vastaan. Mickelsson näkee, että *pykäläläisyys* näkyy myöhemmin SMP:n vennamolaisuutena ja osittain voidaan tulkita, että perussuomalaisten sovinilaisen *herravihan* juuret ovat maalaisliiton alkuvaiheissa³⁷.

Kansallinen Kokoomus perustettiin vuonna 1918 vanhasuomalaisen puolueen seuraajaksi. Kokoomusta yhdisti ennen kaikkea monarkismi kun taas samaan aikaan perustetun nuorsuomalaisen puolueen seuraajan – edistyspuolueen – näkemys valtiomuodosta oli tasavalta. Saksan hävittyä ensimmäisen maailmansodan ja olosuhteiden muuttuessa myös kokoomus hyväksyi tasavaltaisuuden. Kokoomus perusti ideologiansa itsenäisyyden alkuvuosina perinteisiin konservatiivisiin arvoihin kuten kotiin, uskontoon ja isänmaahan, mutta peri myös edeltäjältään Suomalaiselta puolueelta aikaansa nähden radikaalin sosiaalipoliittisen ohjelman, joka vaati kansalaisten tasa-arvoa ja esitti seikkaperäisesti sosiaalipoliittisia tavoitteita³⁸.

Sisällissota ja sitä seuranneet tapahtumat olivat kiistatta SDP:n kehityksen kannalta perustavanlaatuisia vaikutteita. Sodan hävinneenä osapuolena SDP siirtyi vallankumouksellista sosialismista perustuslailliselle linjalle ja erotti kommunistit puolueesta. Vallankumouksellista sosialismia kannattaneet perustivat myöhemmin Moskovassa Suomen kommunistisen puolueen, joka toimi maan alla Suomen kommunismin kieltävien lakien vuoksi. Lukuun ottamatta Väinö Tannerin vuoden 1927, Cajanderin 1937-1939, ja sota-ajan laajan koalition hallituksia SDP pysyi sotien välisenä aikana vahvana oppositiopuolueena. Voidaan todeta, että pitkä oppositiokausi johtui osaltaan sisällissodan pitkästä varjosta, mutta toisaalta myös sotien välisen ajan ”porvarillisesta hengestä”. Historiantutkimuksen piirissä ”porvarillista henkeä” on perusteltu sisällissodan voittajaosapuolen – valkoisten – arvoilla.

Mickelsson esittää, että sisällissodan jälkeen Suomi jakautui ”leiri-Suomeksi”, joka vaikutti valtiollisesta elämästä aina kansalaisten yksityiselämään. 1920-luvun aikana kokoomus hylkäsi vanhasuomalaiselta puolueelta perityn sosiaalireformismin ja otti

---

³⁷ Mickelsson, 2015. 68-70.

³⁸ Mickelsson, 2015. 64-65, 73-75.

askeleita oikealle. Osittain sisällissodasta johtuen puolueen vallitsevaksi linjaksi vakiintui *vanhoilliskonservatismi*; tosin puolueen nuorisojärjestö kannatti taloudellisen liberalismiin ajatuksia. Lapuan liikkeen aikana kokoomuksen ohjelmissa näkyi entistä militaristisempia näkemyksiä, ”Suur-Suomi –ajattelua” ja isänmaallisuutta. Mäntsälän kapinan (1932) vastareaktion kokoomus alkoi vastustaa kommunismin lisäksi myös fasismia³⁹ vähentäen niin sanotun IKL-siiven painoarvoa puolueen toiminnassa.

Maailmansotien välisenä aikana maalaisliitto oli useammin hallituksessa kuin oppositiossa. Maalaisliiton asemaa voidaan luonnehtia ”valtionhoitajana”, koska sillä oli usein hallussa pääministerin paikka ja myös presidenttiys Kyösti Kallion myötä vuosina 1937-1940. Maalaisliiton linjaksi vakiintui fennomanian jälkeläinen *aitosuomalaisuus*, jonka tarkoituksena oli luoda vahva kansallisvaltio ja erityisesti vahvistaa suomen kielen asemaa. Maalaisliiton vahvaa asemaa selittää sen asemoituminen silloiseen poliittiseen keskustaan ja sen korkea kannatus eduskuntavaaleissa.

Maailmansotien välisenä aikana kokoomukselle muodostui perinteinen apupuolueen rooli maalaisliiton ja edistyspuolueen rinnalle. Selityksenä sille, miksi kokoomus oli hallituskelpoinen maailmansotien välillä mutta ei enää toisen maailmansodan jälkeen, oli 1920-30 –lukujen oikeistolainen ”porvarillinen henki”. Suomen rauhannehtoihin kuului ”fasististen liikkeiden” toiminnan kieltäminen ja toisaalta kommunismin salliminen, minkä vuoksi Suomen puoluepolitiikka otti 1940-luvun lopulla aimo harppauksen vasemmalle. Tämä näkyi kokoomuksen pitkänä miltei yhtäjaksoisena oppositiokautena vuodesta 1966 vuoteen 1987 saakka.

Talvisota yhdisti ”leiri-Suomen” osapuolet, josta osoituksena oli ”tammikuun kihlaus” vuonna 1940, jossa työmarkkinaosapuolet – Suomen Työntajain Keskusliitto, ammattiliitot ja SAK – tunnustivat toisensa neuvotteluosapuolina. Talvisodan jälkeen perustettiin Aseveliliitto ry, johon kuului niin sosialidemokraatteja kuin kokoomuslaisia.⁴⁰ Liitto kuului välirauhan sopimuksessa lueteltuihin kiellettyihin järjestöihin, mutta niin sanotun aseveliyhteistyön vaikutukset suomalaisessa politiikassa jatkuivat aina 1980-luvulle saakka. Maailmansodan jälkeen sosialidemokraatit jakautuivat vasemmistolaiseen skogilaiseen siipeen ja oikeistolaiseen tannerilaiseen

---

³⁹ Mickelsson, 2015. 99-100.

⁴⁰ Mickelsson, 2015. 130.

siipeen. Vastakkainasettelu puolueessa näkyi esimerkiksi Kekkonen uudelleenvalintaa vastustaneessa Honka-liitossa, joka hajotti SDP:n rintamia. Maailmansodan jälkeisten konfliktien syynä oli ennen kaikkea ulkopoliittika, jossa piti huomioida Neuvostoliitto⁴¹, mutta myös Tannerin linja vastustaa Kekkonen asemaa presidenttinä.

Maalaisliiton ”valtionhoitajuus” jatkui vielä toisen maailmansodan jälkeen. Puolue oli muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta miltei jokaisessa hallituksessa 1980-luvulle saakka. Samaan ajankohtaan ajoittuu Urho Kekkonen Suomen historian toistaiseksi pisin presidenttikausi vuosina 1956-1981. Mickelsson esittää, että suomalainen yhteiskunta jakautui ”herroihin, työläisiin, kaupunkilaisiin, maalaisiin ja keskiluokkaan”.⁴² Maalaisliiton ja sen seuraajan keskustapuolueen kannatus kumpusi osaltaan siitä, että puolueella oli vahva kannatus ”maalaisten” luokassa ja osaltaan sen sosiaalisten verkostojen kasvusta ja vahvistumisesta. Maalaisliitto lähentyi Maataloustuottajien keskusliittoa (MTK), johon kuului käytännössä kaikki Suomen maanviljelijät. Maalaisliiton asemaa vahvisti myös siirtokarjalaisten uudelleenasettelu maaseudulle.

Suomalaisen politiikan siirtyminen Mickelssonin jaottelussa intressipuolueiden Suomesta tulevaisuus- ja ohjelmapuolueiden Suomeen 1960-luvulta alkaen muutti myös kokoomuksen poliittista suuntaa. Yhteiskunta käsitettiin ”intressiristiriitojen temmellyskentän” sijasta kehitysideoideologian tapaisena jatkuvasti kehittyvänä asiana. Tämä loi puolueille painetta kehittää myös omia poliittisia linjojaan. Olihan Suomi muuttumassa 1960-luvulta alkaen maatalousvaltaisesta agraari-Suomesta teollistuneeksi maaksi, jossa sisäinen maassamuutto voimistui ja kaupungit kasvoivat vauhdilla. Kokoomukseen muutokset vaikuttivat siten, että puolue asemoi itsensä vahvemmin poliittiseen keskustaan keskiluokkaiseksi puolueeksi ja argumentoi kehityksen kulkua ”universaalien järjen” avulla. Sosialidemokraatit taas korostivat ohjelmissaan rationaalista ajattelua ja suunnittelu-uskoa, kun taas maalaisliiton/keskustapuolueen tavoitteena oli ohjata yhteiskunnan kehitystä valtion ja yhteiskunnan keskitetyn suunnittelun avulla.⁴³

---

⁴¹ Mickelsson, 2015. 129.

⁴² Mickelsson, 2015. 137.

⁴³ Mickelsson, 2015. 214, 223-224.

Suomen elinkeinorakenne alkoi erota yhä enemmän Zygmunt Baumanin raskaasta modernista notkean modernin suuntaan 1970-80 -luvun taitteessa. Muutokseen vaikuttivat Mickelssonin mukaan luokkaidentiteetin mureneminen Suomessa mutta myös jatkuvan kasvun ajatuksen kyseenalaistaminen⁴⁴. Ajatusta jatkuvasta kasvusta kyseenalaisti ennen kaikkea nouseva ympäristöliike, joka vaikutti Suomessakin muun muassa Kojjärven liikkeen muodossa. 1980-luvun aikana erilaisten käännteiden kautta poliittiseksi liikkeeksi ja puolueeksi vakiintunut Vihreä liitto haastoi vanhat puolueet, jotka joutuivat vastaamaan nousevaan äänestäjien ympäristötietoisuuteen aloittamalla ympäristöpoliittisten ohjelmien laadinnan. Bernard Maninin mukaan puoluedemokratian korvasi yleisödemokratia, joka osaltaan vähensi puolueiden merkitystä yhteiskunnassa. Pertti Alasuutarin mukaan 1960-luvun puolivälistä alkanut suunnittelutalous muuttui kilpailutaloudeksi vuonna 1989.⁴⁵

Vanhoja puolueita haastoi myös vanhojen *ydintotuuksien* hajoaminen. Jatkuvan edistyksen ja taloudellisen kehityksen lisäksi uutisoinnissa nousivat esille ympäristötuhot ja mainittakoon, että Tsernobylin ydinonnettomuus vuonna 1986 pakotti jokaisen puolueen pohtimaan kantojaan ydinvoimaan. Vanhojen ydintotuuksien sijaan politiikan keskiöön nousivat arvot ja uudet ydintotuudet, jotka eivät olleet yhtä fundamentaalisia ydintotuuksiin verrattuna.

Mickelsson esittää, että 1980-90 -lukujen aikana syntyi *uusi politiikka*. Uudella politiikalla käsitetään esimerkiksi feminismin nousu ja tasa-arvon uudelleentarkastelu, mutta erityisesti uusliberalismi, joka vaikutti suomalaiseen julkishallintoon.⁴⁶ Uusliberalismilla ja uudella julkisjohtamisopilla tarkoitetaan, että hallinto tulisi järjestää liikejohtamisen tavoin. Julkishallintoon syntyi erilaisia hankkeita, joiden tarkoituksena oli keskittyä yhden politiikkalohkon ongelmiin. Tämä näkyi erityisesti laman aikaisen työttömyyden hoidossa, jossa työllisyysastetta yritettiin nostaa suurten valtiollisten hankkeiden sijasta pienemmällä täsmähankkeilla.

2.3 Taloushistoriallinen katsaus vuoteen 1992

---

⁴⁴ Mickelsson, 2015. 237.

⁴⁵ Mickelsson, 2015. 237.

⁴⁶ Mickelsson, 2015. 273.

Suomen kehitys agraariyhteiskunnasta yhdeksi maailman vauraimmista valtiosta toisen maailmansodan jälkeen on maailmanhistoriallisestikin mitattuna yksi nopeimmista. Eräs Suomen vaurastumisen syistä oli Kianderin ja Vartian mukaan niin sanottu *devalvaatiosykli*, jossa Suomen kilpailukykyä parannettiin säännöllisesti markkaa devalvoimalla. Devalvaation avulla Suomi pystyi ”*valtaamaan markkinaosuuksia*” kansainvälisesti, parannettiin yritysten kilpailukykyä ja korjattiin maan sisäistä tulonjakoa⁴⁷. Bretton Woods –järjestelmä purkautui vuonna 1972 ja Suomessa yritettiin edelleen pitää markka vakaana. Länsi-Euroopassa yritettiin välttää valuutan kellutusta, jossa valuutan arvo määräytyy sen kysynnän mukaan, ja perustettiin ns. valuuttakäärme, joka korvattiin vuonna 1979 EMS-järjestelmällä, jossa eurooppalaisten valuuttojen arvot olivat sidottu toisiinsa. Suomessa länsieurooppalaiseen valuuttajärjestelmään liittyminen tuli ajankohtaiseksi viimeistään ETA- ja EU-jäsenyyden ollessa varteenotettava vaihtoehto 1980-90 –lukujen taitteessa⁴⁸.

Yhtenä 1990-luvun alun laman syistä on pidetty pääomien asteittaista vapauttamista 1980-luvun aikana. Sääntelyn purkaminen johti pankkien väliseen kilpailuun asiakkaista ja tämä osaltaan lisäsi niiden luotonantoa asiakkailleen. Ulkomaisen pääoman virtaaminen Suomeen kannusti yrityksiä ottamaan entistä enemmän lainaa investointeihin ja samalla kansalaisten kulutustottumuksia alettiin kutsua *kulutuspöyhäksiksi*⁴⁹. Tässä kohdassa on mainittava, että Suomen valtio oli 1980-luvun loppupuolella käytännössä velaton, mutta kotitalouksien ja yritysten velkaantuminen kasvoi huomattavasti 1980-luvun lopulta alkaen. Suomen pankki huolestui ”*kulutuspöyhästä*” ja revalvoi markan maaliskuussa 1989 hillitäkseen ylikuumentunutta taloutta. Suomen pankin pääjohtaja Kullbergin mukaan ”*kertakäyttöaseella*” oli tarkoitus luoda ”*devalvaatio-odotuksia*”⁵⁰. Revalvaation vuoksi Suomen korkotasoa alkoi nousta ja samalla myös yksityiset investoinnit vähentyivät. Vuoteen 1990 mennessä työvoimapulaa esiintyi yleisesti. Kianderin ja Vartian mukaan *työttömyys oli vielä vähäistä: koko maassa noin 3 prosenttia ja Helsingissä vain 1 prosentti*⁵¹.

Kiander ja Vartia esittävät, että itäviennin romahdus, odotettua heikompi länsiviennin kehitys, vaihtosuhteen heikkeneminen ja kansainvälisten korkojen nousu olivat

---

⁴⁷ Kiander, 1998. 25.

⁴⁸ Kiander, 1998. 26-27.

⁴⁹ Kiander, 1998. 55-73.

⁵⁰ Kiander, 1998. 77.

⁵¹ Kiander, 1998. 83.

keskeisimmät laman ulkoiset ja välittömät syyt. Nämä yhdessä voimistivat sisäisiä laman syitä ja vaikuttivat tuotannon supistumiseen ja työllisyyden heikkenemiseen. Tuloksena olivat Kianderin ja Vartian mukaan ”*deflatorinen kierre, jossa kulutusta ja investointeja, tuotantoa ja työllisyyttä on luonteva ajatella sisäsyntyisinä eli endogeenisiä*”.⁵²

Kianderin ja Vartian mukaan edellä mainitut ulkoiset ja sisäiset syyt Suomen talouden kehityksessä vähensivät tuotantoa ja tämän vuoksi työttömyys Suomessa kääntyi jyrkkään nousuun. Verrattuna vuoden 1990 huippuvuoteen, Suomen kokonaistuotanto oli vuoden 1992 alussa 12,5 prosenttia ja vuoden 1993 alussa 14,4 prosenttia pienempi. Suomen työttömyysaste oli 1980-luvulla keskimäärin 5 prosenttia kun se oli vuonna 1994 18,4 prosenttia. Ennen näkemättömän nopea ja raju työttömyyden kasvu heikensi suoraan julkista taloutta: työttömyyden hoitoon osoitetut määrärahat kasvoivat vuodesta 1990 vuoteen 1993 mennessä muutamasta miljardista yli 20 miljardiin. Samalla kun julkisen talouden menot kasvoivat, myös tulot pienenivät verokertymän laskiessa. Kianderin ja Vartian mukaan työttömyys koski ensimmäistä kertaa kaikkia alueita ja ryhmiä Suomen taloushistoriassa.⁵³

Työttömyys jäi suomalaisen yhteiskuntaan rakenteelliseksi ongelmaksi. Sen seurauksena presidentti Ahtisaari esitti työttömyyden painoa yhteiskunnallisena kysymyksenä virkaanastujaispuheessaan vuodelta 1994. Vastavalittu presidentti totesi, että ”*nyt on alkanut neljäs perättäinen vuosi, jolloin työttömyys on sietämättömän korkealla tasolla. --- Työttömyys uhkaa perheiden tasapainoa. Se iskee pienimpiin – meidän lapsiimme. Työttömyyden nujertamiseksi on siksi oltava valmiutta ja rohkeutta erityistoimiin*”⁵⁴ Suomen työttömyysaste oli vielä vuonna 1997 selvästi yli OECD-maiden keskiarvon, minkä vuoksi voidaan todeta, ettei lama ollut vielä näiltä osin ohi.

Taloustieteilijöiden keskuudessa on käyty keskustelua, aiheuttivatko rakenne- vai suhdannetekijät laman. Kianderin ja Vartian mukaan rakenteellinen ja liian yksipuoliset selitykset lamasta eivät kykene selittämään kehityskulkua tarpeeksi monipuolisesti. ’Rakenneongelma’ ymmärretään pitkäaikaiseksi ja pysyväksi, kun taas lamaan johtaneet syyt – muun muassa pääomamarkkinoiden vapauttaminen ja rahoitusvaje – johtuivat

---

⁵² Kiander, 1998. 99-100.

⁵³ Kiander, 1998. 112-114.

⁵⁴ Kiander, 1998. 156.

Suomen pankin vääristä ennusteista, joiden pohjalta suomalaiset toimijat suunnittelivat toimiaan. Kiander ja Vartia esittävät, että ainoastaan Neuvostoliiton kaupan tyrehtyminen on näistä syistä rakenteellinen. Muita syitä Kiander ja Vartia nimittäisivät enemmän suhdannetekijöiksi, joihin hyvinvointivaltio ei pystynyt reagoimaan.⁵⁵

Opposition vuonna 1992 esittämä välikysymys *työllisyystilanteesta* alleviivaa, että työttömyysaste on kasvanut kaksinkertaiseksi huhtikuusta 1991 alkaen. Oppositio on huolissaan hallituksen talouspoliittisesta linjasta, joka murentaa luottamusta Suomen kykyyn selviytyä talousongelmistaan. Alueellisesti oppositio on huolissaan työttömyyden leviämisestä vahvan työllisyyden alueille ja budjetoiko hallitus lisää työllistämistoimenpiteisiin.⁵⁶ Välikysymys kohdistuu enemmän talouspolitiikkaan ja työttömyys nähdään hetkellisenä ilmiönä, jota tulisi opposition mukaan hoitaa ennen kaikkea elvyttämällä.

Vuoden 2014 opposition välikysymyksessä työttömyyteen suhtaudutaan ennen kaikkea rakenteellisena kysymyksenä. Oppositio nostaa esille yritysverotuksen, lapsilisäleikkaukset, ja alueellisesti Suomen energiaomavaraisuuden ja työttömyyden alueellisten erojen tasaamisen. Energiaomavaraisuutta lisättäisiin biotalouden ja metsäteollisuuden tukemisella, ja työttömyyden alueellisia eroja tasattaisiin maakuntien kehittämisrahoilla.

2.3.1 Sosialidemokraatit tuttuja konstien äärellä – keynesiläisyys työllisyys- ja talouspolitiikan linjana

Sosialidemokraattisen puolueen poliittinen linja nojaa vahvasti pohjoismaiseen universaaliin hyvinvointivaltioideologiaan, jossa valtiolla on keskeinen rooli kansalaisten hyvinvoinnin tuottajana. Yhtenä länsimaisen talouspolitiikan isänä on pidetty englantilaista John Maynard Keynesiä. Hänen mukaansa valtion tehtävä oli tasata talouden suhdannevaihteluja nostamalla veroluonteisia maksuja nousukautena ja teettämällä suuria julkisrahoitteisia hankkeita talouden laskukauden aikana. Suhdannepolitiikka vaikutti suuresti sosiaalidemokraattisen hyvinvointivaltion rakentamiseen. Postkeynesiläisyydellä tarkoitetaan, että valtion tulee vaikuttaa

---

⁵⁵ Kiander, 1998. 307-308.

⁵⁶ PTK 3/1992. 31-32.

kansantalouteen elvyttävällä raha- ja talouspolitiikalla lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä. Valtion tulee investoida talouden laskukautena julkishankkeisiin ja tukea koulutusta. Postkeynesiläisiksi työttömyyspolitiikan keinoiksi voidaan lukea esimerkiksi koulutuksen tukeminen, julkiset investoinnit infrastruktuuriin ja muunlaiset julkisrahoitteiset työllisyyttä tukevat hankkeet. 1970-luvulta alkanutta aktiivista työllisyyspolitiikkaa voidaan pitää postkeynesiläisyyden ilmentymänä.

Talospoliittisesti SDP kannatti vuonna 1992 postkeynesiläistä elvyttävää talouspolitiikkaa täysistunnossa käydyn keskustelun perusteella. Suurimpana oppositiopuolueena SDP esitti, että Suomen tulisi ennen kaikkea elvyttää kansantaloutta tukemalla esimerkiksi aravarakentamista ja lainaamalla julkisten hankkeiden tukemiseksi rahoitus lainamarkkinoilta. Tämän lisäksi SDP:n kansanedustajat esittivät lisäinvestointeja koulutukseen ja työttömien uudelleenkoulutukseen.

Vaikka Suomen julkistalous ja finanssialan toimijat olivat laman alkaessa hyvässä kunnossa, julkisen talouden alajäämä ja velka kasvoivat muutaman ensimmäisen lamavuoden aikana niin suureksi, että valtio ”ei uskaltanut” aloittaa elvyttämistä Kianderin ja Vartian mukaan. Kun 1980 -luvun lopulla Suomen julkinen talous oli käytännössä velaton, vuonna 1997 Suomen velka oli noin 80 prosenttia bruttokansantuotteesta. Laman tuoma työttömyys laski valtion verokertymää ja lisäsi samalla sosiaalimenoja ja nämä korkeasta työttömyydestä johtuneet seikat kasvattivat valtion velkaantumista yhdessä pankkituen kanssa. Näiden vuoksi julkista taloutta tasapainotettiin leikkaamalla menoja ja kiristämällä ensisijaisesti ansioverotusta ⁵⁷.

Verotuksen kiristäminen talouden laskukautena sotii keynesiläistä talouspolitiikkaa vastaan, koska Keynesin mukaan laskukautena verotusta tulisi vähentää ja rahoittaa budjetin alijäämä nousukaudella kerätyillä säästöillä. Käytännössä nousukauden säästöjä ei oltu milloinkaan kerätty, koska se on vaikeaa puoluepoliittisesti valituille parlamentaarikoille. Menojen leikkaaminen ei myöskään edusta keynesiläistä talouspolitiikkaa, koska keynesiläisen ja postkeynesiläisen ideologian mukaan talouden laskukaudella olisi lisättävä menoja ja palveluja.

Kiander ja Vartia esittävät, että *ylityöllistäminen* oli osasy työttömyysasteen jyrkkään nousuun. Ennen 1990-luvun lamaa työmarkkinoiden ongelmana oli työvoimapula, joka

---

⁵⁷ Kiander, 1998. 317.

kannusti yrityksiä palkkaamaan työntekijöitä kasvuodotusten mukaan. Kiander ja Vartia luonnehtivat suomalaisia työnantajia *työvoiman hamstraajiksi*, jonka vuoksi työvoima lisääntyi erityisesti julkisella sektorilla mutta myös esimerkiksi pankkisektorilla⁵⁸. Korkea työvoiman kysyntä johti vähitellen työnantajien väliseen palkkakilpailuun ja ay-liikkeen palkkavaatimusten nousuun. Kokonaistuotannon jyrkkä putoaminen alkoi jo vuoden 1990 aikana, mutta työllisyyden jyrkin putoaminen koettiin vasta vuosien 1992 ja 1993 aikana. Tämän vuoksi voidaan sanoa, että työvoiman kysyntä reagoi hitaasti talouden muutoksiin juuri Suomen Pankin virheellisten kasvuodotusten vuoksi.

Ylityöllistämistä ilmiönä ei ole hedelmällistä tarkastella postkeynesiläisyyden avulla. Enemmänkin sitä voisi kuvailla riskialttiina markkinatalouden ilmiönä, jossa tulevaisuusskenaariot pohjautuivat väärin olettamuksiin. Baumanin jaottelu raskaaseen ja notkeaan moderniin näkyy työnantajien käyttäytymisessä, sillä yksi selitys ylityöllistämiseen oli heidän usko jatkuvaan kasvuun. Suomi on perinteisesti ollut kansainvälisessä talousjärjestelmässä alue, jonne taantumet ja muut trendit ovat rantautuneet muita myöhemmin. *Notkean modernin* vaikutus suomalaiseen talouspolitiikkaan voidaankin nähdä tulleen vasta 1990-luvun aikana.

Poliitikkojen ja virkamiesten huoli kasvoi julkistalouden menojen kasvusta. Muun muassa valtiovarainministeriön budjettiosaston päällikkö Raimo Sailas esitti julkisuudessa säästölistansa ”Sailaksen paketin”, jossa hän esitti 20 miljardin säästöjä muun muassa työttömyysturvasta, työllistämismäärärahoista, perhetuista, lääkekorvauksista, asumistuesta, yritystuista, puolustusmäärärahoista ja maataloustuista. Sailas sosialidemokraattina puolusti säästölistaansa, koska hänen mukaansa se olisi turvannut hyvinvointivaltion rahoituspohjan myös tulevaisuudessa⁵⁹. Julkisuudessa kritisoitiin yleisesti valtiovarainministeriön vallan kasvua. Kiander ja Vartia silti näkevät, että valtiovarainministeriön virkamiehistöllä oli silti poliitikkojen hiljainen tuki. Virkamiesten avulla poliitikot pystyivät toteuttamaan politiikkaa ilman pelkoa kannatuksen heikkenemisestä.

---

⁵⁸ Kiander, 1998. 288.

⁵⁹ Kiander, 1998. 151.

2.3.2 Aktiivinen alueellinen työvoimapolitiikka – keskusta alkiolaisuuden toteuttajana

Keskusta oli muuttunut maaseudun puolueesta yleispuolueeksi 1990-luvun alkuun mennessä. Talouspoliittisesti katsottuna keskustaa johtivat talousliberaalit kuten esimerkiksi puheenjohtaja Esko Aho. Maalaisliitto-keskustan syväidentiteettien – *alkiolaisuuden, kalliolaisuuden, sunilalaisuuden ja pykäläläisyyden* – avulla tarkasteltuna Ahon johtama keskusta toteutti *alkiolaisuutta* ja *kalliolaisuutta*. Pääministeripuolueena keskustan tuli olla asianhoitaja ja pragmaattinen toimija laman hoidossa. Neuvostoliiton hajottua ja Suomen EY-jäsenyyden tullessa ajankohtaiseksi keskusta otti pääministeripuolueena myönteisen kannan eurooppalaiseen yhdentymiseen. 1990-luvun alussa esimerkiksi keskustan lähiorganisaatio MTK oli kielteinen EY-jäsenyyttä kohtaan. Voidaan nähdä, että *sunilalainen syväidentiteetti* vaikutti edelleen keskustan ja sen sidosryhmien poliittiseen linjaan.

Eräs 1990-luvun alun kehityskuluista oli *aktiivisen työvoimapolitiikan* toteuttaminen käytännössä. Vaikka aktiivinen työvoimapolitiikka oli korvannut ”lapiolinjan” jo 1960-luvulla, keinoja testattiin käytännössä vasta 90-luvun laman aikana. Vuoteen 1992 saakka työllisyyslaki velvoitti julkisia toimijoita järjestämään työpaikka kaikille, jotka olivat olleet työttömänä yli 12 kuukautta. Laki kuitenkin kumottiin vuonna 1992, koska pitkäaikaistyöttömyyden kasvu oli ennustettavissa. Lain kumoamisesta huolimatta työvoimaviranomaiset järjestivät työllistämistoimia työttömille ja vuosina 1993-1996 toimenpiteiden piirissä oli lähes 4 prosenttia työvoimasta eli noin 100 000 henkilöä. Toimenpiteiden laajuutta rajoitti luonnollisesti rahapula.⁶⁰

Aktiivista työvoimapolitiikkaa voidaan tarkastella myös *postkeynesiläisen* talouspolitiikan valossa, sekä keskustalaisen alueellisuuden avulla. Moni keskustalainen kansanedustaja vaati vuoden 1992 täysistuntokeskustelussa alueellisia täsmätoimia työttömyyden hoitoon kaikkialla maassa. 1990-luvun aikana yleiset alueellisten täsmätoimien toteuttamisen tavat tarkentuivat ja niitä alettiin kutsua ”hankkeiksi”. Taloudellisesti tarkasteltuna hankkeiden etu oli niiden itsenäiset budjetit. Tämän ansiosta työllisyshankkeet ”pysyivät budjetissa” ja niiden taloudellista vaikuttavuutta pystyttiin arvioimaan paremmin. 2000-luvulla ja 2010-luvuilla työllisyshankkeissa

---

⁶⁰ Kiander, 1998. 292.

Yritettiin painottaa myös *sosiaalista vaikuttavuutta*, mistä esimerkkinä työttömyyden kuntakokeilu, jolla yritettiin kohentaa pitkäaikaistyöttömien asemaa. Sosiaalisen vaikuttavuuden voidaan nähdä edustavan Baumanin *notkean modernin* käsitettä, joka korostaa uudistusten ja kehityksen kestävyyttä muun muassa sosiaalisilla mittareilla tarkasteltuna.

Pankkikriisin ja sitä seuranneen laman myötä keskeisimpiä pankkialan vaikuttajia vastaan nostettiin vahingonkorvauskanteita. Vuoden 1997 loppuun mennessä oli tuomioita annettu käräjäoikeuksissa ja hovioikeuksissa 29, joista yhdeksän oli kokonaan vapauttavia. Yleinen mielipide tuomitsi ”rötösherrat”, jotka olivat yleisen mielipiteen mukaan käyttäytyneet yleisen edun vastaisesti ja tuottaneet taloudenpitäjille ongelmia. ”Rötösherra” terminä kuuluu suomalaisen populismin ytimeen ja sitä käyttänyt niin SMP:n Veikko Vennamo kuin Perussuomalaisten Timo Soini. SMP:n historia liittyy vahvasti maalaisliitto-keskustaan, koska Vennamo pidettiin 1950-60 –luvuilla yhtenä puolueen nousevista kyvyistä. Riitauduttuaan maalaisliitto-keskustan johdon kanssa Vennamo perusti oman Suomen Maaseudun puolueen, josta tuli johtava populistipuolue Suomessa. Mickelsson näkee, että SMP:n perustamisen jälkeen yksi maalaisliitto-keskustan syväidentiteeteistä irtautui ja *pykäläläisyyden* perinne jatkui SMP:ssä ja sen seuraajassa Perussuomalaisissa. Tämän päivän näkökulmasta *pykäläläisyyden* perinne voidaan kuitenkin kyseenalaistaa perussuomalaisten kesän 2017 puoluekokouksen jälkeen, jolloin puolue uusi koko puheenjohtajistonsa ja terävöitti poliittista linjaansa ennen kaikkea maahanmuuttokriittiseksi puolueeksi.

2.3.3 Kokoomus ”Suomen suurin remonttiliike”? – talous, julkistalous ja ”ikuinen valtiovarainministeripuolue”

Kritiikki laman hoidosta, sen seurauksista ja Suomen talouspoliittisen linjan muutoksista kohdistuu usein kokoomukseen. Kokoomuksen sisällä on vaikuttanut jo 1920-luvulta alkaen talousliberaali linja, jonka edustajaksi voidaan lukea Ahon hallituksen valtiovarainministeri Iiro Viinanen. Viinanen kuului kokoomuksen ”yrittäjäsiipeen”, joka ajoi julkistalouden uudistuksia ja nostaa esille esimerkiksi suomalaisen ”hyvinvointijärjestelmän jäykkyyden”. Yrittäjäsiipi kritisoi myös suomalaisen julkishallinnon suuruutta ja taloudellista kestättömyyttä. Julkistalouden uudistuksia voidaan määritellä uuden julkisjohtamisopin avulla.

Kianderin ja Vartian mukaan lama taittui *kovan markan linjan* murenemisen (devalvaatio) ja markan kelluttamisen jälkeen. Heidän mukaansa julkisessa keskustelussa marraskuun 1991 *pakkodevalvaatio* muuttui nopeasti vientivetoisen strategian osaksi. Vuonna 1994 Suomen vienti nousi kasvuun ja tuonti supistui, joka antoi tilaa elpymiselle ja myös elvytykselle⁶¹. Suomen kokonaistuotanto saavutti vuonna 1996 vuoden 1990 tason, mutta kotimainen kysyntä ei kasvanut samassa mitassa.⁶² Mikäli työttömyys ja verotuksen kiristyminen unohdettaisiin, lama ohitettiin melko nopeasti, sillä reaaliensiot ja yritysten kannattavuus alkoivat nousta jo 1990-luvun puolivälissä.

Suomen finanssipolitiikka ja sitä seuranneet tapahtumat voidaan nähdä edustavan monetaristista talouspolitiikkaa, jossa kansantalouden hoidon keskiöön nostetaan rahavarannot. Markan devalvointi ja kelluttaminen lisäsivät markan arvostusta markkinoilla, jonka myötä Suomen luottoluokitus säilyi. Monetarismia on kritisoitu, koska se lisää talouspolitiikan painoarvoa politiikan toteuttamisessa. Samanlainen ajatus voidaan nähdä myös 1990 –luvun alun lamassa, koska kansantalouden vakaus ohitti yhteiskunnan sosiaaliset seuraukset.

Suomessa alettiin toteuttaa asteittaisia säästöohjelmia vuoden 1991 syksystä vuoteen 1994 saakka. Laskentatavasta riippuen lama-ajan säästöt olivat 35-50 miljardia markkaa⁶³. Säästöt kohdistuivat muun muassa kuntien valtionapuihin ja kotitalouksien saamaan tulonsiirtoihin kuten äitiyspäivärahaan, kotihoidontukeen ja eläkkeiden indeksikorotuksiin. Verotusta taas kiristettiin poistamalla lapsivähennykset ja jyrkentämällä tuloverotuksen progressiota. Yhdessä nämä koskettivat velkaisia lapsiperheitä, vaikka tavoitteena oli tehdä *juustohöyläpolitiikkaa*, joka olisi kohdellut kotitalouksia tasapuolisesti.⁶⁴

Eriyisesti valtion tekemät leikkaukset kuntien valtionapuihin vaikuttivat kuntien työttömyyden hoitoon negatiivisesti. Kuntien tehtävänä oli työttömyyden hoito paikallisesti, mutta vähentyneet määrärahat vaikeuttivat työttömyyden hoitoa. Tämän lisäksi ansioverotuksen kiristäminen ja eläkkeiden indeksikorotusten muuttaminen laski

---

⁶¹ Kiander, 1998. 154-155.

⁶² Kiander, 1998. 145.

⁶³ 5,8-8,4 mrd €.

⁶⁴ Kiander, 1998.148.

suomalaisten ostovoimaa, mikä vaikutti osaltaan yleiseen kysyntään. Vaikka säästöohjelmat säilyttivät Suomen kansantalouden vakaana, niistä syntyi pitkät sosiaaliset seuraukset suomalaiseen yhteiskuntaan esimerkiksi työttömyyden kasvuna ja työttömyyskausien pidentymisenä.

2.2.4 ”Tulevaisuus hukassa vuonna 1992?” – Suomi rakenteellisten muutosten edessä vuonna 2014

11. helmikuuta 1992 Sosialidemokraattisen puolueen kansanedustajan Antti Kalliomäen johdolla tehty välikysymys *työllisyystilanteen parantamiseksi tarvittavista toimenpiteistä* (nro 1/1992) nosti esiin opposition huolen ennätyksellisestä työttömyysasteen noususta. Vuoden 1991 marras-joulukuussa työttömien määrä Suomessa oli kasvanut 40 000 työnhakijalla. Oppositio esitti Kalliomäen johdolla välikysymyksessään, että hallituksen toteuttamien talouspoliittisten toimien olisi pitänyt pysäyttää työttömyys, mutta ne päinvastoin olivat kasvattaneet sitä.

Kalliomäki nosti välikysymyksessään esille nuorisotyöttömyyden kohtuuttoman nousun, väärin harjoitetun talousliberaalin politiikan, ja työttömyydestä koituvat epäinhimilliset sosiaaliset seuraukset. Pitkään jatkuva suurtyöttömyys vaarantaisi eläkkeiden ja sosiaaliturvan rahoituksen. Välikysymyksen varsinaiset kysymykset olivat

”Aikooko hallitus sallia nykyisenkaltaisen suurtyöttömyyden ja antaa sen jopa kasvaa piittaamatta kansalaisille siitä aiheutuvista henkisistä ja taloudellisista seurauksista vai ryhtyykö hallitus välittömästi tehokkaisiin toimiin suurtyöttömyydestä eroon pääsemiseksi sekä työllisyystilanteen parantamiseksi?”

Keskustelu välikysymyksestä käytiin viikon päästä tiistain 18. helmikuun täysistunnossa.⁶⁵

Pääministeri Esko Aho (kesk.) nosti vastauksessaan esille edellisiltä hallituksilta perityn kestäättömän taloudellisen pohjan. Pääomamarkkinoiden ylikuumeneminen 1980-

---

⁶⁵ PTK 3/1992, 31-32.

luvun lopulla, julkisen sektorin kasvu ja Suomen ulkomaankaupan ”kriisiytyminen” (itäviennin romahtaminen) olivat pääministerin mukaan suurimpia syitä vuoden 1992 työttömyystilanteeseen. Näiden syiden vuoksi Suomeen syntyi ”*virheellisten arvojen ja olettamusten varaan paljon työpaikkoja, joilla ei ollut kansantaloudellista pohjaa*”. Tämän vuoksi Aho esitti, että tarvittiin erityisiä työllisyystoimia ja elvytystä. Näiden oli silti Ahon mukaan ensinnäkin tuettava pitkän aikavälin tervehdyttämistä ja oltava sopusoinnussa talouspolitiikan yleisen linjan kanssa. Vastoin Kalliomäen välirikityksen asettelua Ahon vastauksessa työttömyyden sosiaalinen ulottuvuus jäi toissijaiseksi asiaksi. Pääministeri määritteli työttömyyden sosiaalisena ongelmana lähinnä suomalaisia ”*uhkaavana vaarana, jos se jumittuu nykyisiin korkeisiin lukemiin.*”

66

Työministeri Ilkka Kanerva (kok.) vastasi puheenvuorossaan tarkemmin työttömyyden sosiaalisiin ongelmiin ja seurauksiin. Kanerva sivusi suurpiirteisesti 1980-luvulla harjoitetun talouspolitiikan kestättömyyden, jota oli hänen mukaansa seurannut vientiteollisuuden toimintamahdollisuuksien heikkenemistä, mistä taas oli seurannut vaikeuksia pk-yrityksille. Talouden heikkenemisen vuoksi Suomi ei näyttäytynyt Kanervan mukaan ulkomaisille sijoittajille houkuttelevana investointikohteena. Koska talouden toimintakyky oli heikentynyt, Suomen valtion luottoluokitus oli heikentynyt ja tämän vuoksi Suomen lainanotto oli vaikeutunut. Kanerva ehdotti talouden parantamiseksi ”*EY-jäsenyyden pikaista hakemista, viidennen ydinvoimalan rakentamispäätöstä, julkistalouden korjaamisen uskottavaa aloittamista, avoimen sektorin vahvistamista, pääomatulojen verotuksen uudistamista, ulkomaalaisomistusten rajoitusten poistamista, sekä työelämän jäykkyyksien poistamista.*”⁶⁷

Diskursiivisesti tarkasteltuna Kanerva yritti perustella, että jäykän työnhakijaa passivoivan työttömyysturvan sijasta Suomessa olisi tullut aloittaa aktiivisen työvoimapolitiikan harjoittaminen. Työvoimapolitiikka oli Kanervan mukaan koulutuspolitiikkaa ja työntekijöiden olisi tullut osata useampi ammatti. Lisäksi pakkotyöllistämisen luonnetta olisi tullut muuttaa, ja Kanervan mukaan työnhakijalla olisi voinut olla mahdollisuus valita työn, koulutuksen ja omatoimisen työllistymisen väliltä. Kanervan mukaan ”*työttömyys on suomalaisen yhteiskunnan suurin yksittäinen vähemmistö, josta ei tule tehdä poliittista pelinappulaa. Työttömyys on merkittävin*

---

⁶⁶ PTK 7/1992, 92-93.

⁶⁷ PTK 7/1992, 95-97.

*eriarvoistava tekijä suomalaisessa yhteiskunnassa ja on yksi suurimmista syistä äärimmäisyysliikkeiden kasvussa.”*⁶⁸

Keskustan johdolla tehty välikysymys huhtikuussa 2014 syytti Jyrki Kataisen hallitusta toimetttömyydestä työttömyyden hoidossa. Välikysymyksessä todettiin ”*hallituksen tavoitteena on työllisyysasteen nosto 72 prosenttiin ja työttömyyden alentaminen viiteen prosenttiin vaalikauden loppuun mennessä Tilastokeskuksen uusimman työvoimatutkimuksen mukaan työttömyys on 9,5 prosenttia. Hallituksen tavoitteeseen nähden Suomessa on 100 000 ihmistä enemmän työttömänä*”. Opposition mukaan ”*Suomi on työttömyyskriisissä*” ja tähän olivat vaikuttaneet energiaomavaraisuuden heikentäminen, yritysverotuksen kiristäminen, ja työttömyysmäärärahojen tehoton käyttö. Opposition esitti myös, että ”*Suomi on näköalattoman leikkaus- ja veronkorotuspolitiikan kierteessä*”, joista se esitti esimerkkinä lapsilisäleikkauksia. Tämän lisäksi välikysymyksen mukaan oli kestävämpää, että työttömyyden alueellisten erojen tasaamisesta oli luovuttu ja se esitti maakunnille entistä enemmän kehittämisrahoitusta.”⁶⁹

Vuoden 2014 välikysymyksen olivat allekirjoittaneet keskustan eduskuntaryhmän lisäksi perussuomalaiset ja vasemmistoliitto, sekä vasemmistoliiton eduskuntaryhmästä erotettu vasenryhmä. Diskursiivisesti tarkasteltuna välikysymys edusti keskustalaista alueellisuutta, joka korostaa Suomen tasapuolista alueellista kehittämistä ja maakuntien asioiden puolustamista. Tämän lisäksi ”leikkauspolitiikan” käyttö poliittisena aseena kuuluu sisällöllisesti vasemmistoliiton luokkayhteiskuntaan viittaavaan oppositiopolitiikkaan. Mickelssonin aateperintöjaottelun mukaisesti välikysymyksessä erottautuvat maalaisliitto-keskustan *pykäläläisyys* perussuomalaisten kautta sekä *alkiolaisuus* ja *sunilalaisuus* keskustan avulla.

Pääministeri Jyrki Katainen (kok.) korosti vastauspuheenvuorossaan vastuullisen taloudenpidon periaatteita. Samaan aikaan oli käyty EU:n tasolla Kreikan tukipakettineuvotteluja, joka oli vaikuttanut osaltaan Suomen taloudenpitoon, koska Kreikan tukipaketti oli rahoitettu lainanottamisella. Katainen kuitenkin koki tulevaisuuden valoisana, sillä hänen mukaansa ”*valittu vastuullinen linja eurokriisin hoitoon on alkanut tuottaa tuloksia*.” Suomen talouskasvun ennuste oli eurooppalaisesti

---

⁶⁸ PTK 7/1992, 97-98.

⁶⁹ PTK 3/2014. välikysymys.

alhainen – 0,2 prosenttia – joka johtui Kataisen mukaan ”*kotimaisista haasteista, jotka eivät ole syntyneet yhden hallituksen aikana.*” Näitä haasteita olivat Kataisen mukaan väestön ikääntyminen sekä teollisuuden kilpailukyvyen heikkeneminen ja sen rajut rakennemuutokset. Pääministeri esitti, että näitä ”haasteita” olisi tullut ratkaista esimerkiksi työuria pidentämällä, julkispalveluiden rakenteiden muutoksilla ja kilpailukyvyen vahvistamisella. Työvoimapolitiikkaa oli toteutettu entistä yksilökeskeisemmin ja huomio oli kiinnittynyt pitkäaikaistyöttömien lisäksi myös nuoriin tekemällä *Nuorisotakuu* –järjestelmä. Katainen ennusti, että suuret rakennemuutokset – muun muassa ”*kuntien tehtävien karsiminen, historiallinen sote-ratkaisu, kuntauudistukset, eläkeuudistus, sekä yhteisöverokannan alentaminen ja yritysten kasvurahastot*” – poikivat kasvua tulevaisuudessa. Katainen esitti loppukaneettinaan, että ”*ensinnäkin on jatkettava määrätietoisesti luottamuksen vahvistamista Suomen julkisen talouden hoitoon, --- toiseksi hallituksen on jatkuvasti parannettava edellytyksiä talouskasvulle ja yksityisen sektorin työpaikkojen synnylle. --- Kolmas tärkeä tehtävä Suomelle on jatkaa vaikuttamista Euroopan unionissa.*”⁷⁰

Pääministeri Katainen edustaa puheenvuorossaan selkeästi kokoomuslaista ”talousvastuullisuuden” ja kansainvälisyyden diskurssia. Vahva talous on hyvinvointiyhteiskunnan edellytys, mikä tulee esiin useissa kokoomuksen ulostuloissa, ja mitä myös pääministeri esitti myös puheenvuorossaan. Kokoomus on asetellut itselleen useiden vaalikampanjoiden aikana itselleen julkistalouden uudistajan viittaa, jonka todistaa myös pääministeri Kataisen esille tuomat suuret rakennemuutokset esimerkiksi kuntien taloudessa.

3. ”Katastrofityöttömyyttä” selättämässä

Hallituksen ja opposition vastakkainasettelu työttömyyden hoidossa kärjistyi molemmissa väläkysymyksissä. Vasemmistoliiton edustaja Heli Astala kuvaili värikkäästi vuoden 1992 tilannetta ”katastrofityöttömydeksi”⁷¹, joka pitkittyessään muuttuu pitkäaikaistyöttömydeksi. Hallituspuolueen edustaja Kari Häkämies (kok.) sanoi, että ”*opposition puheenvuorot nimittäin lähtevät siitä tai siellä tulkitaan asia*

---

⁷⁰ PTK 51/2014. 2-5.

⁷¹ PTK 7/1992, 136.

niin, että kyse on suhdannetyöttömyydestä. Tästä ei ole kysymys”⁷². Edustaja Sinikka Hurskainen (sd.) syyllisti hallitusta, ”joka on tähän asti valinnut säästölinjan, sosiaaliturvan leikkausten linjan ja raa’an raippaverolinjan”⁷³. Välikysymyskeskustelua leimasivat opposition hallitukseen kohdistamat syytökset, joihin hallituksen edustajat tyypillisesti vastasivat korostamalla työttömyyden olevan seurausta myös edellisen hallituksen toteuttamasta politiikasta.

Työttömyydestä argumentoitiin tunteisiin vetoavalla tavalla. Erityisesti vasemmistoliiton edustajat antoivat työttömyydelle inhimillisiä piirteitä ja tilanteeseen oli opposition mukaan syyllinen hallituksen kova talouspoliittinen linja. Edustaja Esko-Juhani Tennilä (vas.) kuvaili, että ”---vain työ luo arvoja, --- työttömyys alentaa ensinnäkin tuloja, mutta työttömyys on syrjäytymisen tie”.⁷⁴

Edustaja Heikki Rinne (sd.) kritisoi hallitusta esittäessään puheenvuorossaan ”tässä on valittu vähän sellainen tie, että kepuporvarit ajattelevat, että maataan pankolla ja syljeskellään kattoon, ja sitten kaupunkiporvari on taas sitä mieltä, että kun mahdollisimman moni potkii puluja torilla, niin se on meidän kansantaloutemme pelastuksen tie.” Rinne kritisoi myös hallituksen valitsemaa talouspoliittista linjaa esittämällä, että ”ilmeisesti he ajattelevat, että kansantaloutta voidaan hoitaa aivan samalla lailla kuin yksityisen kansalaisen henkilökohtaista taloutta tai yritystaloutta.”⁷⁵ Mainittakoon, että Rinne oli yksi aikansa tunnetuimmista työvoimapoliittista vaikuttajista ja asiantuntijoista, minkä vuoksi hänen puheenvuorolleen voidaan antaa erityistä painoarvoa.

Vuoteen 2014 mennessä työttömyys oli saanut ”rakenteellisia” piirteitä, koska 1990-luvun laman jälkeen ei milloinkaan päästy 1980-luvun työllisyyslukuihin. Taloudellissosiaalisesti tarkasteltuna keskustelu kulminoitui edustaja Anne-Mari Virolaisen (kok.) kärjistyksen opposition ja hallituksen vastakkainasettelusta sanoihin ”haluaisin mieluusti kuulla, kumpi on teille tärkeämpää julkisen talouden tasapaino vai se, että voidaan repostella pitkällä listoilla, jotka kuitenkin jouduttaisiin kustantamaan velkarahalla?”⁷⁶.

---

⁷² PTK 7/1992. 140.

⁷³ PTK 7/1992. 141.

⁷⁴ PTK 7/1992. 171.

⁷⁵ PTK 7/1992. 173-174.

⁷⁶ PTK 51/2014. 19.

3.1 Julkistalouden kestävyys: rakennemuutoksia vai leikkaamista?

Vuoden 1992 työttömyystilanne ja työttömyyden jyrkkä nousu vuoden 1991 aikana selvästi yllättivät kansanedustajat, koska Suomessa oli eletty pieniä poikkeuksia lukuunottamatta pitkää nousukautta aina 1950-luvulta lähtien. Pitkä nousukausi oli taannut rauhan rakentaa pohjoismaista hyvinvointivaltiota ja muutokset hyvinvointijärjestelmään olivat eittämättä vaikea tilanne sosialidemokraateille. Myös talouspolitiikan linjanmuutosta postkeynesiläisestä talouspolitiikasta monetaristiseen politiikkaan 1980-90 –luvun vaihteessa ei oltu hyväksytty ideologisesti täysin SDP:n riveissä, koska postkeynesiläisen politiikka on lähempänä sosialismia, kun taas monetaristinen talouspolitiikka edustaa klassista talousliberaalia koulukuntaa. Tämän todistaa edustaja Liisa Jaakonsaaren (sd.) kärjistys, että työttömyyden hoidossa ”on kysymys monetarismin ja keynesiläisyyden välisestä taistelusta”⁷⁷.

Vuoden 1992 täysistuntokeskustelussa erityisesti vasemmistoliiton oppositioedustajat kärjistiksen, tehdäänkö politiikkaa kansalaisten hyvinvoinnin puolesta vai oliko muutoksessa kyse taloudellisen kestävyuden turvaamisesta. Tämän lisäksi keskustelussa nousi sukupolvien välisen tasa-arvon piirteitä, joita ovat esimerkiksi kokoomuksen retoriikka valtion velasta, joka jää tulevien sukupolvien maksettavaksi. Olen havainnut samoja teemoja myös vuoden 2014 täysistuntokeskustelussa, mutta tuolloin taloudellis-sosiaalinen keskustelu on ”rakenteellisempaa” verrattuna vuonna 1992 käytyyn keskusteluun. Vuonna 2014 kansanedustajilla oli puolueesta riippumatta selkeä visio, minkälaisilla täsmätoimilla työttömyyttä olisi tullut hoitaa. Tämä viittaa osittain siihen, että Suomi oli muuttunut kilpailutaloudeksi, jossa erilaiset yhteiskunnan muutokset osattiin erottaa toisistaan, mutta myös siihen, että uuden julkisjohtamisopin mukainen ”mikrotalousajattelu” oli muuttunut vallitsevaksi ajattelutavaksi.

---

⁷⁷ PTK 7/1992. 145.

3.1.1 Kansantalous: monetarismi, postkeynesiläisyys

Ahon hallituksen työministeri Ilkka Kanerva (kok.) tähdensi vastauspuheenvuorossaan tehtävien uudistusten kansantaloudellista kestävyyttä. Kanervan mukaan ”*ulkomaisen lainanotot jatkuva lisääminen ei voi olla kestävä ratkaisu työttömyyden poistamiseksi*”. Jatkuva lainanottaminen vaikutti Suomen luottokelpoisuuteen ja Kanervan mukaan ”*on siis kyse karttuvasta velasta*”, sillä ”*kaikki velan lyhennykset, kuten myös osa koroista, joudutaan maksamaan uudella velalla*”⁷⁸. Kanerva tähdensi, että tehtävät uudistukset kantavat hedelmää vasta myöhemmin, koska ”*ehdotetut hankkeet merkitsevät pienempiä määrärahoja vuosina 94-95*”. Samaan kokoomuslaiseen vastuullisen talouspolitiikan puolustamiseen yhtyi 12 vuotta myöhemmin pääministeri Jyrki Katainen (kok.), joka vastasi syytöksiin hänen osallisuudestaan työttömyystilanteeseen. Katainen oli pääministerinä ”*vastuussa kansalaisille myös valtionvelan taittamisesta. Minä olen vastuussa myös Suomen luottoluokituksen ja luottamuksen säilymisestä*.”⁷⁹.

Molemmat kokoomuksen ministerit argumentoivat hallitustensa päätöksiä *vastuullisuuden* termeillä. Kokoomus hyödyntää perinteisesti argumentoinnissaan *sukupolvien tasa-arvoa*, jonka todistaa Kanervan nosto puheenvuorossaan kertyvästä velasta. Katainen pääministerinä edustaa selvemmin vastuullisuutta, koska hän on kansalaisten lisäksi myös vastuussa koko Euroopan laajuisesti *luottoluokituksen säilymisestä*. Mikäli Kanervan ja Kataisen puheenvuoroja tarkastellaan *puolueen ja edustettavien valtuutetun ja uskotun parlamentaarikon* jaottelun avulla, molemmat ministerit toteuttivat ehdottomasti valtuutetun roolia. Valtioneuvoston jäsenien on toteutettava hallitusohjelmaa ja edustettava Suomen kantaa, minkä vuoksi ministerien liikkumavara on rajallinen.

Hallituspuolueiden edustajat Enestam ja Kallis edustivat uuden julkisjohtamisopin diskurssia vuoden 1992 täysistunnossa. Enestam (rkl.) otti kantaa vastauspuheenvuorossaan, että ”*lähtökohtana tulisi olla sopimus siitä, että perinteinen keynesiläisyys, joka merkitsee koko kysynnän elvyttämistä suhdannetaantumissa, ei enää sovi kansainväliseen talouteen*”⁸⁰. Edustaja Bjarne Kallis (skl.) selvensi Suomen talouden historiaa, johon hänen mukaansa ”*kuuluu niin laskuja kuin nousuja*”. Hän

---

⁷⁸ PTK 7/1992. 96.

⁷⁹ PTK 51/2014. 26.

⁸⁰ PTK 7/1992. 118.

käytti esimerkkinään ”vuonna 1978 käytettyä kahta devalvaatiota, jolloin palkansaajien reaaliensiot laskivat noin 5 prosenttia, minkä lisäksi työnantajien sosiaalikulunnuksia alennettiin ja elvytettiin valtion velanotolla”⁸¹. Enestam tähdensi, että ”ruotsalainen eduskuntaryhmä toistaa ehdotuksensa vuodelta 1988 valtionyhtiöiden yksityistämisestä.”. Enestamin mielestä vuoden 1988 myyntituotot olisi voitu käyttää asuntotuotannon lisäämiseen, mutta vuonna 1992 tuotot olisi voitu sijoittaa ”myös muihin järkeviin investointitarkoituksiin kuten kannattaviin perusrakennusinvestointeihin, kilpailukyvyyn parantamiseen sekä suljetun sektorin avaamiseen.”⁸².

Enestamin vasta-argumentti oppositiolle, että keynesiläisyys tulisi kokonaan unohtaa kansainvälisessä taloudessa, on melkoisen varma merkki siitä, että RKP ei kannattanut elvyttävää eli postkeynesiläistä talouspolitiikkaa. Tämän sijasta Enestam ja RKP kannattivat uuden julkisjohtamisopin mukaista yksityistämiskehitystä. Kallis ei kokenut devalvaatiota huonona asiana, vaan ennemmin Suomen taloushistoriallisena ilmiönä, jota oli tehty säännöllisesti. Molemmat edustajat edustivat hallituspuolueita ja toteuttavat näin *valtuutetun* roolia.

Työministerin ja hallituksen linjaan yhtyi myös liberaalisen kansanpuolueen edustaja Tuulikki Ukkola (lib.), joka esitti vastauspuheenvuorossaan seitsemän kohdan korjauslistan, että ”julkista taloutta on supistettava ja menoja leikattava.”. Tämän lisäksi Ukkola esitti, että ”kun valtion ja kuntien hallintoa rationalisoidaan ja virkoja vähennetään, vaarana on paniikkireaktio. .. Kun valtion ja kuntien työvoimaa vähennetään, on pyrittävä käyttämään hyväksi luonnollista poistumaa.”⁸³.

Liberaalinen kansanpuolue on sinänsä mielenkiintoinen tutkimuskohde nykyajan näkökulmasta, koska sen työtä ei ole jatkanut yksikään puolue 1990-luvun jälkeen. Oppositio puolueena se kannatti Ahon hallituksen talouspolitiikkaa ja jo puolueen nimestä käy ilmi sen talouspoliittinen linja: *liberalismi*. Talouspoliittisesti Ukkola antoi tukensa hallituksen linjalle työttömyyden hoidossa, mutta henkilöstövähennykset julkishallinnossa olisi tehtävä sosiaalisesti kestäväällä tavalla. Ukkola oli liberaalisen kansanpuolueen ainut kansanedustaja vuonna 1992, minkä vuoksi hän toteutti *uskotun*

---

⁸¹ PTK 7/1992. 122.

⁸² PTK 7/1992. 118.

⁸³ PTK 7/1992. 130.

parlamentaarikon ja puolueen valtuutetun rooleja samanaikaisesti. Uskottuna parlamentaarikkona hänellä oli vapaus toteuttaa politiikkaansa vailla pelkoa ulkoisista sanktioista, mutta liberaalien ”ainoana toivona” joutui edustamaan koko puolueen näkökantoja eduskunnassa.

Vuoden 1992 välikysymyksen tekijä edustaja Antti Kalliomäki (sd.) korosti, että *”suomalaista hyvinvointia ei saa romuttaa. Päinvastoin: lama ja työttömyys on voitettava, jotta sosiaalinen, terveydellinen ja muu perus- tai ansioturva voidaan taata.”* Kalliomäen mukaan *”se edellyttää, että hyväksymme toimivan, tehokkaan kansatalouden kaiken perustaksi.”*⁸⁴. Kalliomäen edustajakollega Reijo Lindroos (sd.) puolusti puolueensa välikysymystä, sillä *”työttömyyteen liittyy porvariston ideologinen hyökkäys työttömyysturvaan ja sen rahoitusta vastaan”*⁸⁵, mitä ennen hän luetteli Ahon hallituksen toiminnallisia virheitä. Edustaja Matti Louekoski (sd.) kysyi *”mitkä ovat ne käytännön toimet, joilla puututaan perusrakenteisiin ja korjataan tämä työttömyyden aiheuttama vinoutuma”*⁸⁶.

SDP:n edustajat edustavat postkeynesiläistä talouspolitiikkaa, jossa valtion olisi oltava kansalaisten ensisijainen hyvinvoinnin tuottaja. Lindroos suorastaan hyökkää hallituksen politiikkaa vastaan syyttämällä, että vuoden 1992 työttömyystilanne olisi hallituksen ja porvariston syy. Kalliomäki ja Louekoski edustivat rakentavaa linjaa hallituksen suuntaan ja argumentoivat muutostarvetta taloudellisin termein. Edustajat olivat ensisijaisesti *puolueensa valtuutettuja* ja olivat huolissaan pohjoismaisen universaalien hyvinvointivaltion hajoamisesta.

Edustaja Anneli Taina (kok.) oli huolissaan Ahon hallituksen veropoliittisesta linjasta, joka heikensi *ansiosidonnaista sosiaaliturvajärjestelmää*. Tainan mukaan *”on valitettavaa, että ministeri Viinanen tukee keskustan ja vasemmistoliitonkin ajatuksia tulojen tasaamisesta.”* Taina esitteli, että Kokoomuksen tavoitteena oli ollut alentaa verotuksen kireää progressiota. Tämän lisäksi Tainan mukaan *”työn vieroksunta onkin ongelma, josta on keskusteltava”* (työttömyysturvan korkean tason yhteydessä).⁸⁷ Taina ei pitänyt oikeana suuntausta, *”johon keskusta nähtävästi pyrki, että myös työssäkäyvien sosiaaliturva olisi yhtä alhainen kuin niiden, jotka ovat työelämän ulkopuolella”*. Taina

---

⁸⁴ PTK 7/1992. 103.

⁸⁵ PTK 07/1992. 106.

⁸⁶ PTK 7/1992. 152.

⁸⁷ PTK 7/1992. 166.

vertaili tilannetta muihin EY-maihin, joissa oli selkeästi työhön sidonnainen ja vakuutusperusteinen sosiaaliturva⁸⁸. Pääministeri Jyrki Katainen (kok.) toi esille ensimmäisessä puheenvuorossaan vuoden 2014 keskustelussa osallistavan sosiaaliturvan kehittämisen. Katainen kertoi faktatiedon tavoin, että ”*työttömyysajan aktiivisuus tukee työllistymistä*”⁸⁹.

Tainan puheenvuoro edusti suomalaisen hyvinvointijärjestelmän pitkän linjan vastakkainasettelua ”kassalinjan” ja ”virastolinjan” välillä. ”Kassalinjan” takana olivat SDP ja kokoomus, kun taas ”virastolinjaa” edustivat maalaisliitto-keskusta ja SKDL. ”Kassalinjan” kannattajien mukaan sosiaalietuudet olisi tullut sitoa työsuhteeseen, kun taas ”virastolinjan” kannattajien mukaan sosiaalietuudet olisi oltava kaikille tasa-arvoiset, ennen kaikkea maanviljelijöille. Suomalaiseksi malliksi vakiintui, että valtio (Kela) takaa vähimmäistoimentulon kaikille ja työsuhteisiin sidotut sosiaalietuudet olivat vähimmäistasoa täydentäviä.⁹⁰ Tämän vuoksi Taina oli *puolueensa valtuutettuna* syystä huolissaan ansiosidonnaisen sosiaaliturvan heikentämisestä.

Edustaja Anne-Mari Virolainen (kok.) kertoi ryhmäpuheenvuorossaan vuonna 2014, että hallitus oli tehnyt ”*useita kilpailukykyä lisääviä ja rakenteellisia uudistuksia*”, jotka olivat korjanneet julkistalouden suhteellista velkaantumista, sekä parantaneet sosiaali- ja terveystaloutta, ja valtion rakenteita. Virolainen korosti, ettei ”*vastaavan mittaluokan rakenteellisia uudistuksia ole Suomessa nähty vuosikymmeniin*”⁹¹. Edustaja Sauli Ahvenjärvi (kd.) korosti ryhmäpuheenvuorossaan, että ”*huoleton elvytys velkarahalla ei ole meille [kristillisdemokraateille] vaihtoehto*”. Opposition syytöksiin leikkauksista Ahvenjärvi vastasi, että ”*haluamme pitää julkisen talouden tasapainossa. KD:n eduskuntaryhmä näkee, että julkisen talouden tasapainottaminen on tulevaisuudessakin talouspolitiikan ensisijainen tavoite*”⁹².

Rakennemuutos on mielenkiintoinen termi, koska se voi merkitä miltei mitä vain ja edustaa uuden julkisjohtamisopin vaikutuksia julkistalouden hoidossa. Pääministeripuolueen edustajana Virolainen puolusti hallituksen toimien vaikuttavuutta ja puolueen varapuheenjohtajana hän edusti *puolueen valtuutetun* roolia.

---

⁸⁸ PTK 7/1992. 169.

⁸⁹ PTK 51/2014. 10.

⁹⁰ Railo, 2010. 363.

⁹¹ PTK 51/2014. 9.

⁹² PTK 51/2014. 17.

Kristillisdemokraatteja erotti kokoomuksesta lähinnä konservatiivisempi ja kristillinen arvopohja, mitkä eivät lähtökohtaisesti olleet vaikuttaneet puolueiden talouspolitiikkaan. Ahvenjärvi hallituspuolueen edustajana toteutti *puolueen ja hallituksen valtuutetun* roolia.

3.1.2 Velkaantuminen

Työministeri Ilkka Kanerva (kok.) esitteli vastauspuheenvuorossaan vuoden 1992 täysistuntokeskustelussa hallituksen kannan työttömyyden hoidossa. Kanervan mukaan hallituksen työllisyyspolitiikan lähtökohtana oli ”*yritysten kilpailukyvyn parantaminen yleisen talouspolitiikan keinoin ja eritoten työvoimavaltaisen yritystoiminnan edellytyksiä tällöin kohentamalla.*” Kanerva myönsi, että Suomen työelämässä oli ollut rakenteellisia ongelmia 1980-luvulta lähtien, mutta ”*nämä rakenteelliset ongelmat pysyivät läpi 80-luvun näkymättömissä syystä, että tuotannon kasvu oli tuolloin nopeaa.*”. Toisaalta ministeri Kanerva määritteli rakennetyöttömyyden lisäksi, että ”*suhdannetyöttömyyden kasvua on jonkin verran hillinnyt vain se tosiasia, että työvoiman tarjonta on joutanut suhdanteen mukaan.*”. Työttömyyden laadun määrittelyn ministeri lopetti toteamalla, että ”*työttömyysjaksot ovat kuitenkin uhkaavasti pidentyneet ja pitkäaikaistyöttömyys on alkanut lisätyistä toimenpiteistä huolimatta maassamme kasvaa.*”⁹³.

Kanervan puheenvuoroja voidaan pitää kritiikkinä pitkän aikavälin talouspolitiikkaa kohtaan, koska Suomen talouden rakenteellisia ongelmia ei oltu osattu hahmottaa tai niitä ei oltu myönnetty ongelmiksi. Tämän vuoksi Ahon hallituksen toimet voidaan oikeuttaa Kanervan puheenvuorojen perusteella, koska niissä esitettiin toimia pitkän aikavälin virheiden korjaamiseksi. Toimia oikeutti myös skenaario, jonka mukaan työttömyys pitkittyessään jää rakenteelliseksi ongelmaksi Suomen työmarkkinoilla.

Myöhemmin täysistuntokeskustelussa ministeri Kanerva puolusti hallituksen päätöksiä vähentää menoja sosiaali- ja työttömyysturvasta argumentoimalla velkaantumista vastaan. Kanerva totesi: ”*En nyt pysty sanomaan, paljonko miljardeja on palanut elvyttämiseen tähän mennessä, mutta kun sillä on rajansa.*”. Elvyttämistä vastaan soti

---

⁹³ PTK 7/1992. 95.

myös ministeri Kanervan lausahdus: ”*Jos velka on kaksi kertaa suurempi kuin tulot, niin jossakin on tietysti rasiuksen raja.*”⁹⁴. Kanervan linjaa tukivat sisäministeri Mauri Pekkarisen (kesk.) esittämät näkemykset, ”*että työttömyyden ongelmathan --- juurtuvat kuitenkin niistä talouspolitiikan ongelmista, joissa maa makaa.*” Pekkarinen syytti edellistä hallitusta työttömyysongelmasta, sillä ”*kansantalous oli todella surkeassa kuristuskierteessä. Budjetissa oli 25 miljardin markan suuruinen aukko niinä päivinä, kun Ahon hallitus aloitti oman taipaleensa.*”. Pekkarinen muistutti, että ”*viime vuoden budjetti ja valtiontalous oli jos mikä todellakin elvyttävää valtiontaloutta,*” koska ”*lopullinen viime vuoden budjettialajäämä osoittautui noin 22 miljardiksi markaksi.*” Ennen kaikkea Pekkarinen tunnusti, että ”*uuden velan ottaminen ja sen varaan joidenkin uusien talouspoliittisten operaatioitten rakentaminen on aika riskaabelia puuhaa.*”⁹⁵ Edustaja Olavi Ala-Nissilä (kesk.) tuki ministerien puheenvuoroissaan esittämiä huolia, sillä ”*valtiontalouden keskipitkän aikavälin pahin ongelma ilman muuta on velkaisuus.*”. Velkaisuus saattoi olla este Ala-Nissilän mukaan myös Suomen EY-jäsenyydelle, jonka ”*velkarajan mukaanhan Suomessa ehkä saisi olla 15 miljardia vuositason valtiontalouden vaje, kun se on meillä kolminkertainen.*”⁹⁶.

Hallituspuolueiden edustajat toteuttivat *puolueiden ja hallituksen valtuutetun* roolia, koska he puolustivat hallituksen politiikkaa opposition kritiikkiä vastaan. Opposition keinona työttömyystilanteen hoidossa oli elvyttävä talouspolitiikka, jonka lisäämisen sisäministeri Pekkarinen tyrmää, koska hänen mukaansa valtion budjettialijäämä oli nähtävä elvyttävänä talouspolitiikkana. Pekkarinen voi nähdä edustavan maalaisliitto-keskustalaista *kalliolaisuuden* syväidentiteettiä, joka korostaa valtionhoitajuutta ja pragmaattista otetta valtiollisissa toimissa. Edustaja Ala-Nissilä puolusti hallituksen toimia EY-jäsenyyden avulla, sillä jäsenyys vaatii valtion velkaisuuden taittamista.

Vuonna 2014 välikysymyksen tekijä edustaja Kimmo Tiilikainen (kesk.) esitti avauspuheenvuorossaan huolensa Suomen velkaantumisesta. ”*Vaikka muu Eurooppa on toipumassa vuoden 2008 taantumasta Suomen ongelmat sen sijaan pysyvät ja pahenevat. Velkaa on virallisesti liki 100 miljardia euroa ja valtion kassakin on miltei tyhjiin imetty.*” Tiilikainen kärjisti, että ”*uuden hallituksen tärkeimmän tavoitteen on oltava työttömyyden vähentäminen.*” Tiilikainen esitti, että ”*myöskään tavoitteet*

---

⁹⁴ PTK 7/1992. 149.

⁹⁵ PTK 7/1992. 150-151.

⁹⁶ PTK 7/1992. 152.

*velkaantumisen taittamisesta ja alijäämän pienentämisestä eivät toteudu.”*⁹⁷. Ei ole selvää, kritisoiko Tiilikainen yhdessä vai erikseen SDP:ta vai kokoomusta velkaantumisesta ja Suomen talouden tilasta.

Valtion velkaantumisen lisäksi kansanedustajat olivat huolissaan kuntien velkaantumisesta, mitä edustaja Bjarne Kallis (kd.) toi esille ryhmäpuheenvuorossaan vuoden 1992 täysistuntokeskustelussa. Kalliksen mukaan *”velat painavat päälle, eikä veroöyryn hintaa voida rajattomasti korottaa. Seurauksena on menojen raju karsiminen ja työttömyysluvun nouseminen.”*⁹⁸. Huoli vuoden 2014 välikysymyksessä oli erilainen, sillä edustaja Jyrki Yrttiaho (vr.) oli huolissaan kuntien osuuksista pitkäaikaistyöttömien työmarkkinatuesta. Yrttiahon mielestä oli aivan tavatonta, *”että satoja miljoonia budjetoituja varoja jää käyttämättä”*⁹⁹.

Niin Kalliksen kuin Yrttiahon puheenvuoroista käy ilmi, että kuntien valtio-osuuksien karsinta vaikeuttaa kuntien hallinnollisten tehtävien, kuten työllisyystoimien toteuttamista. Kuntien rahoitusosuuksien leikkauksissa oli kyse uuden julkisjohtamisopin mukaisesta julkishallinnon taloudenpidosta, jossa hallinnolliset erillisyyksiköt oli erotettava toisistaan. Uuden julkisjohtamisopin mukaan kuntien tulisi olla entistä itsenäisempiä hallintoyksiköitä ja riippumattomampia valtion avuista. Ongelma kulminoituu valtion määräämien hallintotehtävien hoidossa kunnissa. Mikäli esimerkiksi kuntien työllisyystilanne muuttuu dramaattisesti, pitää kuntien nostaa veroprosenttiaan tai järjestää palvelut toisin. Joissain tapauksissa ”kriisikuntien” oli liitettävä tai liitettävä toiseen kuntaan.

Edustaja Hannu Tenhiälä (kesk.) esitti ryhmäpuheenvuorossaan vuoden 1992 täysistuntokeskustelussa, että keskusta hallituspuolueena oli valmis tukemaan sellaista valikoivaa elvytystä, joka *”kohdistuu tuotantotoiminnan kannalta keskeisiin ja välttämättömiin tulevaisuusinvestointeihin”*, joita olivat esimerkiksi *”liikenne- ja energiainvestoinnit, sekä pienen ja keskisuuren yritystoiminnan toiminta- ja kehitysedellytykset.”*¹⁰⁰. Tenhiälä toi esille, että *”hallitus onkin ohjelmansa mukaisesti päättänyt, etteivät valtion menot reaalisesti kasva tämän vaalikauden aikana.”* Keskusta ei myöskään *”hyväksy heikoimmassa taloudellisessa asemassa olevien*

---

⁹⁷ PTK 51/2014. 6.

⁹⁸ PTK 7/1992. 123.

⁹⁹ PTK 51/2014. 31.

¹⁰⁰ PTK 7/1992. 106.

kansalaisten perusturvan leikkaamista.”. Tenhiälä nosti esille myös Suomen korkotason laskun, joka ”*kertoo luottamuksesta hallituksen talouspolitiikkaa kohtaan.*” Edustaja Eila Rimmi (vas.) toisaalta esitti vasemmistoliiton ryhmäpuheenvuorossa ja oppositioedustajana, että ”*hallitus --- kieltäytyy itsepintaisesti valikoivasta elvytyksestä, päinvastoin raippaverolla pudottaa ostovoimaa ja siten jarruttaa työllisyyden parantamista.*”¹⁰¹ Liberaalisen kansanpuolueen edustaja Tuulikki Ukkola (lib.) totesi ryhmäpuheenvuorossaan, että ”*lainarahan avulla elvyttämisessä on vaaransa ja tämä vaara on, että rahan vaikutus olisi pelkästään tekohengitystä eikä todellista pysyviä työpaikkoja luovaa elvytystä.*” Ukkola esitti seitsemänkohtaisessa toimenpidelistauksessaan, että ”*hallituksen on ryhdyttävä ns. valikoivaan elvytykseen vaikka lainarahalla.*”¹⁰²

Tenhiälä edusti sovittelevaa linjaa postkeynesiläisyyden ja monetaristisen talouspolitiikan välillä kannattamalla valikoivaa elvytystä, mutta toteamalla, että hallitus oli päättänyt, ettei valtion menot reaalisesti kasva vaalikauden aikana. Tenhiälän voidaan nähdä edustava *alkiolaista* keskustan ajattelusuuntaa, jossa yksilöstä pidetään huolta ottaen huomioon myös valtion talouden vakauden. Samaan ajatteluun yhtyivät Rimmi ja Ukkola, joskin Rimmi ehdotti, että elvytystä olisi kohdistettu koko kansantalouteen keskustan täsmällisen valikoivan elvytyksen sijasta. Ukkola täsmensi, että valikoivan elvytyksen olisi tullut olla vaikuttavaa ja tuettava kestäväää kasvua.

Edustaja Kari Häkämies (kok.) perusteli kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa vuonna 1992 hallituksen säästöjä ylisukupolvisuudella. ”*Valtio velkaantui viime vuonna yli 40 miljardilla markalla. Tänä vuonna valtio joutuu ottamaan lisää velkaa noin 55 miljardia markkaa.*” Häkämies näki, että velkaantumiskierre oli katkaistava, koska ”*missä määrin meidän sukupolvellemme on oikeus elää yli varojemme ja siirtää samalla ylisuuria kulutusmenojamme maksettavaksi tuleville sukupolville?*” Häkämies tiivisti, että ”*Kokoomuksen eduskuntaryhmä ei hyväksy verojen korottamista, joten meidän ratkaisumme on oikeudenmukaisesti kohdennettu julkisen talouden säästäminen.*”¹⁰³ Häkämiehen puheenvuoro edusti kokoomuksen vastuullisuuden ja oikeudenmukaisuuden teemoja, joissa talouspolitiikkaa ja säästöohjelmia perusteltiin ylisukupolvisuuden avulla.

---

¹⁰¹ PTK 7/1992. 114.

¹⁰² PTK 7/1992. 130.

¹⁰³ PTK 7/1992. 110-111.

Edustaja Bjarne Kallis (kd.) esitti kristillisdemokraattien ryhmäpuheenvuorossa, että ”yritykset ovat mieluummin investoineet velkapääomalla kuin maksaneet veroja”¹⁰⁴. Ministeri Kanerva (kok.) esitti, että ”devalvaation painopisteen” olisi tullut olla suurteollisuuden toimintaedellytysten sijasta ”pk-sektorin pienen ja keskisuuren yrittäjyyden suunnassa.”¹⁰⁵. Yrittäjien toimintaedellytyksistä oli huolissaan myös edustaja Riitta Saastamoinen (kok.), jonka mukaan ”Suomessa pk-sektori merkitys työllistäjänä on ensisijainen. Lääkkeeksi suurtyöttömyyteen tulisikin parantaa pk-yritysten toimintaedellytyksiä”¹⁰⁶. Samalla linjalla oli vuonna 2014 edustaja Kimmo Tiilikainen (kesk.), joka esitti ensisijaiseksi keinoksi *nujertaa työttömyys* uusien työpaikkojen syntymisen. Uudet työpaikat syntyivät Tiilikaisen mukaan ”*nimenomaan pieniin ja keskisuuriin yrityksiin ja yksi suurimmista esteistä työpaikkojen syntymiselle on byrokratia*”, jota keskusta lupasi karsia.¹⁰⁷ Keskustan kanssa samalla linjalla oli myös perussuomalaiset, jonka edustaja Jari Lindström (ps.) vaati ”*uusia toimia yrittäjyyden tukemiseen ja pöhöttyneen lupabyrokratian ketteröittämiseen.*”¹⁰⁸.

Byrokratian purkaminen ja yritysten tukeminen ovat uuden julkisjohtamisopin mukainen vaatimuksia muutokselle, joita tukevat kokoomuksen ja keskustan kansanedustajien puheenvuorot. Vuonna 1992 pidetyt puheenvuorot tukivat ajatusta myöhemmin käsiteltävästä ”uusteollistamisesta” eli elinkeinoelämän monipuolistamisesta. Tämän lisäksi puheenvuorot edustivat vastuullisen talouspolitiikan tukemista, jonka olin luokitellut kokoomuslaiseksi teemaksi. Puheenvuorojen perusteella voidaan silti sanoa, että vastuullinen talouspolitiikka kuuluu myös keskustan ajatuksiin.

Edustaja Arto Satonen (kok.) ”on kuunnellut keskustelua” vuoden 2014 täysistuntokeskustelussa, jossa ”*keskusta on esittänyt miljardin verran veronkevennyksiä, perussuomalaiset miljardin verran elvytystä ja vasemmistoliitto pisti vielä paremmaksi, kun keksi ikiliikkujan.*”. Satosen mukaan keskustelussa olisi tullut kiinnittää huomio olennaisiin asioihin, kuten työn yksikkökustannuksiin.¹⁰⁹ Edustaja

---

¹⁰⁴ PTK 7/1992. 123.

¹⁰⁵ PTK 7/1992. 142.

¹⁰⁶ PTK 7/1992. 176.

¹⁰⁷ PTK 51/2014. 7.

¹⁰⁸ PTK 51/2014. 12.

¹⁰⁹ PTK 51/2014. 22.

Kaj Turunen (ps.) käänsi Satosen ”piikin” elvytyksestä pääläelleen, sillä hänen mukaansa ”kun puhuttiin tässä tästä velkaelvytyksestä, niin kyllähän hallitus velkaelvyttää. Hallitus otti viime kesänä, vai oliko se kesällä 2012, 1,44 miljardia euroa ulkomaista velkaa ja lahjoitti sen EVM:n peruspääomaksi, Suomen osuudeksi. Hallitus elvyttää, mutta elvytys ei kohdistu kotimaahan.”¹¹⁰ Satonen pääministeripuolueen edustajana asetti itsensä muiden yläpuolelle ”kuunnellessaan keskustelua” ja käyttäessään tämän kaltaista muotoilua osin vähätteli työttömyystilasta käytyä keskustelua. Satonen edusti *puolueensa valtuutettua* käyttämällä tämänkaltaista puhetyyliä täysistunnossa. Edustaja Turunen taas edusti populistista puhetyyliä vetämällä yhtäsuuruusmerkit elvytyksen ja EVM:n alkupääoman päälle. Eurokriittisen puolueen edustajana Turunen edusti *puolueen valtuutetun* roolia.

Edustaja Markus Mustajärvi (vr.) epäili hallituksen yhteisöveron alennusta, sillä hän ihmetteli ”miten tämän logiikka toimii semmoisissa yrityksissä, jotka eivät maksa yhteisöveroa senttiäkään?”¹¹¹. Näitä yrityksiä olivat esimerkiksi Stora Enso, joka ei ollut tilittänyt voitostaan senttiäkään Suomeen Mustajärven mukaan. Itä-Lapista kotoisin oleva edustaja Mustajärvi edusti *alueensa edustajan* roolia nostamalla esiin suurteollisuuden verosuunnittelun työllisyyskeskusteluun. Verosuunnittelu nähtävästi heikensi Mustajärven mukaan Itä-Lapin olosuhteita.

3.2 Eriarvoistumisen kierre – suhdanne- vai rakennetyöttömyyttä?

Edustaja Reijo Lindroosin (sd.) mukaan vuonna 1992 hallituksen politiikan vuoksi Suomeen ”syntyy pysyvä jako a- ja b-kansalaisiin, etenkin kun työttömyyteen liittyy porvariston ideologinen hyökkäys työttömyysturvaa ja sen rahoitusta vastaan”¹¹². Edustaja Eila Rimmi (vas.) yhtyi Lindroosin kritiikkiin, sillä hänen mukaansa ”hallitus on kiinnostunut työttömyydestä vain sikäli, että työttömyysturvasta ja työnvälitystoiminnasta sekä työllistämisestä aiheutuu valtiolle kustannuksia.”¹¹³. Edustaja Tina Mäkelä (smp.) oli huolissaan sosiaaliturvan heikennyksistä, jotka ”tulevat

---

¹¹⁰ PTK 51/2014. 23.

¹¹¹ PTK 51/2014. 20.

¹¹² PTK 7/1992. 106.

¹¹³ PTK 7/1992. 113.

entisestään supistamaan kotimaista kulutuskysyntää ja tätä kautta jälleen heikentämään kotimaisen teollisuuden toimintaedellytyksiä kansalaisten ostovoiman alentuessa samalla, kun pahoinvoivan ja hädänalaisen väestönosan määrä voimakkaasti kasvaa.”

114

Edellä mainitut edustajat käyttivät puheenvuoroissaan vasemmisto-opposition termejä, kuten ”porvariston hyökkäys”, valtion kustannukset” sekä ”pahoinvoiva ja hädänalainen väestönosa”, joiden mukaan talous oli laitettu kansalaisten hyvinvoinnin edelle. Lindroosin mukaan ”porvariston” tavoitteena oli eriarvoistaa suomalaisia ideologisesti kun taas Rimmi esitti, että hallitus ei olisi ollut kiinnostunut yksittäisten kansalaisten hyvinvoinnista. Mäkelä samaistui edellä mainittujen edustajien kritiikkiin ja käytti populistille tuttua vastakkainasettelun retoriikkaa.

Edustaja Marjatta Vehkaoja (sd.) peräänkuulutti vuoden 1992 eduskuntakeskusteluissa arvoja, koska ”*suurtyöttömyys ei ole Suomessa mikään normaali ilmiö.*” Vehkaoja totesi, ”*onhan esimerkiksi Ruotsissa porvarihallitus pystynyt samanaikaisesti sekä leikkaamaan että elvyttämään.*”¹¹⁵. Edustaja Sinikka Hurskainen (sd.) korosti, ettei hallituksen olisi tullut tehdä ”*lyhytnäköistä politiikkaa, jonka seuraukset ovat katastrofaalisia. Työttömyydestä seuraavilla ongelmilla on tapana ajan myötä kumuloitua. Sosiaaliset ongelmat lisääntyvät, ja niitä on osoitettavissa useilla tahoilla jo nyt.*”¹¹⁶. Edustaja Kari Uotila (vas.) uumoili vuonna 2014 ryhmäpuheenvuorossaan, että ”*näin laajamittainen leikkaaminen ja kiristäminen voi lisätä työttömyyttä alustavan arvion mukaan jopa 35 000 henkilöllä.*”¹¹⁷.

Niin SDP:n kuin vasemmistoliiton edustajat olivat huolissaan muutosten sosiaalisesta kestävydestä. Vuonna 1992 pidetyt puheenvuorot osoittivat, että SDP ehdotti keynesiläisiä keinoja uusien tilanteen ratkaisemiseksi ja perustelivat keinoja historiallisesti ja kansainvälisesti. Edustaja Hurskainen jopa kärjisti työttömyystilanteen katastrofaaliseksi, joka lisää sosiaalisia ongelmia koko Suomessa.

---

¹¹⁴ PTK 7/1992. 127.

¹¹⁵ PTK 7/1992.155.

¹¹⁶ PTK 7/1992. 165.

¹¹⁷ PTK 51/2014. 14.

3.2.1 Nuoriso passivoituu

Ministeri Ilkka Kanerva (kok.) esitti, että ”nuoriin ikäluokkiin on kohdistettu ja kohdistetaan tehostettuja toimenpiteitä, joilla nuorten koulutus- ja työllistämisedellytyksiä parannetaan. Kanerva esitti, että positiivisena uudistuksena voidaan todeta mahdollisuus työllistää alle 20-vuotiaita yli 3 kuukautta työttömänä olleita velvoiterahoilla myös yksityisiin yrityksiin.”¹¹⁸. Edustaja Pekka Rätty (vihr.) nosti esille ryhmäpuheenvuorossaan, että vuonna 1992 elettiin ”sairaassa yhteiskunnassa”, joka ei ollut pitänyt nuoristaan huolta. Rädyn mukaan ”tämä historiallinen suurtyöttömyys on monessa mielessä uudenlaista työttömyyttä, koska se koskettaa koulutettujen henkilöiden lisäksi nuoria, mikä on kaikkein kohtalokkainta tulevaisuuden kannalta.”¹¹⁹.

Edustaja Heikki Rinne (sd.) uumoili, että pitkittynyt nuorisotyöttömyys olisi tullut aiheuttamaan radikalismia.

*”Kun kadulla paukkuu, tämän ikäiset ja neljänkymmenen paikkeilla olevat kyyristelevät ikkunalaudan alla, ettei vain osuisi. Nuoret ovat kadulla, kaksikymppiset, 25-vuotiaat. He valitsevat myös keskuudestaan johtajat, ja pahaa pelkään, että jos tämä hallitus jatkaa tällä tavalla, niin että nämä kymmenentuhannet ihmiset eivät enää saa sijaisuuksiaan, nyt näyttää siltä, niin ihan varma on, että levottomuuksia nähdään myös Suomessa. Siitä ei ole pienintäkään epäilystä. Siellä on hyvin koulutettua väkeä, aktiivista väkeä, joka ei käperrykään, vaan ryhtyy tarvittaviin toimiin.”*¹²⁰.

Rinne oli opposition kansanedustajista miltei kärkein työttömyystilanteen kritisoija, jonka skenaario nuorison radikalisoitumisesta on mielenkiintoista luettavaa. Suomessa kun nuorison radikalisoitumista ei ole juurikaan tapahtunut, mikäli asiaa vertaa esimerkiksi muihin Euroopan maihin. Toisaalta oppositiopuolueiden puheenvuorojen kuuluukin olla kärkeviä ja ajatuksia herättäviä. Rinne edusti puheenvuoroa punnittaessa

---

¹¹⁸ PTK 7/1992. 98.

¹¹⁹ PTK 7/1992. 121.

¹²⁰ PTK 7/1992. 175.

puolueen valtuutetun roolia, mutta työmarkkina-asiantuntijana myös osin uskotun parlamentaarikon roolia, koska hänen suodaan erivapauksia ”siviilielämän” tietotaidon vuoksi.

Edustaja Kimmo Tiilikainen (kesk.) peräänkuulutti vuonna 2014 välikysymyksen esittelypuheenvuorossaan nuorten huomioimista työllisyystoimissa. *”Epäonnistuneen nuorisotakuun ja kaavamaisen ja kalliin oppivelvollisuusiän pidentämisen tilalle tarvitaan kohdennettuja toimia, jotta nuorisolle saadaan töitä ja koulutusta.”*¹²¹. Edustaja Anne-Mari Virolainen (kok.) oli samoilla linjoilla Tiilikaisen kanssa ryhmäpuheenvuorossaan, jossa hän esitti, että *”nuorille tulisi olla tarjolla useampi väylä oman ammatin hankkimiseen, ja siksi oppisopimuskoulutus kaipaa edelleen kehittämistä.”* Virolaisen mukaan *”niitä tarvitaan kuitenkin lisää, ja kyseessä pitää olla aito, toimiva väylä niille nuorille, jotka oppivat mieluummin tekemällä kuin pönttämällä”*¹²². Molemmat kansaedustajat edustavat puheenvuorojensa perusteella Baumanin jaottelua raskaan ja notkean modernin välillä notkeaa modernia, jonka mukaan valtionhallintoa ja hallintotehtäviä oli toteutettava laadullisin toimin, kuten oppisopimuskoulutuksella ja muilla kohdennetuilla toimilla. Tämän lisäksi on havaittavissa, että postkeynesiläinen ajattelu ”täsmätoimista” elää edelleen 2010-luvulla.

Edustaja James Hirvisaari (m11) oli osaltaan huolissaan vuoden 2014 täysistuntokeskustelussa *”kelvottomasti hoidetusta” työllisyyspolitiikasta, ”jossa näyttäisi taustalla olevan jokin arveluttavampikin suunnitelma, olemme vaarassa menettää kokonaisen sukupolven nuoria tulevaisuuden tekijöitämme.”*¹²³. Nuorison passivoitumisesta oli huolissaan myös edustaja Mika Niikko (ps.), jonka mukaan *”näitä nuoria on piilotettu jos jonnekin työpajalle, kurssille, päivähoitoon, koska heille ei ole työpaikkaa pystytty osoittamaan”*¹²⁴. Niikon mukaan *”pitää ruveta tekemään politiikkaa aivan toisella tavalla kuin tähän asti on tehty”*. Niin Hirvisaari kuin Niikko edustivat populistista yksinkertaistamisen retoriikkaa, jonka avulla Hirvisaari peräti syytti hallitusta jostain arveluttavasta suunnitelmasta, jolla olisi heikennetty nuorten mahdollisuuksia työllistyä. Niikon puheenvuoro taas kritisoi työllisyystoimien

---

¹²¹ PTK 51/2014. 8.

¹²² PTK 51/2014. 10.

¹²³ PTK 51/2014. 21.

¹²⁴ PTK 51/2014. 30.

vaikuttavuutta, sillä hänen mukaansa nuoria oli piilotettu erilaisiin työllisyyskokeiluihin ja jopa päivähoitoon.

3.3 Työn muutos: aktiivinen työvoimapolitiikka

Edustaja Reijo Lindroos (sd.) oli huolissaan vuonna 1992 työn arvostuksen vähenemistä, mikä oli hänen mukaansa seurausta nuorisotyöttömyyden kasvusta. Hänen mukaansa *”tällä hetkellä koulunsa päättävät ja vastavalmistuneet nuoret eivät löydä työtä eikä heillä ole siitä toivon kipinääkään – Työn arvostus ja työnteon perinne katoavat”*¹²⁵. Työn arvostusta pohti myös edustaja Pekka Rätty (vihr.), jonka mukaan *”meidän hyvinvointimme on perustunut kovalle ja ahkeralle työlle. --- Työtön ihminen kokee itsensä arvottomaksi ja hänen haavansa ovat syvät. Työttömyys vie pohjan pois paitsi yksittäisiltä kansalaisilta ja heidän perheiltään myös koko yhteiskunnalta.”*¹²⁶.

Edustaja Kimmo Tiilikainen (kesk.) esitti välikysymyksen esittelypuheenvuorossa, että hallituksen oli tehtävä poliittisia rajalinjoja rikkova sopimus sosiaali- ja terveystalouden uudistuksen tapaan myös työllisyystilanteen ratkaisemiseksi. *”Kasvu- ja työllisyysohjelmaan tarvitaan sekä välittömiä että isompia, käännteentekeviä uudistuksia. Samalla meidän on tunnistettava työn, suomalaisen työelämän ja työmarkkinoiden muutos.”*¹²⁷

3.3.1 Aktiivinen työvoimapolitiikka

Ahon hallituksen työministeri Kanerva (kok.) määritteli aktiivisen työvoimapolitiikan niin, että se *”tarkoittaa myös työmarkkinoiden toimivuuden ja joustavuuden edistämistä, rakennemuutoksen tukemista, ammatillisen ja alueellisen liikkuvuuden parantamista ja työvoimaan kuuluvien ihmisten osaamisen tason lisäämistä.”* Kanerva asetti aktiivisen työvoimapolitiikan yhdeksi hallituksen tarkoituksista, sillä *”tarkoituksena on aktiivisen työvoimapolitiikan tarjoaminen keinoin huolehtia työn sekä ammattitaitoisen työvoiman saatavuudesta nyt kuin tulevaa työvoiman kysynnän elpymistäkin silmälläpitäen”*¹²⁸.

---

¹²⁵ PTK 7/1992. 106-107.

¹²⁶ PTK 7/1992. 119.

¹²⁷ PTK 7/1992. 6.

¹²⁸ PTK 7/1992. 97.

Aktiivisen työvoimapolitiikan tunnuspiirteitä löytyi myös edustaja Reijo Lindroosin (sd.) puheenvuorosta, jonka tarkoituksena oli kritisoida hallituksen politiikkaa. Lindroos esitti, että Suomessa ”on panostettava koulutukseen, tutkimukseen ja tuotekehittelyyn”. Lisäksi Lindroos esitti, että ”puheet johdon ja henkilöstön tuottavuusyhteistyöstä onkin otettava nyt tosissaan”, johon oli sisällytettävä ennen kaikkea tekninen kehitys tuottavuutta lisäävänä asiana. Lindroos myös esitti kuuden toimenpiteen listauksessaan, että ”työllisyystilanteen parantamiseksi on tehostettava investointeja koulutukseen ja tutkimukseen lisäämällä oppilaspaiikkoja ja jatkuoluokkia ammatillisessa koulutuksessa, sekä antamalla yrityksille työllistämistukea työttömyysongelman helpottamiseksi”. Edustaja Riitta Saastamoisen (kok.) mielestä ”vanhan malliset elvytyskeinot saattavat olla kovin tehottomia, sillä niistä puuttuu kohdennettavuus.”

Ministeri Kanerva yritti määrittää konsensushakuisesti aktiivisen työvoimapolitiikan mallia, mutta puoluekollega Saastamoinen täsmensi tarkemmin kokoomuslaisen ajattelun, jossa aktiivisen työvoimapolitiikan olisi pitänyt olla vastikkeellisempaa, jotta sitä olisi pystynyt kohdentamaan paremmin kansalaisille.

Vuoden 2014 täysistuntokeskustelussa edustaja Johannes Koskinen (sd.) esitti aktiivisen työvoimapolitiikan osana koulutuspolitiikan merkitystä. Koskisen mukaan opetusministeri Krista Kiuru (sd.) oli lisännyt oppilaitosten aloituspaikkoja ja ”hallitus on käynnistänyt myös nuorten oppisopimuskoulutuksen ja työssäoppimisen alle 25-vuotiaille, joilla ei ole peruskoulun jälkeistä tutkintoa.”¹²⁹ Koskinen edusti lausunnollaan sosialidemokraattista ajattelua aktiivisesta työvoimapolitiikasta, jossa yleisesti ensisijalla oli lopputulosten tasa-arvo kun taas esimerkiksi kokoomuksen ajattelussa ensisijalla on mahdollisuuksien tasa-arvo.

Keskustan eduskuntaryhmästä edustajat Saarikko ja Tiilikainen olivat huolissaan sähköisten palvelujen tehottomuudesta. Tiilikaisen mukaan ”ihmiset, jotka käyttävät noita palveluita, toteavat, että yksilöllinen palvelu on vähentynyt, pitkäaikaistyöttömyys on lisääntynyt, samoin nuorisotyöttömyys.”¹³⁰ Keskustan kansanedustajat suhtautuivat nihkeästi julkispalvelujen digitalisointiin, koska se heikensi yksilöiden tasa-arvoista kohtelua julkispalveluissa. Saarikko ja Tiilikainen edustivatkin näin ajattelussaan alkiolaista ajattelua, jossa yksilön mahdollisuudet pärjätä asetetaan etusijalle.

---

¹²⁹ PTK 51/2014. 11.

¹³⁰ PTK 51/2014. 26.

Vuonna 1992 edustaja Kari Häkämiehen (kok.) mukaan opposition ”väläkysymyksen uskottavuutta nakertaa se, että väläkysyjät katsovat taloudessamme olevan kyse suhdanneongelmista. Häkämies kärjisti, että Kokoomuksen eduskuntaryhmä lähtee siitä, että Suomi on uusteollistettava eli avoimen sektorin osuutta bruttokansantuotteestamme on nostettava lähelle 30:tä prosenttia.”¹³¹. Edustaja Esko-Juhani Tennilä (vas.) tuki (varauksellisesti) hallituksen uusteollistamisen ohjelmaa: ”siinä oli paljon hyvää, tärkeätä. Meillä on liian yksipuolinen tuotantorakenne, mutta tähän heti haluan lisätä pelätäkseeni, että EY-ratkaisun myötä tuotantorakenne vain yksipuolistuu yhä enemmän puunjalostusteollisuuden varaan yhä pahemmin lintsahaen.”¹³². Tennilä korosti, että vienti on kuitenkin vain 25 prosenttia bruttokansantuotteesta ja oman maan markkinoilla on aina suuri merkitys. Uusteollistamisen lisäksi edustaja Riitta Saastamoinen (kok.) nosti esille uuskapitalismin, jota voidaan kuvailla uudeksi osallistumis- ja osallistamisjärjestelmäksi. ”Yrityksissä tulisi vahvistaa henkilökunnan osallistumisjärjestelmiä, mutta spontaanisti ilman lainsäädännöllisiä erityismääräyksiä, siis ilman byrokratiaa, josta varsin monet hankaluudet tässä yhteiskunnassa ovat lähtöisin.”¹³³.

On korostettava, että Tennilä edusti vuoden 1992 täysistuntokeskustelussa ainoana vasemmistoliittolaisena sovittavaa linjaa hallituksen toimia kohtaan. Kokoomuslaiset edustajat Häkämies ja Saastamoinen olivat syystäkin huolissaan suomalaisen elinkeinoelämän yksipuolisuudesta, mitä kutsuttiin tässä yhteydessä *uusteollistamiseksi*. Termin valinta osoittaa, että edustajat elivät edelleen teollistuneessa modernissa yhteiskunnassa, joka oli muuttumassa postmoderniksi, jossa tietotyölle annettiin entistä suurempi painoarvo tuotannollisena työnä. Häkämies ja Saastamoinen edustivat kokoomuslaista ”ratkaisuhakuista realismia”, jota voidaan luonnehtia ”tosiasioiden tunnustamisella” ja pragmaattisuudella. Tennilän tukea uusteollistamiselle voidaan selittää sillä, että hän oli istunut eduskunnassa vuodesta 1975 saakka. Pitkän eduskuntatyön ansiosta edustajalla on vapaampi mandaatti toteuttaa *uskotun parlamentaarikon* roolia.

---

¹³¹ PTK 7/1992. 11.

¹³² PTK 7/1992. 171.

¹³³ PTK 7/1992. 176.

4. Alueellinen Suomi

Kansanedustajat valitaan Suomessa väkilukuun pohjautuvista vaalipiireistä ja ideologiaan pohjautuen eri puolueista. Käytännössä tämä on johtanut siihen, että alueellisuus on eduskuntakeskustelun ytimessä. Alueiden välinen vastakkainasettelu kärjistyy kun verrataan toisiinsa esimerkiksi Lapin ja Uudenmaan vaalipiirien kansanedustajien puheita. Tässä käsittelyluvussa olen jaotellut edustajien puheenvuorot oman alueen intressiin liittyviin, valtionhallintoon liittyviin ja Euroopan unioniin liittyviin puheenvuoroihin.

4.1 Keskiössä oma alue edustajan puheissa

Opposition vuonna 1992 tekemässä *välilyksyksessä työllisyystilanteesta* kansanedustajat olivat huolissaan erityisesti oman alueensa työttömyystilanteesta, mutta myös työttömyyden leviämisestä perinteisesti vahvan työllisyystilanteen lääneihin¹³⁴. Maakunnallista huolta kantoivat esimerkiksi kansanedustaja Timo Laaksonen (vas.), joka kertoi Satakunnan työttömyysprosentin olevan 19,2 prosenttia ja nousevan yli 20 prosenttiin. Työttömyysprosentti oli noussut Laaksosen mukaan metsätalousyhtiö Rauma-Repola Oy:n lomautusten ja LSO Food:n¹³⁵ 100 työpaikan vähentämisen vuoksi. Raumalainen kansanedustaja Raimo Vuoristo (sd.) nosti esille, että jopa Turussa olisi koettu työttömyysaalto, jos hallitus ei ala elvyttää taloutta. Porilainen Laaksonen oli huolissaan myös, miten Satakunnan alueen työttömyyden hoidon käy, jos alueen työvoimapiiri lakkautetaan¹³⁶. Työministeri Ilkka Kanerva (kok.) vastasi puheenvuorossaan, että Satakunnan työvoimapiirin lakkauttamisesta ei oltu tehty päätöstä työvoimaministeriössä, mutta ”*sen sijaan on täysin selvää, että kukaan ei tällaisena aikana voi varmuudella mennä sanomaan, mikä on joskus tulevaisuudessa asiointila.*”. Kanervan mukaan Satakunnan työvoimapiiri ”toimi varsin hyvällä ja tehokkaalla tavalla”¹³⁷.

---

¹³⁴ Mm. ed. Mäkelä. PTK 7/1992. 126.

¹³⁵ elintarviketeollisuutta

¹³⁶ PTK 7/1992. 145.

¹³⁷ PTK 7/1992. 148.

Satakunta on perinteisesti ollut riippuvainen suurteollisuuden työllistävyydestä, koska Porissa ja Raumalla toimii edelleen metsäteollisuutta. Tämän vuoksi satakuntalaisten kansanedustajien huoli työvoimapolitiikan tulevaisuudesta oli aiheellinen, koska edustajat olivat riippuvaisia alueensa äänestäjistä. Professori Pekonen esittää Puhe eduskunnassa –kirjassaan, että edustajilla ”on paine” keskustella ajankohtaisista aiheista äänestäjiensä suulla, koska täysistuntokeskustelut ovat yleisölle ja median edustajille avoimet. Vuoden 1992 alun uutisointia leimasivat idänkaupan tyrehtymisestä johtunut vientiteollisuuden kriisitila¹³⁸, mikä oli johtanut vientiteollisuudesta riippuvien pienyrittäjien ahdinkoon. Moni pienyrittäjä teki konkurssin ja nämä ovat lama-ajan surullisimpia tarinoita, koska moni pienyrittäjä oli taannut yrityslainojaan henkilökohtaisella omaisuudellaan. Voidaan katsoa, että kansanedustajilla oli velvollisuus nostaa täysistunnossa esille juuri oman alueensa ahdinko.

Kansanedustajan alueelliseen edustajuuteen liittyi suurissa määrin tunteisiin vetoamaan pyrkivää ja jopa populistista retoriikkaa. Vasemmistoliitosta erotettu Markus Mustajärvi (vr.) nosti esille vuoden 2014 täysistuntokeskustelussa, että ”aikoinaan Suomessa lahdatiin kannattava Kemijärven sellutehdas, ja nyt jo entinen pääjohtaja Karvinen on tunnustanut, että Kemijärven tehtaan lopettaminen oli virhe.” Mustajärvi jatkoi puheenvuoroaan toteamalla, että ”yhtä vähän tänä päivänä uskon ministereitä, kun he hokevat yhteisöveron alentamisen autuutta”.¹³⁹ Alueellisuutta voi käyttää erityisesti oppositiopolitiikan välineenä, kuten edustaja Lauri Heikkilä (ps) teki argumentoidessaan Turun telakasta. Heikkilän mukaan ”yllättäen vaalien lähestyessä telakan kohtalo osoittaa tähtimerkkien kääntymistä ministerin sekstantissa,”. Heikkilän mukaan Turun telakan myynti oli äärimmäisen tärkeää, jotta laivojen rakentaminen Suomessa saadaan veronmaksajien kannalta terveemmälle pohjalle¹⁴⁰.

Populismi mielletään poliittisessa keskustelussa *status quo* 'n haastamisena. Nykyaikana populismin kannatus syntyykin nimenomaan ”unohdetun kansan” äänien avulla ja esimerkiksi suomalaiset populistipuolueet keräävät kannatusta argumentoinnilla, joka pohjautuu kansainvälistymisen ja maahanmuuton kritisointiin. Populistipuolueet, kuten perussuomalaiset ja sitä edeltänyt Suomen Maaseudun puolue, kasvattavat suosiotaan normaalisti nimenomaan oppositiossa. Pekosen valtuutettu-parlamentaarikko –

---

¹³⁸ Oma termi

¹³⁹ PTK 51/2014. 39.

¹⁴⁰ PTK 51/2014. 63.

typologian mukaan Mustajärvi ja Heikkilä edustavat sekä *uskotun parlamentaarikon*, että *edustettavien valtuutetun roolia*. Mustajärvellä, joka oli erotettu Vasemmistoliiton eduskuntaryhmästä äänestettyään hallituksen luottamusta vastaan, oli mahdollisuus perustaa mielipiteensä omaan harkintaansa. Tämän vuoksi on nähtävä, ettei Mustajärveä sitonut puolueen ryhmäkuri. Koska Mustajärvi oli altistunut täysistuntokeskustelua jo ennen sanktiolle – *ryhmästä erottamiselle* – eikä hän ollut altis enää ulkoiselle sanktiolle. Toisaalta Lapista valittuna ja Kemijärvellä/Savukoskella asuvana kansanedustajana Mustajärven retoriikkaa ohjasi edustettavien etu. Tämän vuoksi voidaan nähdä, että Mustajärvi oli *uskotun parlamentaarikon* lisäksi myös samalla *edustettaviensa valtuutettu*. Heikkilä edusti suoremmin *valtuutetun roolia*, koska oppositiopuolue perussuomalaiset kritisoi hallituksen politiikkaa. Varsinaissuomalaisena kansanedustajana hän käytti kritiikissään hyväksi hallituksen poukkoilevaa omistajaohjauspolitiikkaa.

Alueensa edustajina parlamentaarikoilla on velvollisuus ”vetää kotiinpäin” mahdollisuuksien mukaan ja hyvien tapojen rajoissa. Ahon hallituksen valtiovarainministeri Iiro Viinanen oli nimittänyt tätä kotiinpäin vetoa ”pekkaroinniksi” ministeri Mauri Pekkarisen mukaan. Termi syntyi Kärkisten sillan budjettiväännöstä, jossa sisäministeri Pekkarisella oli ratkaiseva rooli.¹⁴¹

Salolainen edustaja Katja Taimela (sd.) inhimillisti puheenvuorossaan työttömyyden, koska hän aloitti puheenvuoronsa kotikaupungistaan Salosta, jossa ”*Nokian alasajon jälkeen ei ollut ketään, jota työttömyys ei olisi koskettanut.*”. Taimela kiitti työministeri ”*Ihalaisen hyvää työtä ja toimenpiteitä, jotka alkavat vasta hiljalleen vaikuttaa.*”. Taimela korosti käytännön toimijoiden työtä kaupungeissa ja maakunnissa, joissa henkilöstö teki käytännön toimenpiteet työllisyyden parantamiseksi. Taimela kiitti valtiovarainministeri Urpilaista ”*lisäbudjetista, joka ainakin meille Saloon se lupaa toivoa ja valonpilkahdusta.*”. Edustaja kritisoi välikysymystä, jonka mukaan työttömyyden alueellisten erojen kaventamisesta olisi luovuttu. Taimela totesi, että ainakin ”*Saloa on tuettu tämän hallituksen toimesta*”.¹⁴² Valtiovarainministeripuoluetta edustava Taimela kertoi puheenvuoroissaan, että hallitus oli tukenut hänen kotikaupunkiaan paljon. Hän ei tuonut suoraan esille, mikä oli hänen henkilökohtainen roolinsa kotikaupungin pelastajana, mutta voidaan katsoa, että hän oli toiminut

---

¹⁴¹ Yle, 2017.

¹⁴² PTK 51/2014. 72-73.

nimenomaan kotikaupunkinsa hyväksi esimerkiksi hallituksen budjettineuvotteluissa. Ei ole myöskään selvää, miten paljon Salo työttömyyskaupunkina oli saanut Taimelan ”kotiinpäin vetämisen” avulla rahaa. Pekosen typologian mukaan Taimela edustaa *edustettavien ja alueensa valtuutettu* roolia, koska hän toi esille kotikaupunkinsa tilanteen, jonka parantamiseksi hallituksella oli ollut suuri rooli. Koska SDP oli hallituspuolueena, Taimela voidaan nähdä olevan myös *puolueensa valtuutettu*, koska hän tuo esille valtiovarainministeri Jutta Urpilaisen roolin ”Salon pelastajana”.

Edustaja Markus Lohi (kesk.) nosti esille hallituksen päätöksen poistaa edustuskulujen verovähennysoikeuden, mikä heikensi Lapin matkailuelinkeinoa. Lohi oli saanut viestejä maakunnastaan, että matkailusta saadut myynnit olivat paikoin romahtaneet ja kyseenalaisti, oliko päätös oikea työllisyyden kannalta. Matkailun lisäksi Lohi kanto huolta Lapin kaivosteollisuudesta, koska Savukosken Soklissa oli lupaava fosforiesiintymä, jonka lupakäsittely oli kestänyt kauan. Hallitus oli sijoittanut toisaalla Finaviaan, joka kehittää Helsinki-Vantaan lentokenttää. Lohi kysyi, myöntäisikö hallitus 300 miljoonaa Lapin rautateiden laajentamiseen, mikä olisi ollut työllisyysteko Lapille.¹⁴³ Oppositio puolue keskustan ja Lapin *alueellisena valtuutettuna* Lohi toi esille hallituksen verotuspäätöksen vaikutukset Lapin elinkeinoille ja toi esille ”kotiinpäin vetämisen” tavoin, että Lappiin tulisi investoida entistä enemmän. Lohen voidaan nähdä kuuluvan keskustapuolueen sisäpiiriin, koska hän oli toiminut eduskuntaryhmän puheenjohtajistossa, minkä vuoksi Lohella oli äänestäjien ja alueensa valtuutetun roolin lisäksi *puolueen valtuutetun* rooli.

Suomi on pinta-alaltaan Euroopan unionin viidenneksi laajin maa, minkä vuoksi politiikassa on vahvasti alueelliset asiat esillä. Vuoden 1992 välikysymyksessä painotettiin vahvasti Euroopan yhteisön jäsenhakemusta, siitä seuraavia erilaisia skenaarioita ja väitettiin jopa, että hallitus ei ollut halunnut parantaa Suomen työllisyysastetta, koska muissa EY:n jäsenmaissa työttömyysaste oli Suomea heikompi. Tämän hetken tiedossa on, että EY:n seuraaja Euroopan unioni on vaikuttavin maataloustukien jakaja ja jakokriteereissä on painotettu ajan saatossa maatalouden tuottavuutta ja alueellisia koheesiotukia. Suomen kohdalla maatalouden tuottavuutta on nostettu tilakokoa kasvattamalla. Kansanedustaja Erkki Pulliainen (vihr.) esitti vuoden 1992 täysistuntokeskustelussa, että ”*uhka EY:n täysjäsenyydestä saattaa psykologisella tasolla johtaa sellaisiin maataloudesta luopumisilmiöihin, että pankit huomaavat*

---

¹⁴³ PTK 51/2014. 74-75.

olevansa suurpääomistajia”¹⁴⁴. Kansanedustaja Heikki Rinne (sd.) nosti esille vuoden 1992 täysistuntokeskustelussa, että ”*pohjalaiset maanviljelijät ovat täyttäneet työvoimatoimistot. Rinteen mukaan aikaisemmin pohjalaiset maanviljelijät pitivät työttömiä työvoimatoimistoissa asioivia ihmisiä molskihousuisina työnvieroksujina.*”. Rinteen mukaan ”*siinä [pohjalaiset maanviljelijät työvoimatoimistoissa] ei ole jälkeäkään siitä enää, että ”minä olen meiltä ja muut on meidän kraanissa” ja tullaan itse toimeen*”.¹⁴⁵. Oppositio puolueiden edustajina Pulliaista ja Rinnettä on helpompi kutsua *edustettavien valtuutetuiksi*. Pulliainen oululaisena kansanedustajana oli syystäkin huolissaan maatalouden tulevaisuudesta, koska vuonna 1992 maatalouden rakennemuutos ja tuottavuusvaatimukset koettiin uhkana Pohjois-Pohjanmaalla. Rinne näyttäytyi puheenvuoronsa valossa populistisena sosiaalipoliitikkona, koska pohjanmaalaisten maanviljelijöiden massiivisesta työttömyydestä ei ollut näyttöjä. Molemmat kansanedustajat olivat näiden kahden puheenvuoron valossa *edustettavien valtuutettuja*, koska Pulliaisen taustalla olivat pohjoispohjanmaalaiset äänestäjät ja satakuntalaisen Rinteen taustalla taas työvoimapolitiittinen asiantuntijuus, joka vaati nostamaan esille uusia näkökulmia keskusteluun.

Suomen pinta-alasta johtuen liikennepolitiikka on keskeinen aluepolitiikan toteuttamisen keino. Liikenneverkoston eli toisin sanoen tiestön tai infrastruktuurin rakentaminen, kohentaminen ja ylläpito ovat olleet perinteisesti Suomen työttömyyspolitiikan julkisen vallan hoitokeino. 1990-luvulla Suomen keskeisimmät infrastruktuurihankkeet oli rakennettu, minkä vuoksi keskityttiin tiestön kohentamiseen ja ylläpitoon. Kansanedustaja Anneli Taina (kok.) kannatti vuoden 1992 välikysymyskeskustelussa investointeja ”*sinne, missä eniten hyödytetään elinkeinoelämää. Taina antoi tukensa lämpimästi ministeri Kanervan ajatusta Kolmostien rakentamisen jatkamisesta Tampereelle*”¹⁴⁶. Kotkasta kotoisin oleva kansanedustaja Matti Vähänäkki (sd.) argumentoi taas, että Suomen liityttyä EY:n täysjäseneksi ”*Kymen läänin moottori- ja rautatiekohteet on rakennettava pikaisesti, koska Suomi on ainut EY:n jäsenmaa, jolla on raja Venäjän kanssa.*”. Vähänäkin mukaan tämä olisi lisännyt Suomen kiinnostavuutta ulkomaisten yritysten silmissä.¹⁴⁷ Tainan ja Vähänäkin puheenvuoroihin yhdistyivät perinteinen kokoomuslainen ja sosialidemokraattinen teollisuudelle myönteinen ajattelu, oman alueen edustajuus ja

---

¹⁴⁴ PTK 7/1992. 163.

¹⁴⁵ PTK 7/1992. 175.

¹⁴⁶ PTK 7/1992. 165.

¹⁴⁷ PTK 8/1992. 223.

”kotiinpäin vetäminen”. Koska vuonna 1992 työttömyystilanne nähtiin talouden suhdanteista johtuvana, yksi poliitikkojen päälinjallisista ehdotuksista oli julkisrahoitteiset projektit: esimerkiksi suuret infrastruktuurihankkeet, jotka toimivat väliaikaisena talouden piristysruiskeena. Toisaalta Taina ja Vähänäkki argumentoivat alueellisten hankkeiden pitkäaikaisten vaikutusten avulla.

Vuoden 1992 täysistuntokeskustelussa yksi Vihreän liiton esittämistä ratkaisuehdotuksista työttömyyden torjumiseksi oli *kiertävän talouden tukeminen*. Kansanedustaja Erkki Pulliainen (vihr.) esitti, ”että niin kierrättävän talouden kuin puun energiakäytön osaltakin on erinomaista piirteenä se, että toimeliaisuutta syntyy kautta Suomen”. Tämän lisäksi Pulliainen näki positiivisena, että puun käytön edistäminen loisi uusia työpaikkoja haja-asutusseuduille, ”minne muutoin on vaikea luoda pysyviä työpaikkoja”¹⁴⁸. Oululaisena ”maakuntien poliitikkona” Pulliaisen oli ennen kaikkea *alueensa edustettavien valtuutettu*, mutta samalla *puolueensa valtuutettu*, koska hän tuo esille Vihreän liiton toimenpide-ehdotukset *kierrättävän talouden tukemisen* muodossa. Kierrättävä talous edustaa myös ympäristön kestävyttä korostavaa ajattelua, josta kumpusi Vihreän liiton kannatus.

Vuoden 2014 välikysymyksessä keskustelu jatkui energiapolitiikan roolista alueellisena työllisyysvaikutuksena. CHP-voimalaitokset¹⁴⁹ käyttävät raaka-aineinaan muun muassa metsäteollisuuden sivuvirtoja ja jätteitä, mutta myös kivihiihtä ja turvetta, jota käytetään lämpötilan tasaamiseen. Koska turveteollisuus on maataloutta tukeva työ maaseudun elinkeinonharjoittajille, sillä nähdään olevan suuri työllistävä vaikutus maaseudulla. Turpeen ja biomassan käyttöön vaikuttaa samalla kansainväliset ilmastopöytäkirjat, jotka suosivat uusiutuvien ja biopohjaisten energialähteiden käyttöä. Kansanedustaja Mauri Pekkarinen (kesk.) kritisoi hallituksen energiapolitiikkaa vuoden 2014 täysistuntokeskustelussa, koska hallitus oli lisännyt kivihiihtä käyttöä energiantuotannossa¹⁵⁰. Kysymys kulminoitui turpeen veron nostoon, joka kannusti energiateollisuutta vähentämään turpeen käyttöä, mutta yhdistettynä energian maailmanmarkkinoiden muutokseen, lisäsi energiaintensiivisen kivihiihtä käyttöä energiantuotannossa. Keski-suomalaisena kansanedustajana Pekkarisen rooli oli *valtuutettu* niin alueellisesti kuin puolueen kautta tarkasteltuna. Suomen yhtenä

---

¹⁴⁸ PTK 7/1992. 164.

¹⁴⁹ CHP= cooling, heating, power

¹⁵⁰ PTK 51/2014. 42-43.

pitkäaikaisimpana kansanedustajana Pekkarisen voidaan tulkita edustavan myös Keski-Suomen elinkeinoelämää, koska erityisesti teollisuuden ulkoistaessa liiketoimintojaan ulkomaille, alueen kansanedustajien oli nostettava esille myös elinkeinoelämän näkemyksiä työllisyyskeskusteluissa.

Edustaja Mikko Savola (kesk.) sanoi, että biotalous on yksi keskeinen työpaikkojen luoja maaseudulla. Savolan mukaan oli varottava, että ”*liiallisella byrokratialla, liiallisilla veronkorotuksilla vaikeutetaan esimerkiksi turvetuotannon kehittymistä.*”. Yksi biotalouden esteistä oli, että ”*metsähakkeen osalta tukea on leikattu, ja sen vuoksi tästä puun ja turpeen seoksesta on tullut epäedullisempi energiamuoto kuin kivihielestä ---*”¹⁵¹. Edustaja Teuvo Hakkarainen (ps.) kärjisti, että ”*hallituksen energiapolitiikka on ollut täysin vääristynyttä ja vahingoittanut suuresti työllisyystilannetta*”. Hakkaraisen mukaan pelkästään kotimainen energia-alan tuotantoketju puun ja turpeen osalta työllistää yli 20 000 suomalaista. Hakkarainen ehdotti, että turpeelta poistetaan energiaverot. Ehdotukseen jää tulkinnan varaa, miten paljon turpeen energiaveron poisto vähentäisi työttömyyttä. Savola pohjanmaalaisena kansanedustajana nosti esille maaseudun yrityselämän ja maatalouden pientuottajien näkemyksiä, koska turvetuotanto on yksi maatalouden sivuelinkeino; miksei jopa pääelinkeino. Tämän vuoksi Savola oli *alueensa äänestäjien edustaja*, mutta myös yrittäjien ja maataloustuottajien *valtuutettu*. Hakkaraisen rooli voidaan rinnastaa samaan analyysiin, mutta perussuomalaisten edustajana Hakkarainen voidaan nähdä myös *uskottuna parlamentaarikkona* ottaessaan kantaa turpeen energiaveron poistamiseen, koska energiaveron poistaminen oli vastoin perussuomalaisten linjaa.

Edustaja Jari Leppä (kesk.) oli huolissaan Suomen energiaomavaraisuudesta, koska Suomi tuo 8 miljardin euron edestä energiaa vuosittain. Lepän mukaan tämä olisi ollut korvattavissa kotimaisilla energialähteillä tuotetulla energialla.¹⁵² Edustaja Kimmo Sasi (kok.) vastasi Lepän väitteeseen, että suurin osa energiatuonnista selittyi Neste Oil Oy:n raakaöljyllä, jota jalostettiin Suomessa ja vietiin ulkomaille. Sasin mukaan energiaomavaraisuus olisi kasvanut, kun *uusi ydinvoimala* ja Fennovoiman uusi voimala valmistuisivat.¹⁵³ Sasi sai Lepän kiinni vääristellystä totuudesta, koska Leppä ei ollut kertonut suoraan, että suuri osa tuontienergiasta muodostuu Neste Oilin Venäjän

---

¹⁵¹ PTK 51/2014. 50.

¹⁵² PTK 51/2014. 85.

¹⁵³ PTK 51/2014. 85.

tuonnista. Molemmat edustajat voidaan rinnastaa *elinkeinoelämän valtuutetuiksi*, mutta keskustalaisen Lepän puheenvuoro kannatti kotimaista biotaloutta kun taas kokoomuslainen Sasi tuki ydinvoimarakentamista. Perinteisesti keskustapuolue on kannattanut metsätalouden bioenergiaa, jolla on alueellinen ulottuvuus Suomessa, kun taas kokoomus on kannattanut kustannustehokasta ja hiilidioksidipäästötöntä ydinvoimaa.

Työttömyyden alueellisuutta ei käsitelty ainoastaan negatiivisessa valossa, koska kansanedustaja Elisabeth Nauc ler (rkp) oli huolissaan vuoden 2014 täysistuntokeskustelussa Ahvenanmaan ja Pohjanmaan rannikkoseutujen työvoimapulasta. Nauc lerin mukaan Ahvenanmaalle muuttaneet 92 kansalaisuutta olivat sopeutuneet hyvin *”ruotsalaiseen yhteiskuntaan”* ja tilanne oli sama ruotsinkielisellä Pohjanmaalla. Samalla Nauc ler nosti esille maastamuuton Suomesta muihin Pohjoismaihin. Hänen mukaansa ruotsin kielen taito oli maastamuuton mahdollistaja, minkä vuoksi hän kehotti jokaista puoltamaan ruotsin kielen pakollisuutta.¹⁵⁴ Ahvenanmaalla on kiinti paikka Suomen eduskunnassa ja maakunnan kiinti edustajan on tulkittu olevan puhtaasti alueellinen edustaja. Nauc lerin puheenvuoro todisti tulkinnan todeksi, koska hän toi esille Ahvenanmaan erityispiirteen ty llistyv n  alueena ja perusteli tällä, miksi ruotsin kielen pitää olla pakollinen edelleen.

4.2 Valtion tulisi kohdella alueita tasa-arvoisesti

Alueellisen keskustelun lisäksi kansanedustajat vaativat molempien v likysymysten keskusteluissa, että valtion m r r misen alueellisia rahoituskriteerej  olisi pitänyt muuttaa. Tämän lisäksi erityisesti oppositiopuolueiden edustajat olivat kritisoineet julkishallinnon tapaa hoitaa erityisesti työvoimapolitiikkaa.

Edeltävässä kappaleessa toin esille useiden kansanedustajien puheenvuoroja, joissa Uudenmaan ja Helsingin ulkopuolelta valitut kansanedustajat kritisoivat hallitusta alueensa unohtamisesta. Kansanedustaja Anneli Taina (kok.) nosti vuoden 1992 täysistuntokeskustelussa esille, *”miksi Lapin alue saa suhteellisesti enemmän ty llisyysm r rahoja verrattuna Pirkanmaahan ja Hämeeseen”*. Taina näki tämän alueellisena tasa-arvokysymyksenä, koska *”Lappi saa Hämeeseen verrattuna miltei*

---

¹⁵⁴ PTK 51/2014. 16.

kaksinkertaisesti määrärahoja”¹⁵⁵. Kansanedustaja Kaarina Dromberg (kok.) esitti huolensa, että vuoden 1992 täysistuntokeskustelusta puuttui Uudenmaan näkökulma työttömyyden kannalta. Dromberg esitti, ”*että työttömyyden kasvu on ollut jyrkintä Etelä-Suomen läänissä, jossa marraskuusta 1990 marraskuuhun 1991 työttömyys kasvoi 430 prosenttia.*”. Vuoden 1991 aikana suomalaisista yrityksistä 6900 teki konkurssin, joista lähes puolet Uudellamaalla. Dromberg korosti, että Uudenmaan olosuhteisiin olisi tullut puuttua ja esitti, että Uudellamaalla ja Helsingissä tulisi lisätä asunto- ja korjausrakentamista muiden talouden uudistusten lisäksi¹⁵⁶. Samaan huoleen yhtyi vantaalainen kansanedustaja Tarja Kautto (sd.), joka vertaili Uudenmaan lukuja muiden alueiden työttömyyslukuihin. Kauton puheenvuoron mukaan Lapin lääni sai kehittämisrahaa 7,5 miljoonaa markkaa ja Uusimaa 1,5 miljoonaa, vaikka Uudellamaalla oli lukumääräisesti enemmän työttömiä. Kautto vaati tasavertaisuutta, koska ”*työtön on yhtä työtön asuinpaikasta riippumatta ---*”¹⁵⁷.

Tainan, Drombergin ja Kauton puheenvuoroista käy ilmi, että Suomessa oli harjoitettu aluepoliittista positiivista erityiskohtelua erityisesti Lapin osalta. Lappi oli perinteisesti ollut rakenteellisen työttömyyden aluetta jo ennen 1990-luvun lamaa. Syy ilmiöön oli, että Suomen taloudellinen painopiste on eteläisessä Suomessa ja Lappi syrjässä tästä. Jokainen edustaja toimi ennen kaikkea alueensa *edustettavien valtuutettuina*, koska lukumääräisesti työttömyys kasvoi 1990-luvun alussa eniten Uudellamaalla ja eteläisessä Suomessa.

Vuonna 2014 kansanedustaja Kari Uotila (vas.) oli huolissaan Espoon vuoden 2013 nuorisotyöttömyyslukemista, koska Espoossa ei oltu totuttu työttömyyteen. Uotilan mukaan Espoon nuorisotyöttömyys oli noussut vuoden 2012 aikana 57,1 prosenttia ja pitkäaikaistyöttömyys 71,4 prosenttia.¹⁵⁸ Edustaja Uotila toi puheenvuorossaan esille aiempia puheenvuoroja tarkemmin yhden kaupungin työttömyyden nousun. Väkiluvultaan Suomen toiseksi suurimmassa kaupungissa nuoriso- ja pitkäaikaistyöttömyyden prosentuaaliset nousut olivat huomattavat, mutta tämä oli voinut johtua myös kaupungin työllisyyspalvelujen puutteellisuudesta. Myöhemmin käsittelemme tarkemmin työllisyyden kuntakokeilua, jonka tarkoituksena oli kartoittaa ja aktivoida pitkäaikaistyöttömiä. Espoon tilanne on mielenkiintoinen, koska edustaja Uotila toi

---

¹⁵⁵ PTK 7/1992, 166.

¹⁵⁶ PTK 8/1992. 194-195.

¹⁵⁷ PTK 8/1992. 207.

¹⁵⁸ PTK 51/2014. 13.

yhden kaupungin ongelmat esille valtakunnallisella keskustelufoorumilla, vaikka ongelman ratkaisu ja keskustelu siitä olisi pitänyt käydä Espoon kaupunginvaltuustossa. Uotila oli tämän vuoksi alueellisen edustajan roolin lisäksi yhden *kaupungin valtuutettu* eduskunnassa.

1990-luvun lamasta alkaen suomalaista julkishallintoa ja sen omistuksia on yksityistetty askel kerrallaan. Tätä kehityskulkua on kuvattu uusliberalismiksi vasemmistolaisen yhteiskunnallisen tutkimuksen piirissä, mutta neutraalimmin tätä kehitystä voisi luonnehtia uuden julkisjohtamisopin kriteerien avulla. Vuonna 2014 suurimmat valtion omistukset, kuten sähköverkko ja postilaitos, oli yhtiöitetty ja yksityistämiskehitys jatkuu edelleen. Kansanedustaja Kimmo Tiilikainen (kesk.) esitti vuoden 2014 väläkysymyksessä valtion omistaman tiestön yhtiöittämistä ns. ”Infra Oy:n” alaisuuteen. Tiilikaisen mukaan Infra Oy rahoittaisi työllisyyttä ja kasvua tukevia suuria väyläinvestointeja. Pahimmille työttömyysseuduille Tiilikainen ja muut väläkysymyksen allekirjoittajat esittivät nopeavaikutteisia työllisyysohjelmia, johon osallistetaan julkisia toimijoita¹⁵⁹. Ehdotus ”*Infra Oy:stä*” edusti uuden julkisjohtamisopin vaikutuksia suomalaisessa politiikassa. Sivumennen sanoen Infra Oy:n perustamista oli yritetty keskustajohtoisen Sipilän hallituksen aikana tuloksetta. Tiilikaisen rooli oli Infra Oy –ehdotuksen vuoksi voidaan määritellä ennen kaikkea *puolueen valtuutetun* avulla, koska Infra Oy oli yksi keskustapuolueen poliittikkalinjauksista vuosina 2011-2015.¹⁶⁰

Yksi Kataisen hallituksen päätöksistä oli aloittaa kunnissa ja kaupungeissa toteutettava työllisyyden kuntakokeilu, koska kunnat maksoivat puolet asukkaiden saamasta työmarkkinatuesta takaisin Kelalle.¹⁶¹ Kansanedustaja Johanna Ojala-Niemelä (sd.) kertoi osallistuneensa Lapin kansanedustajien kanssa työllisyyden kuntakokeilun tulosten tutustumiseen. Ojala-Niemelän mukaan tulokset yllättivät, koska pitkäaikaistyöttömien toimintakyky oli laskenut työelämän vaatimukseen nähden, ja ”*hoito- ja aktiivitoimenpiteitä on huomattava määrä kohdistettu tälle ryhmälle, mutta ne ovat irrallisia ja koordinaatio puuttuu.*”¹⁶² Edustaja Jukka Kärnän (sd.) mukaan taas kuntakokeilu oli erinomainen asia. Imatralaisen Työn Vuoksi –organisaation

---

¹⁵⁹ PTK 51/2014. 9.

¹⁶⁰ Suomen Keskusta, 2014.

¹⁶¹ Kuntaliitto, 2016.

¹⁶² PTK 51/2014. 24.

toiminnanjohtajan mukaan ”nyt on hartiat joiden takaa rykiä”¹⁶³. Työministeripuolue SDP:n edustajat olivat puheenvuorojensa avulla tulkittuna *alueensa edustettavien ja puolueen valtuutettuja*, koska he kokivat työllisyyden kuntakokeilun ennen kaikkea positiivisena asiana. Ojala-Niemelä nosti puheenvuorossaan esille, että kuntakokeilun resurssit olivat liian pienet, jotta toiminta olisi vaikuttavaa.

Työllisyyden hoitoon liittyy olennaisena osana koulutuspolitiikka, jonka tulisi nykyajattelun mukaan mukautua työelämän muutoksiin. Edustaja Eeva-Maria Maijala (kesk.) oli huolissaan ammatillisen koulutuksen leikkauksista, jotka koskettivat erityisesti pääkaupunkiseudun ulkopuolisia nuoria. Maijalan mukaan nuoriso joko passivoituu tai ”*keräävät kotiseudultaan kimpsut kampsut*”. Ratkaisuna Maijala esitti Sanssi-kortin puolesta kampanjointia, ensimmäisten työntekijöiden palkkaamisen helpottamista yrityksiin, ja oppisopimusjärjestelmän kehittämistä¹⁶⁴.

4.3 ”Kansa pitää kepittää eurokuntoon”?

Otsikossa mainittu varsin värikäs lainaus on peräisin Turun Raunistulasta kotoisin olevalta Vasemmistoliiton kansanedustajalta Ensio Laineelta¹⁶⁵. Vuonna 1992 eurooppakriittisin puolue oli vasemmistoliitto ja osin myös Suomen Maaseudun puolue, mutta luultavasti ryhmän pienestä koosta johtuen eniten eurooppakriittisiä puheenvuoroja käytti vasemmistoliitto. Vuoden 1992 täysistuntokeskustelun perusteella eurooppamyönteisimmät puolueet olivat hallituspuolue kokoomus ja pääoppositiipuolue sosialidemokraatit.

Edustajat Antti Kalliomäki (sd.), Kari Häkämies (kok.), esittivät avaus- ja ryhmäpuheenvuoroissaan vuoden 1992 täysistuntokeskustelussa työttömyystilanteen ratkaisemiseksi Suomen nopeaa liittymistä EY:n jäseneksi¹⁶⁶. Edustaja Eila Rimmi (vas.) taas esitti, että EY:n jäsenyys ”*uhkaa lisätä työttömiä*”¹⁶⁷. EY-vastaiseen rintamaan liittyi edustaja Tina Mäkelä (smp.), joka syyllisti hallitusta työttömyystilanteen unohtamisesta, sillä ”*hallitus ei ole reagoinut itsenäisyytemme ajan*

---

¹⁶³ PTK 51/2014. 41.

¹⁶⁴ PTK 51/2014. 48.

¹⁶⁵ PTK 7/1992, 179.

¹⁶⁶ PTK 7/1992. 103, 111.

¹⁶⁷ PTK 7/1992. 115.

korkeimpaan työttömyyteen käytännössä mitenkään vaan on keskittynyt kiistelemään sisällään reunaehdoista tai neuvottelutavoitteista kansan pitkälti vastustamaan EY-hakemukseen” ¹⁶⁸ . Myös hallituspuolueen edustaja Bjarne Kallis (kd.) esitti, että ”*tämä tärkeä [työttömyys] kysymys on jäänyt EY-jäsenyyden jalkoihin”* ¹⁶⁹ . Muut eduskuntaryhmät eivät ottaneet kantaa EY-jäsenyyteen.

Sosialidemokraattien ja kokoomuksen eurooppamyönteisyys näkyi vuoden 1992 täysistuntokeskustelussa, jossa puolueet erikseen mainitsivat EY-jäsenhakemuksen ratkaisuksi työttömyystilanteen ratkaisuun. Puheenvuoroista ei käynyt suoraan ilmi, mutta luultavasti suurin syy työttömyysasteen laskemiseksi oli EU:n sisämarkkinat, jotka mahdollistavat yritysten viennin muihin EU-maihin. Toisaalta vasemmistoliitto ja Suomen maaseudun puolue olivat EY-kriittisiä – jopa EY-vastaisia puolueita – jotka kokivat, että EY-jäsenyys vei Suomen toimivaltaa pois eri politiikkasektoreilta, mutta avaisi vastaavasti Suomen markkinat muille eurooppalaisille toimijoille. Edustajat edustivat *puolueensa edustajien rooleja* näissä puheenvuoroissa.

Oppositio kritisoi myös Ahon hallituksen tapaa viestiä EY-integraatiosta. Edustaja Jukka Roos (sd.) kritisoi, että EY-integraatiokeskustelua oli käyty ”*lähinnä vain maataloutta koskevista ongelmista unohtaen täysin sen, että ainoastaan taloudellisella kasvulla, kilpailukykyisellä tuotannolla ja menestyvällä viennillä voidaan luoda sitä perustaa, että Suomessa ylipäätään on mahdollista harjoittaa työllisyyttä kuin maataloutta sekä aktiivisesti kehittää yhteiskuntaa ja hyvinvointia, ympäristönsuojelua, sosiaaliturvaa sekä ihan kaikkia työ- ja kulttuurielämään liittyviä asioita”* ¹⁷⁰ . Voidaan nähdä, että edustaja Roos oli nimenomaan *puolueensa edustaja* ja oli irtautunut oppositiopoliitikon roolista, koska Roosin puheenvuoro kritisoi myös vasemmistoliiton edustajien pitämiä puheenvuoroja. Roos asemoi itsensä työtä tekevien ihmisten edustajiksi, ja näin toteuttaa *uskotun parlamentaarikon* roolia ottamalla kantaa varovasti hallituksen tekemän politiikan puolesta siinä määrin, että eduskuntaryhmän ei ollut mahdollista antaa hänelle sanktiota.

Vuoden 2014 täysistuntokeskustelussa edustaja Jari Lindström (ps.) toi esille ryhmäpuheenvuorossaan, että ”*tuoreiden komission ja OECD:n ennusteiden mukaan*

---

¹⁶⁸ PTK 7/1992. 125.

¹⁶⁹ PTK 7/1992. 121.

¹⁷⁰ PTK 7/1992. 181.

*kuulumme [Suomi] talouskasvun osalta Euroopan rupusakkiin: olemme samassa ryhmässä Kreikan ja Kyproksen tapaisten kriisimaiden kanssa”*¹⁷¹. Lindströmin puheenvuoro osoitti, että hän toteutti *puolueensa valtuutetun* roolia kritisoidessaan Suomen EU-myönteistä politiikkaa, ja *alueensa valtuutetun* roolia, koska argumentoi eurooppamyönteistä politiikkaa taloudellisin faktoin. Lindströmin tausta on Kuusankoskella, jossa suljettiin paperitehdas, jonka pääluottamusmiehenä Lindström toimi.

4.3.1 ”EY-rahaliitto kurjistaa taloutta”

Edustaja Eila Rimmi (vas.) esitti, että Suomen markan liittämistä Euroopan valuuttayksikköön pitäisi välttää, koska sen kurssi oli liian korkea Suomen taloudelle. Rimmi koki myös, että Suomen liittyminen Euroopan yhteisön jäseneksi pakotti yrityksiä tehostamaan toimintaansa ja *”laaja ulkomaiselta kilpailulta välttynyt suljettu sektori kohtaa haasteen, jonka edessä se on tuskin halukas kasvattamaan työvoimaansa. Pikemmin yhdentymisen syveneminen johtaa työvoiman vähennyksiin ainakin lyhyellä tähtäyksellä”*¹⁷². Samaan huoleen yhtyi Rimmin edustajatoveri Ensio Laine (vas.), jonka mukaan *”Suomi kuvitellaan saatavan EY-hovikelpoiseksi. --- Tavallisella maalaisjärjellä varustettu ihminen saattaa tässä kohtaa huolestua, eikö 340 000 työtöntä osoita, että Eurooppaan ollaan menossa suorastaan rapakunnossa”*¹⁷³. Molemmat vasemmistoliiton edustajat ovat *alueensa ja äänestäjiensä edustajia* argumentoidessaan EY-jäsenyyttä vastaan taloudellisin argumentein. Rimmi ja Laine olivat vanhan polven vasemmistoedustajia¹⁷⁴, minkä vuoksi he olivat ensisijaisesti huolissaan työelämän muutoksista, joita EY-jäsenyys toisi. Tämän vuoksi he toteuttivat *äänestäjien valtuutetun* roolia puheenvuorojensa perusteella.

Vuoden 1992 täysituntokeskustelussa edustaja Jouni Särkijärvi (kok.) muistutti vastauksessaan eurooppalaista integraatiota käsitteleviin puheenvuoroihin, että *”Euroopan rahajärjestelmässä talouspolitiikan tavoitteena ei ole työttömyyden välttäminen, vaan rahan arvon vakaana pitäminen ja talouskasvun aikaansaaminen”*

---

¹⁷¹ PTK 51/2014. 12.

¹⁷² PTK 7/1992. 115.

¹⁷³ PTK 7/1992. 179.

¹⁷⁴ Rimmi syntynyt vuonna 1938 ja Laine vuonna 1927.

¹⁷⁵. Edustaja Jarmo Laivoranta (kesk.) oli Särkijärven kanssa samoilla linjoilla ja vastasi opposition pitämiin talouden kurjistumista puoltaviin puheenvuoroihin, että ”*me olemme eurokuntoisia. --- meidän yritysten täytyy kyetä käymään kauppaa Suomessa ja Euroopassa, ja Suomessa käytävä kauppa edellyttää sitä, että me olemme eurokuntoisia*” ¹⁷⁶. Särkijärvi ja Laivoranta toteuttivat *hallituspuolueen edustajan* roolia puolustaessaan hallituksen EY-poliittista linjaa. Edustajat olivat myös *elinkeinoelämän edustajia* käyttäessään talouskasvuun ja yritys-elämän tukemiseen liittyviä argumentteja.

Edustaja Sulo Aittoniemi (smp.) kysyi ”*seurakunnasta ihan kommentinomaisesti. Onko nyt tarkoitus, että Suomi ajetaan sille köyhyysasteelle, jossa se joutuu elämään Euroopan yhteisöön liittyessään? Meidän ajetaan siis sille tasolle, millä joudumme elämään kun maksamme 10 miljardia markkaa rahastoihin ja jäsenmaksuina, samalla menetämme 20 miljardin tulot*” ¹⁷⁷. Aittoniemi edusti *oppositio- ja populistipuolueen edustajan* roolia käyttäessään poliittisesti väritynyttä kieltä kärjistäessään EY-jäsenyyden erot.

Vuoden 2014 täysistuntokeskustelussa edustajan Kaj Turusen (ps.) mukaan Suomi velkaelvytti, sillä ”*hallitus otti viime kesänä, vai oliko se 2012 kesällä, 1,44 miljardia euroa ulkomaista velkaa ja lahjoitti sen EVM:n peruspääomaksi, Suomen osuudeksi. Hallitus elvyttää velalla, mutta elvytys ei kohdistu kotimaahan*” ¹⁷⁸. Turusen edustajakollega Jari Lindströmin (ps.) mielestä ”*yksi merkittävä Suomen ja EU:n alueen työttömyyteen liittyvä tekijä on euron kurssi, joka tuo viennin esteitä euroalueen ulkopuolelle. --- Euroalueen merkitys Suomen viennille on laskenut. Matala korko ja matala inflaatio ovat nakertaneet kansantalouden toimivuutta, eikä euro ole myöskään tuonut työmarkkinamekanismille lisäarvoa*” ¹⁷⁹. Turunen käytti vuonna 2014 jo vanhentunutta kieltä käyttäessään termiä ”*elvyttäminen*”, joka viittasi postkeynesiläiseen yhteiskuntajärjestykseen. Molemmat edustajat asettivat kansallisen ja kansainvälisen intressin vastakkain ja näin tarjosivat helppoja vastauksia monimutkaiseen kysymykseen. Edustajat edustivat *puolueen valtuutetun* roolia kritisoidessaan oppositiopuolueen edustajina hallituksen politiikkaa.

---

¹⁷⁵ PTK 7/1992. 159.

¹⁷⁶ PTK 7/1992. 162.

¹⁷⁷ PTK 8/1992. 229.

¹⁷⁸ PTK 51/2014. 23.

¹⁷⁹ PTK 51/2014. 49.

Edustaja Vesa-Matti Saarakkalan (ps.) mielestä ”Eurostoliitto ja siinä mukana pysyminen eivät olekaan Suomen ja suomalaisten etu”. Hänen näki ”Suomelle ja suomalaisille parhaaksi sen, että Suomi mahdollisimman pian ottaa käyttöön oman rahayksikön ja irrottautuu lopulta eurosta”. Hänen mielestään ”olemme kärsineet euron ulkopuolella olevaan Ruotsiin nähden valtavat hyvinvointitappiot viimeisten vuosien aikana. --- Euron rinnalle voidaan ottaa aluksi käyttöön oma kelluva markka”. Loppukaneettinaan hän käytti, että ”--- mikäli toimivaltaa ei enempää siirretä Brysseliin mitä eriskummallisimmin järjestelyin, säilyy meillä nuorilla vielä mahdollisuus sitten jonakin päivänä saada Suomelle aito itsenäisyys takaisin.”¹⁸⁰. Saarakkala¹⁸¹ asemoi itsensä ennen kaikkea nuorten edustajaksi käyttäessään ”meillä nuorilla” lausemuotoilussaan. Muutenkin Saarakkalan puheenvuoro erosi muista, koska hän käytti muun muassa sanamuotoja ”Eurostoliitto” ja ”hyvinvointitappiot”, jotka eivät olleet sinänsä hänen aikansa kieltä. Saarakkala toisin sanoen hyödynsi historiaan jäänyttä argumentointia puheenvuorossaan. Saarakkala oli myös puolueensa valtuutettu kritisoidessaan Euroopan taloudellista integraatiota.

4.3.2 ”EY-jäsenyys kurjistaa työttömyyttä”

Edustaja Pekka Leppänen (vas.) esitti vuoden 1992 täysistuntokeskustelussa, että ”kun nyt maatamme ajetaan eurokuntoon myös työttömyyden osalta ja EY-maissahan on työttömyys keskimäärin yli 10 prosenttia. Näillä tempuilla, mitä nyt hallitus on esittänyt ja esittämässä, ei ainakaan työttömyyttä kovin paljon pystytä laskemaan, --- ”¹⁸² Samaan huoleen yhtyi edustaja Pirkko Laakkonen (kd.), joka vertaili työttömyystilanteen muutosta: ”vielä 30 päivänä syyskuuta 1990 eli vähän yli vuosi sitten meillä keskimääräinen työttömyysaste oli vain 3,8 prosenttia. Minä toivon, että Suomessa voidaan palata tälle asteelle. Jos aiomme mennä EY:hyn, olemme menossa köyhyysloukkuun ja yhä suurempaan työttömyyteen”¹⁸³. Myös edustaja Eila Rimmi (vas.) oli huolissaan siitä, että ”viime aikoina on usein tuntunut siltä, että Euroopan yhteisö ja tuleva Euroopan unioni ovatkin Suomen hallitukselle maailman tärkein asia”. Tämän vuoksi Rimmi näki, että ”EY:n työttömyysrakenne on tulossa Suomeen”

---

¹⁸⁰ PTK 51/2014. 78-79.

¹⁸¹ Saarakkala syntynyt vuonna 1984.

¹⁸² PTK 7/1992. 146.

¹⁸³ PTK 7/1992. 147.

¹⁸⁴. Esimerkkinä hän käytti, että EY-maissa pitkäaikaistyöttömien määrä kaikista työttömistä oli keskimäärin 50 prosenttia tai ainakin 20-75 prosenttia suurimmassa osassa jäsenmaissa.

On mielenkiintoista huomata, että kristillisdemokraatit eivät olleet vuonna 1992 yhtä euromyönteisiä kuin tänä päivänä, jonka Laakkosen puheenvuoro osoittaa. Laakkonen otti hallituspuolueen edustajana erivapauksia käyttäessään termiä eurooppalainen ”köyhyysloukku”, minkä vuoksi voidaan sanoa hänen toteuttaneen *uskotun parlamentaarikon* roolia. Vasemmistoliiton edustajat olivat huolissaan työttömyyden lisääntymisestä EY-jäsenyyden myötä, minkä vuoksi he edustivat *puolueen valtuutetun* roolia.

Ministeri Kanerva vastasi EY:n työttömyysasteesta huolissaan oleville edustajille, että ”*EY:ssä ei käytännössä ole mitään työttömyysastetta*”, vaan kyseessä oli jäsenmaiden työttömyysasteiden keskiarvo ¹⁸⁵. Kanervan puheenvuoroa voidaan luonnehtia nykyajan termein ”*faktan tarkistukseksi*”, joka vähensi oppositiopuolueiden pitämien puheenvuorojen uskottavuutta.

Edustaja Raimo Vistbacka (smp.) oli huolissaan maaseudun väestön tilanteesta. Hänen mukaansa ”*ensin hallitus on kurittanut viljelijäväestöä jopa taannehtivilla laeilla. --- Tässä yhteydessä hallituksen taholta on usein tuotu esiin se, että meidän on saatava myös maataloutemme EY:hyn liittymiskuntoon. --- Kukaan edellä mainituista tahoista ei ole kuitenkaan tuonut esille sitä, minne maataloudesta ja yleensä elintarvikeketjusta vapautuvat ihmiset joutuvat. Mutta eiväthän markkinatalouden todelliset kannattajat tällaisia edes mieti, koska heidän teemansa on edellä mainitsemani: heikot kuolkoot pois*” ¹⁸⁶. Vistbacka asemoi itsensä puheenvuorollaan nimenomaan maaseutuväestön puolestapuhujaksi, jota voidaan pitää kritiikkinä keskustalle, joka oli unohtanut pienen ”*maaseudun asukkaan*” asian EY-jäsenyysneuvotteluissa. Vistbacka edusti maalaisliitto-keskustan syväidentiteeteistä *pykäläläisyyttä*, joka asetti vastapuolille ”*herrat ja kansan*”. EY-jäsenyysneuvottelut voitiin nähdä osin eliitin hankkeena, johon kansan on mukauduttava.

---

¹⁸⁴ PTK 7/1992. 161.

¹⁸⁵ PTK 7/1992. 149.

¹⁸⁶ PTK 8/1992. 250.

6. Johtopäätökset

1990-luvun alkua on kuvailtu talouspoliittisen muutoksen käännekohtana Suomen historiassa. Toista maailmansotaa seuranneilta vuosilta alkanut rajua rakennemuutos Suomen taloudessa, pitkä taloudellinen nousukausi ja hyvinvointivaltiojärjestelmän systemaattinen kehittäminen saavuttivat huippunsa 1980-luvun lopulla. Kianderin ja Vartian mukaan Suomi oli ostovoimaltaan maailman rikkain valtio 1980-luvun lopulla. Käänte tapahtui vuosina 1991 ja 1992 kun pääomamarkkinoiden, yksityishenkilöiden velkaantumisen ja idänkaupan romahtamisen vuoksi Suomen talous ”kriisiytyi”. Talouden kriisiytymisen vuoksi Suomen työttömyysluvut nousivat historiallisen korkeiksi.

Vuoden 1992 täysistuntokeskusteluissa työttömyyttä käsiteltiin vielä hetkellisenä ja talouden suhdanteista riippuvana ilmiönä, jonka ratkaisemiseksi valtion tulisi turvautua historiasta tuttuihin keinoihin, esimerkiksi velkaelvyttämiseen. Laman jälkeisinä vuosina työttömyydestä tuli silti rakenteellinen kysymys suomalaisessa yhteiskunnassa ja tilanne hyväksyttiin hiljaisesti. Kriitikoiden mukaan Suomen työttömyysluvut vakiintuivat yleiseurooppalaiselle tasolle Suomen liittyessä Euroopan unioniin, Euroopan talousunioniin ja Euroopan rahaliittoon., vaikka tosiasiansa 1980-luvun työllisyysluvut johtuivat ylityöllistämisestä. Tämän vuoksi näen, että 1990-luvun lamaa seurannut ”rakenteellinen työttömyys” ei ole laman syy, vaan elinkeinoelämän työllistävydestä johtuva ilmiö.

Vuoden 2014 täysistuntokeskustelut todistavat, että työttömyys Suomessa on ”rakenteellistunut”, sillä sen ratkaisemista käsitellään ennen kaikkea julkistalouden ”täsmätoimien” ja erilaisten hankkeiden avulla. ”Täsmätoimia” ja hankkeita käsittelevä keskustelu voidaan nähdä uuden julkisjohtamisopin vaikutuksiksi julkisen sektorin uudistuksia perustelevaan keskusteluun. Talouspoliittinen ideologinen kehityskaari voidaan jakaa keynesiläisyyden kehittymiseksi postkeynesiläisyydeksi, ja sen kehittymiseksi uusliberalismista lainattujen oppien mukaan ohjatuksi kansantaloudeksi. Syy, miksi angloamerikkalaisen maailman johtavaksi talousideologiaksi noussut uusliberalismi tuli osaksi pohjoismaista hyvinvointi-ideologiaa kannattaneen Suomen

poliittista keskustelua, on Suomen liittyminen kansainvälisiin järjestöihin, joiden jäsenyys velvoittaa maita yhdenmukaistamaan politiikkaansa.

Suomi liittyi Euroopan unionin jäseneksi vuonna 1995 ja liittymistä edelsi kansallisen talouspolitiikan päivittäminen OECD:n ja Euroopan talousunionin kriteerien mukaiseksi. Kriteereitä olivat muun muassa finanssipolitiikan avaaminen kansainväliselle kilpailulle ja kansallisten tullijärjestelmien yhdenmukaistaminen yleiseurooppalaisiksi. Koska uusliberalismi oli johtava talousideologia kansainvälisissä talousjärjestöissä, voidaan se nähdä yhdeksi syyksi suomalaisen talouspolitiikan muuttumiseen entistä uusliberaaliksi ja uuden julkisjohtamisopin oppien mukaiseksi.

Alueellisuus maakuntien välisenä vastakkainasetteluna, ja toisaalta myös kansallisen ja kansainvälisen intressien vastakkainasetteluna leimaa suomalaista poliittista keskustelua yhä tänä päivänä. Suomen eri alueiden vastakkainasetteluun on vaikuttanut 1960-70 – lukujen suuri maassamuutto maaseuduilta kaupunkiin. 2000-luvulle tultaessa ”kaupungistuminen” muotoutui yhä enemmän ideologiseksi kysymykseksi ja *kaupunkitutkimuksen* vakiintuminen omaksi tieteenalaksi. Kysymyksen tieteellistyminen luo kokoajan uusia argumentteja, miksi kaupungistuminen on kannustettava kehityskulku esimerkiksi taloudellisesti ja kestävä kehityksen kriteerien mukaisesti. Eduskunnassa kaupungistumista kritisoivat erityisesti keskustan ja muut ”maakuntien” kansanedustajat, jotka puolustivat Suomen tasapuolista kehittämistä maakuntien ehdoilla. Maakunnallista kehittämistä tukevat tänä päivänä esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhoidon uudistuksen kylkeen tehtävä *maakuntauudistus*, jonka perustelut ovat maakunnallisen demokratian tukeminen ja kannustaminen maakunnalliseen taloudenpitoon. Maakuntauudistus voidaan nähdä demokratian toteutumisen kannalta positiivisena kehityskulkuna, koska valtiota pienemmissä maakunnallisissa hallintoyksiköissä pystytään puuttumaan täsmällisemmällä hankkeilla maakunnallisiin erityiskysymyksiin esimerkiksi kansanterveyden edistämässä ja ympäristöpolitiikassa.

1990-luvun alusta on alkanut myös Suomen politiikan ”kuninkuuslajin” muuttuminen ulkopoliitikasta talouspolitiikkaan. Tähän ovat vaikuttaneet erityisesti Suomen ulkopoliittisen ympäristön radikaali muuttuminen, vuoden 2000 perustuslakiuudistus ja Suomen jäsenyys Euroopan unionissa. Radikaalein muutos Suomen ulkopoliittisessa ympäristössä on Neuvostoliiton hajoaminen tapaninpäivänä 1991. Suomessa

toteutettavaa ulkopoliittikkaa kuvaa erityisesti termi ”suomettuminen”, joka kehitettiin Länsi-Saksassa 1970-luvulla. ”Suometumisella” tarkoitettiin itsenäistä valtiota, jonka ulkopoliittiseen suvereniteettiin vaikuttaa suuresti ulkopuolinen supervalta: Suomen tapauksessa Neuvostoliitto. Vuoden 2000 uudistettiin Suomen perustuslaki ja annettiin eduskunnalle entistä laajemmat valtaoikeudet. Ulkopoliitikassa määriteltiin, että presidentti johtaa ulkopoliittikkaa yhteistoiminnassa valtioneuvoston kanssa. Tämä kärjistyi niin sanottuun *lautaskiistaan*, joka oli vuosina 1994-2009 ollut epäselvyytilä, kuka edustaa Suomen EU:n huippukokouksissa. Tilanne ratkaistiin pääministerin hyväksi.

Euroopan unionin jäsenyys on muuttanut Suomen ulkopoliittista asemaa ja kansallisen ulkopoliittikan luonnetta. Ennen EU-jäsenyyttä Suomi asemoitiin puolueettomaksi maaksi naapurimme Ruotsin tavoin. Vuoden 1995 jäsenyyden jälkeen puolueettomuuden sijaan on alettu puhua liittoutumattomuudesta, joka viittaa Nato-jäsenyyteen. EU määrittelee toimivaltansa ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla yhteiseksi kauppapolitiikaksi, suhteiksi EU:n ulkopuolisiin valtioihin, kehitysyhteistyöksi, yhteisiksi turvatakuiksi ja puolustusyhteistyöksi, sotilaalliseksi kriisinhallinnaksi, sekä siviilikriisinhallinnan asiantuntija-avuksi¹⁸⁷. EU:n yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka on ”minimilainsäädäntöä”, joka määrittelee yhteisen politiikan raamit. Suomi on perinteisesti ollut tiiviimmässä EU-yhteistyössä muiden jäsenmaiden kanssa muun muassa kehitysyhteistyön alalla, mikä on muuttanut Suomen kansallista ulkopoliittikkaa EU-politiikkaa täydentäväksi.

Koska ulkopoliittikkaa toteutetaan yhdessä muiden eurooppalaisten valtioiden kanssa, voidaan todeta sen siirtyneen osin Brysseliin. Tätä politiikan valtatyhjiötä on täydentänyt talouspolitiikan muuttuminen kansallisen politiikan ykkösaiheeksi. Yksi syy talouspolitiikan merkityksen kasvuun on Suomen talouskasvun hidastuminen. Kun 1950-luvulta 1980-luvulle saakka Suomen talous kasvoi niin, että ”Euroopan takapajulasta” syntyi yksi maailman varakkaimmista valtioista, 1990-luvun alusta lähtien Suomen talouskasvu on ollut eurooppalaisesti hidasta. Vanhan ”jakovarapolitiikan” sijaan suomalaista talouspolitiikkaa leimaa vastuullisuutta korostava ja talouden uudistuksia vaativa diskurssi. Talouspolitiikan merkitystä korostaa myös valtiovarainministeriön roolin kasvaminen muihin ministeriöihin nähden,

---

¹⁸⁷ Eurooppatiedotus.

ja valtiovarainministerin rooli pääministerin jälkeen hallituksen toiseksi tärkeimpänä ministerinä.

Työttömyyden hoito ja sen vaikuttavuus kytkeytyy tiiviisti Suomen julkistalouden velkaantumiseen, joka jatkuu edelleen vuonna 2018. Tämän vuoden viime viikkoina on saatu kuulla positiivisia uutisia, että Suomi pystyy viimein lyhentämään valtion velkaansa. Argumentit valtiontalouden ylijäämän käytöstä jakautuvat Sipilän hallituksen lainanlyhennysargumentteihin ja toisaalta opposition vaatimukseen ”helpottaa pienituloisten asemaa” leikkausten jälkeen. Tämä vastakkainasettelu nähtiin myös vuoden 1992 eduskunnassa, jolloin oppositiossa istuivat SDP, vasemmistoliitto ja SMP: perussuomalaisten edeltäjä. Toisin sanoen monikaan asia ei ole muuttunut 26 vuodessa.

Lähdeluettelo

Lähdekirjallisuus

- Alasuutari Pertti, *Laadullinen tutkimus*, Vastapaino, Tampere, 1993.
- Kiander Jaakko, Vartia Pentti, *Suuri lama – Suomen 1990-luvun kriisi ja talouspoliittinen keskustelu*. Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos ETLA, Helsinki. 1998.
- Kalela Jorma, *Työttömyys 1900-luvun suomalaisessa yhteiskuntapolitiikassa*, Työministeriö – Valtion painatuskeskus, Helsinki, 1989.
- Mickelsson Rauli, *Suomen puolueet – Vapauden ajasta maailmantuskaan*. Vastapaino, Tampere. 2015
- Paloheimo Heikki, Wiberg Matti, *Politiikan perusteet*. WSOY, Porvoo, 1997.
- Pekonen Kyösti, *Puhe eduskunnassa*, Vastapaino, Jyväskylä, 2011.
- Smolander Jyrki, *Suomalaisen hyvinvointivaltion poliittinen historia*. Artikkeliteoksessa *Suomi muuttuvassa maailmassa*, Railo Erkki, Laamanen Ville (toim.). Edita, Helsinki. 2010.

Eduskuntakeskustelut

- Valtiopäivät 1992. Täysistunnon pöytäkirja PTK 3/1992. 11.02.1992 koskien ed. Kalliomäen ym. välikysymystä työllisyystilanteen parantamiseksi tarvittavista toimenpiteistä. Esittely.

- Valtiopäivät 1992. Täysistunnon pöytäkirja PTK 7/1992. 18.02.1992 koskien ed. Kalliomäen ym. Välikysymystä työllisyystilanteen parantamiseksi tarvittavista toimenpiteistä. Ensimmäinen käsittely.
- Valtiopäivät 1992. Täysistunnon pöytäkirja PTK 8/1992. 19.02.1992 koskien ed. Kalliomäen ym. välikysymystä työllisyystilanteen parantamiseksi tarvittavista toimenpiteistä. Toinen käsittely.
- Valtiopäivät 2014. Välikysymys 3/2014. 30.04.2014. Työttömyystilanne Suomessa
- Valtiopäivät 2014. Täysistunnon pöytäkirja 51/2014. 14.05.2014 koskien VK 3/2014. Ensimmäinen käsittely
- Valtiopäivät 2014. Täysistunnon pöytäkirja 53/2014. 16.05.2014 koskien VK 3/2014.

Lait

- Työttömyysturvalaki (1290/2002)

Verkkolähteet

- Eurooppatiedotus, [<https://eurooppatiedotus.fi/eun-ulkopolitiikka/eun-ulkopolitiikan-sisalto-osa-alueet/>], Luettu 17.12.2018
- Kuntaliitto, Työllisyyden kuntakokeilu – Miten työ ja tekijät saatiin kohtaamaan, 2016.
[https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Kuntakokeilu_loppuraportti_3.pdf]. Luettu 6.11.2018
- Myrskylä Pekka, Työvoiman kasvu hiipui lamaan (Julkaistu alun perin Tilastokeskuksen Hyvinvointikatsauksessa 2/2010.

[http://www.stat.fi/artikkelit/2010/art_2010-06-07_006.html?s=0]. Luettu 6.11.2018

- Suomen Keskusta, Infra Oy kasvun mahdollistajana, 2014.
[<https://www.keskusta.fi/Suomeksi/Ohjelmia-ja-politiikkaa/Muita-ohjelmia-ja-linjauksia/Keskustan-politiikkalinjaukset-2011-2015/Infra-Oy-kasvun-mahdollistajana>], Luettu 6.11.2018
- Yle, Pekkarointi-termin synnyttänyt Kärkisten silta on myös osa Mauri Pekkarisen mökkitietä, 29.08.2017 [<https://yle.fi/uutiset/3-9802858>]. Luettu 6.11.2018

Liitteet

LIITE 1: Diskurssitaulukko – taloudellinen ja sosiaalinen

Ylädiskurssi	Aladiskurssi
Kansantaloudellinen kestävyys: rakenteiden muutos vai säilyttäminen	<p>Keynesiläisyys, monetarismi vai jotain muuta?</p> <ul style="list-style-type: none"> - valtionyhtiöiden yksityistäminen, ”työllistävä kasvu” <p>Kansantalous</p> <ul style="list-style-type: none"> - työttömyysmenot - ”uusteollistaminen”, uuskapitalismi - kuntien velkaantuminen - Ansiosidonnainen työttömyysturva /sos. Turvauudistus - Rakenneuudistus - Veronkierto - Luottoluokitus <p>Velkaantuminen: elvytys vai säästäminen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ulkomainen velka - ”valikoiva elvytys” - ylisukupolvisuus - yritysten investoinnit - pk-yritykset, (byrokratia) - leikkaukset - ”huoleton elvyttäminen”
Eriarvoistuminen	<p>Eriarvoistuminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - kansalaisten pahoinvointi - arvot: - lyhytnäköisyys

	<ul style="list-style-type: none"> - Tulojen tasaaminen ja progression kiristäminen - Vaikea työllistyvyys - Suhdanne ja rakenteellinen työttömyys <p>Nuoriso</p> <ul style="list-style-type: none"> - radikalisoituminen - toimien kohdentaminen - passivoituminen
Työelämän muutos	<ul style="list-style-type: none"> - Työn arvostuksen väheneminen - Työelämän muutos <p>Aktiivinen työvoimapolitiikka työllisyyden kriisiohjelma, työllistämistuki yrityksille, kohdennettavuus koulutuspolitiikka, palveluiden huonontuminen</p>

LIITE 2: DISKURSSITAUUKKO - alueellisuus

Ylädiskurssi	aladiskurssi
Edustaja oman alueensa edustajana	Maakunta-, maaseutu- ja maatalouspolitiikka
	Infrahankkeet: rautatiet, valtatie, Asuntorakentaminen (arava)
	Energiapolitiikka: biotalous, kiertotalous, TURVE
Julkishallinnon toimet	Maakuntien positiivinen erityiskohtelu
	”Infra Oy”: yhtiöittäminen
	Nopeavaikutteiset työllisyysohjelmat : [Työllisyyden kuntakokeilut (TYP-toiminta)]
Kansallinen – kansainvälinen etu	”EY-rahaliitto kurjistaa taloutta”
	”kansa vastustaa”
	Eurotalous pilasi Suomen talouden
	”EY-jäsenyys kurjistaa työttömyyttä”

LIITE 3: Lista kansanedustajista puolueittain ja vaalipiireittäin

Edustaja	Puolue	alue
Matti Vähänäkki	SDP	Kymi, Kotka.
Raimo Vuoristo	SDP	Turku, pohjoinen. Rauma
Timo Laaksonen	Vasemmistoliitto	Turku, pohjoinen, Pori
Heli Astala	Vasemmistoliitto	Turku, eteläinen. Turku
Erkki Pulliainen	Vihreät	Oulu, Oulu
Anneli Taina	Kokoomus	Pirkanmaa, Tampere
Marjatta Stenius- Kaukonen	Vasemmistoliitto	Pirkanmaa, Tampere.
Heikki Rinne	SDP	Turku, pohjoinen. Pori
Kaarina Dromberg	Kokoomus	Uusimaa, Vantaa.
Tarja Kautto	SDP	Uusimaa, Vantaa.
Lea Mäkipää	SMP	Turku, pohjoinen (1992), Kihniö.
Kimmo Tiilikainen	Keskusta	Kymi, Ruokolahti.
Kari Uotila	Vasemmistoliitto	Uusimaa, Espoo.
Elisabeth Naucér	RKP, Ahvenanmaa	Ahvenanmaa
Johanna Ojala-Niemelä	SDP	Lappi, Rovaniemi
Markus Mustajärvi	Vasemmistoliitto, vaseryhmä (2011-2015)	Lappi, Savukoski/Kemijärvi.
Mauri Pekkarinen	Keskusta	Keski-Suomi, Jyväskylä
Eeva-Maria Maijala	Keskusta	Lappi, Sodankylä
Mikko Savola	Keskusta	Vaasan , Ähtäri
Lauri Heikkilä	Perussuomalaiset	Varsinais-Suomi, Marttila
Teuvo Hakkarainen	Perussuomalaiset	Keski-Suomi,

		Viitasaari
Markus Lohi	Keskusta	Lappi, Rovaniemi
Jan-Erik Enestam	RKP	Varsinais-Suomi,